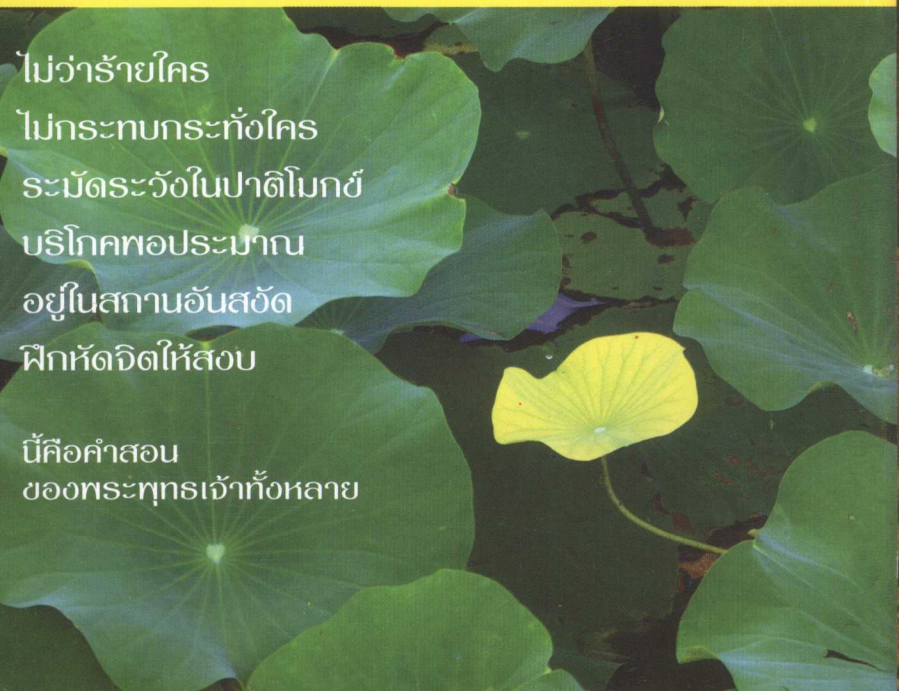

คู่มือ
สืบอายุ
พระพุทธศาสนา

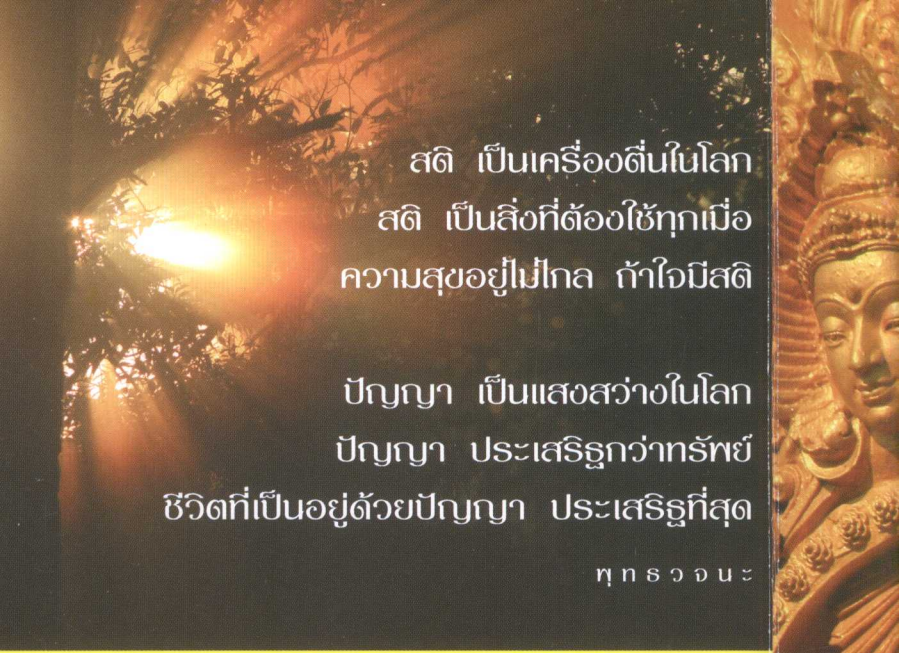

ไม่ทำความชั่วทุกชนิด
ทำแต่ความดี
ทำใจให้ผ่องใส
นี่คือคำสอน
ของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ไม่ว่าร้ายใคร
ไม่กระทบกระทั่งใคร
ระมัดระวังในปาติโมกข์
บริโภคพอประมาณ
อยู่ในสถานอันสะอาด
ฝึกหัดจิตให้สงบ

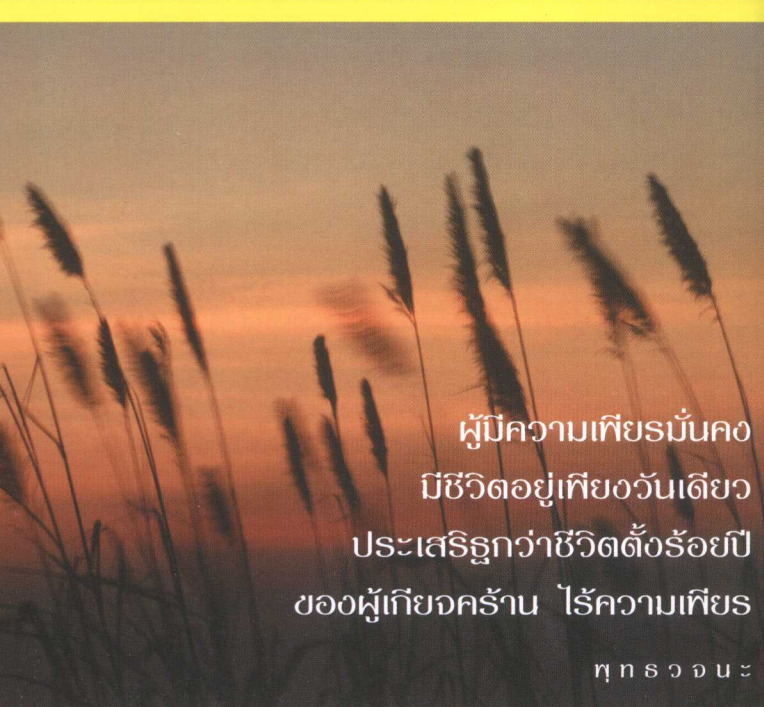
นี่คือคำสอน
ของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

สติ เป็นเครื่องตื่นในโลก
สติ เป็นสิ่งที่ต้องใช้ทุกเมื่อ
ความสุขอยู่ไม่ไกล ถ้าใจมีสติ

ปัญญา เป็นแสงสว่างในโลก
ปัญญา ประเสริฐกว่าทรัพย์
ชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญา ประเสริฐที่สุด

พุทธวจนะ

ผู้มีความเพียรนั้นคง
มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว
ประเสริฐกว่าชีวิตตั้งร้อยปี
ของผู้เกียจคร้าน ไร้ความเพียร

พุทธวจนะ

คู่มือ
สืบอายุ
พระพุทธศาสนา

สารบัญ

ปณิธาน

บัญญัตินันทภิกขุ (หน้า ๔-๑๕)

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พุทธทาสภิกขุ (หน้า ๑๗-๕๑)

พรธรรมนำชีวิต

บัญญัตินันทภิกขุ (หน้า ๕๓-๗๓)

การบำรุงพระศาสนา

พุทธทาสภิกขุ (หน้า ๗๕-๙๖)

คู่มือสืบอายุพระพุทธศาสนา

จัดพิมพ์โดย

ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์

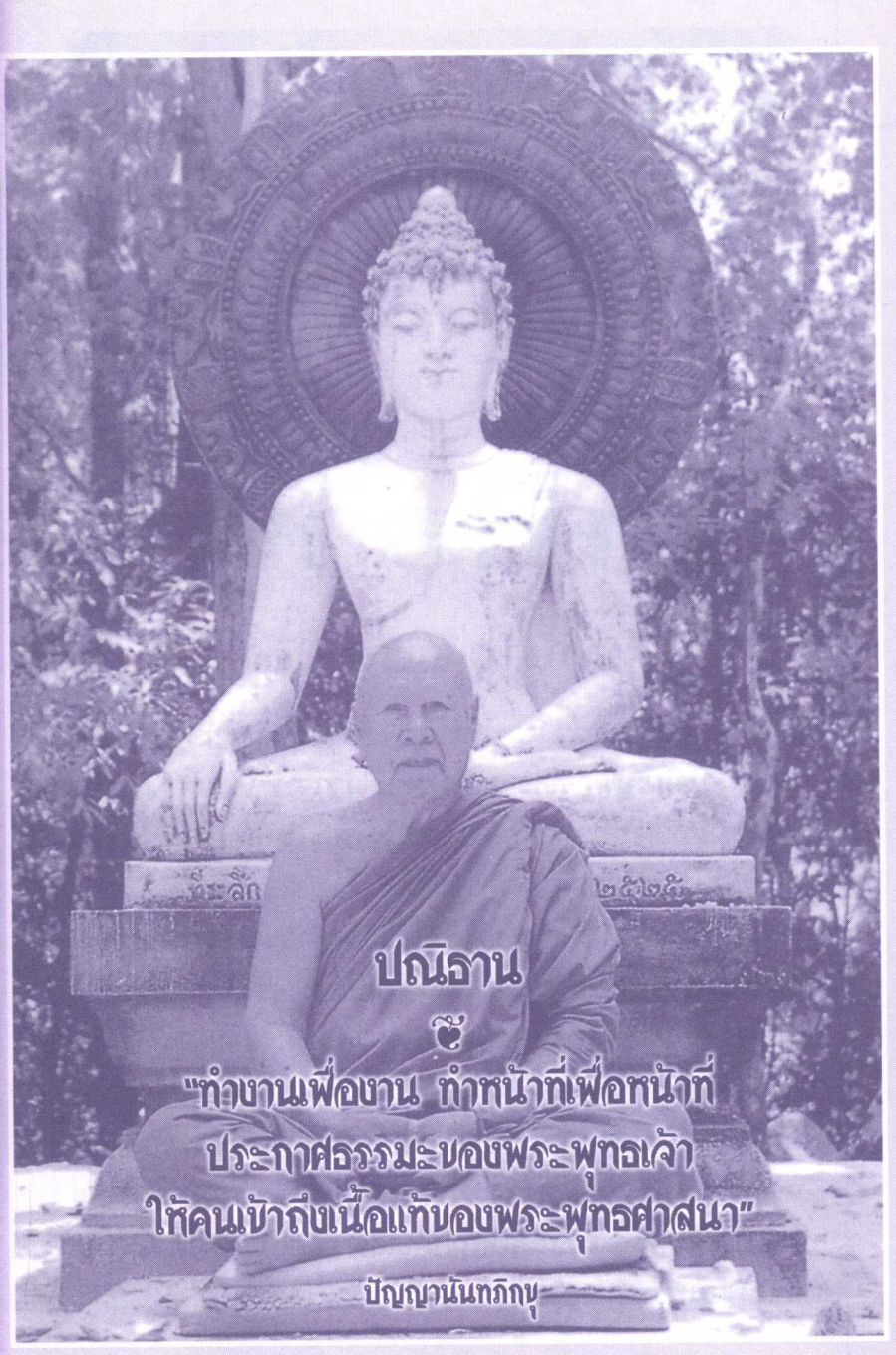
อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐ โทร.๐-๒๕๘๓-๔๒๔๓, ๐-๒๕๘๔-๓๐๗๔

อาสาสมัครจัดทำต้นฉบับคอมพิวเตอร์ : ดร.ธนาธิ เสือวรรณศรี และคณะ

แม่พิมพ์ โดย สุเนตรฟิล์ม โทร.๐-๒๕๐๓-๒๒๔๘

พิมพ์ที่ : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ จำกัด โทร.๐-๒๕๘๔-๒๒๔๑

ปณิธาน

"ทำงานเพื่องาน ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่
ประกาศธรรมะของพระพุทธรเจ้า
ให้คนเข้าถึงเนื้อแท้ของพระพุทธรศาสนา"

ปัญญานันทภิกขุ

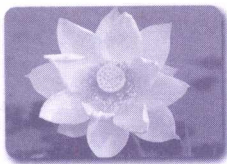
ปณิธาน

ปัญญานันทภิกขุ

“ปณิธาน” คือ ความตั้งใจที่ตั้งไว้ว่าจะทำอะไรในชีวิต ทุกคนควรมีปณิธานคือความตั้งใจว่าจะทำอะไรสักอย่างหนึ่ง อันจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม

หลวงพ่อก็มีปณิธานอยู่ในใจว่าจะทำอะไรสักอย่างหนึ่งที่เป็นประโยชน์เป็นความสุขแก่ส่วนรวม นับตั้งแต่ได้บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา เป็นสามเณรเมื่ออายุ ๑๘ ปี ได้ศึกษานักธรรมชั้นตรี ชั้นโท และอายุครบบวชพระก็ได้บวชเป็นพระ บวชพระแล้วศึกษานักธรรมชั้นเอก สอบได้แล้วก็เรียนบาลีต่อโดยลำดับจนกระทั่งได้เป็นเปรียญ ๔ ประโยค ได้มีความตั้งใจไว้ในใจอยู่ประการหนึ่งว่า จะเป็นนักเทศน์นักสอน เพื่อบรมคนให้เข้าถึงเนื้อแท้ของพระพุทธศาสนา

ปณิธาน

ปัญญาอันบกพร่อง

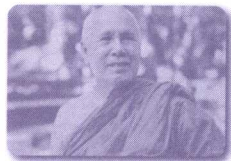
เพราะตามที่ตั้งใจโดยทั่วๆ ไปนั้น คนไทยเราเป็นผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาก็จริง แต่ไม่ค่อยจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระพุทธศาสนา จึงปฏิบัติปนเปกันไปกับไสยศาสตร์อยู่ตลอดเวลา ไม่ได้เข้าถึงเนื้อแท้ของพุทธธรรมอันเป็นของพระพุทธเจ้า

ถ้าเราไม่ได้ช่วยกันเผยแผ่สังฆธรรมคำสอนอย่างแท้จริง คำสอนส่วนลึกหรือส่วนที่จะนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันก็จะหายไป สังคมไทยก็จะเป็นสังคมที่เป็นไทต่อไป แต่จะเป็นทาสของอารมณ์ด้วยประการต่างๆ

ความคิดนี้เกิดขึ้นตั้งแต่บวชแล้วใหม่ๆ เมื่อได้ศึกษานักธรรมตรี นักธรรมโทแล้วก็ได้มีความคิดเกิดขึ้นในใจว่า เราจะอยู่เพื่อประกาศธรรมะของพระพุทธเจ้า จะไม่ลาสิกขา แต่จะทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะต่อไป อันนี้เป็นจุดหมายที่สำคัญที่ตั้งไว้ในใจเป็นครั้งแรก

เมื่อตั้งจุดหมายไว้ในใจแล้วก็พยายามที่จะสร้างตัวให้เป็นนักสอนธรรมะต่อไป ด้วยการศึกษาล่าเรียน อ่านหนังสือมากๆ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องอะไรๆ ต่างๆ แล้วก็ไปเทศน์ตามที่ต่างๆ ชั้นแรกก็เทศน์ตามแบบโบราณที่เขาเทศน์ๆ กันมา เช่นว่า เทศน์คู่บ้าง ก็เป็นไปตามธรรมเนียมที่เขาเทศน์ๆ กัน

เทศน์นานเข้าๆ ก็มองเห็นว่าการแสดงธรรมในรูปอย่างนั้นไม่เป็นการสร้างคน ไม่เป็นการฟอกจิตใจคนอย่างแท้จริง คนฟังก็ฟังสักแต่ว่าฟังเพลินเพลินไป ฟังเอาบุญเสียเป็นส่วนมาก ไม่ถึงขั้นที่เป็นกุศล จึงคิดว่าควรจะเปลี่ยนแปลงระบบการแสดง

ปณิธาน

ปัญญาบันทกิกขุ

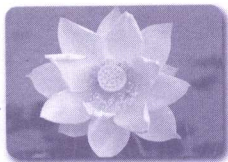
ธรรมให้เป็นการแก้ไขคนต่อไป ก็ได้เริ่มปฏิบัติมาโดยลำดับ แต่ว่าชื่อเสียงยังไม่โด่งดังเท่าใด เพราะทำอยู่ในวงจำกัด

มีโอกาสดเทศน์ที่ไหน ก็พยายามชี้แจงให้เขาเข้าใจในเรื่อง“ทาน” เรื่อง“ศีล” เรื่อง“ภาวนา” ก็ให้รู้จุดหมายของการทำ เช่น สอนเรื่องทานก็สอนว่าเราทำทาน มิใช่ทำเพื่อจะ“เอา” แต่ทำเพื่อจะ“ให้” การทำทานเพื่อจะเอานั้นยังไม่เป็นการให้ที่แท้จริง แต่เป็นการลงทุนเพื่อหวังกำไรเพื่อเอาอะไรมาแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ตนสละไป ไม่เป็นการให้ทานที่ถูกต้อง

การให้ทานที่ถูกต้องนั้นต้องทำทานเพื่อไม่เอา ทำทานเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ได้รับความทุกข์ยากลำบาก เช่น คนขาดอาหาร เราก็ให้อาหาร คนขาดเสื้อผ้าเราก็ให้เสื้อผ้า ขาดที่อยู่อาศัยเราก็ให้ที่อยู่อาศัยแก่เขาเหล่านั้น การทำอย่างนี้เป็นการแก้ไขในเรื่องการทำทานที่เป็นรูปมกาย ทำเพื่อหวังผลอะไรๆ ต่างๆ เมื่อใครมาบริจาคทานอะไรก็ชี้แนะให้เขาเข้าใจว่าทำทานเพื่อให้ ไม่ใช่ทำทานเพื่อจะเอาอะไร

ในการรักษาศีลก็เหมือนกัน เราอธิบายให้เขาเข้าใจว่า“ศีล” เป็นเครื่องคุ้มครองกายวาจาให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย ผู้รักษาศีลข้อที่หนึ่ง ต้องมีน้ำใจประกอบด้วยคุณธรรม คือความเมตตา ปราบปรามความสุขความเจริญแก่ผู้อื่น แล้วจิตที่คิดจะฆ่ามันก็หายไป จิตที่คิดจะทำร้ายมันก็หายไป

เราถือ **ศีลข้อที่สอง** ก็มุ่งให้เรารู้จักทำมาหากิน ทำงานทำการด้วยความสุจริต ทำงานที่ถูกที่ชอบ ทำนา ทำไร่ ทำสวน

ปณิธาน

ปัญญาบันทกิกขุ

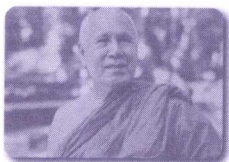
ค้าขาย ทำราชการอะไรก็ตามใจ เราได้ทรัพย์สินใดมาควรได้มา โดยทางที่สุจริต ไม่ไปแสวงหาทรัพย์ในทางทุจริต ด้วยการไปลัก ไปขโมยของเขาเอามาเป็นของตัว สอนให้เขาเข้าใจในรูปร่างนั้น ถ้าเราทำมาหากินโดยทางสุจริตก็เรียกว่า เราเป็นคนมีศีลข้อที่สองอยู่ในตัวแล้ว เพราะเราไม่ต้องไปเบียดเบียนใคร ไม่ลักของใคร ไม่เอาของใครมาเป็นของตัว ก็เป็นการดีการชอบการเหมาะ การควรอยู่ในตัวแล้ว

ถ้าเรารักษา**ศีลข้อสาม** ก็หมายความว่าให้พอใจในคู่ครองของตัว เพราะว่าเมื่อได้แต่งงานกับผู้ใดแล้ว ก็ควรซื่อสัตย์ต่อผู้นั้น ไม่หาความสุขกับคนอื่น ไม่ไปหาความสุขนอกบ้าน ไม่เที่ยวเหลวไหล ไม่ส่งเสริมสิ่งชั่วร้าย เช่นไม่เที่ยวกลางคืน ไปแสวงหาความสุขนอกบ้าน เป็นการผิดหลักศีลธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

ถือ**ศีลข้อที่สี่** ก็หมายความว่า มีจิตคิดแต่เรื่องดีเรื่องงาม ไม่พูดคำโกหก ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดคำเหลวไหลกับใครๆ พูดแต่คำจริง คำอ่อนหวาน สمانสามัคคี มีประโยชน์

ถือ**ศีลข้อที่ห้า** มีจุดหมายเพื่อรักษาสุขภาพกาย สุขภาพใจให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยดีงาม ไม่ทำอะไรให้เกิดความเสียหาย ด้วยการขาดสติ การดื่มของมึนเมาทำให้สติปัญญาเสื่อมถอย

เราถือศีลเพื่อมุ่งรักษาร่างกาย รักษาทรัพย์สมบัติ รักษาคู่ครอง รักษาคำพูด รักษาสุขภาพทางกาย ทางใจให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย พยายามอธิบายให้เขาเข้าใจอย่างนั้น

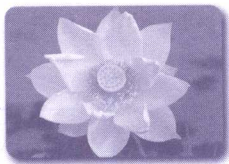
ปณิธาน

ปัญญาบันทกิกขุ

แม้การเจริญภาวนา ผู้ใดสนใจในการเจริญภาวนา ก็พยายามสอนให้เขาเข้าใจว่า การเจริญภาวนานั้นเป็นการฝึกจิต ของตัวเอง จิตนี้เป็นธรรมชาติที่ต้นรากลึกไกล รักษายากห้าม ยาก เราต้องฝึกหัดเพื่อให้เกิดความมั่นคงหนักแน่น ให้เกิดมี ปัญญารู้ทันรู้เท่าต่อสิ่งทั้งหลายตามสภาพที่เป็นจริง การฝึกจิตก็มุ่ง ให้เกิดความสงบเป็นส่วนใหญ่ มุ่งให้ตั้งมั่น มุ่งให้อ่อนโยน ให้เหมาะ แก่การที่จะใช้งานต่อไป จึงควรส่งเสริมการฝึกจิต

ไม่ได้ฝึกจิตเพื่อเห็นสวรรค์ เห็นนรก เห็นเทวดา นางฟ้า อะไรอย่างนั้น หามิได้ แต่ฝึกเพื่อให้จิตมันสงบลง ให้ตั้งมั่นอยู่ใน อารมณ์เดียว ให้อ่อนโยนเหมาะที่จะใช้งาน ต้องการให้เขาฝึกอย่าง นั้น หามิได้ แต่ฝึกเพื่อให้จิตมันสงบลง ให้ตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียว ให้อ่อนโยนเหมาะที่จะใช้งาน ต้องการให้เขาฝึกอย่างนั้น มิฉะนั้น เขาจะไปฝึกจิต ติดอยู่ในภพในภาพต่าง ๆ ที่อาจารย์พูดล่อใจ จูงใจให้หลงไหลมัวเมา เราสอนเขาในรูปอย่างนั้น

แล้วส่วนมากพุทธบริษัทเรามีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ อันเป็นเรื่องที่มันไม่ถูกต้อง ไม่ตรงกับหลักพระพุทธศาสนา ก็พยายามสอนให้เขาเข้าใจว่า “ไสยศาสตร์” เป็นศาสตร์สำหรับ คนโกงคนเขลา ไม่ใช่ศาสตร์สำหรับคนฉลาด คนในสมัยก่อนไม่มีปัญญา ก็มีความเชื่ออย่างนั้นทำไปตามเขาว่าอย่างนั้น ครั้นเรามาเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา เป็นพุทธบริษัท เป็นผู้รู้ เป็นผู้ ตื่น เป็นผู้เบิกบานแล้ว ก็ไม่ควรที่จะไปหลงไหลในไสยศาสตร์ ไม่ ควรหลงไหลในโชคกลางอันจะบันดาลให้ตนเป็นอะไร

ปณิธาน

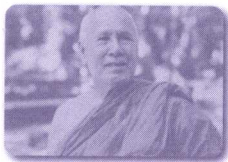
ปัญญาบัณฑิตกฤช

อธิบายให้เขาเข้าใจว่าชีวิตของเราขึ้นอยู่กับความคิด การพูด การกระทำของเราเอง ชีวิตที่ขึ้นอยู่กับความคิด การพูด การกระทำก็หมายความว่าขึ้นอยู่กับกฎแห่งกรรม เราทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เราจะหนีจากผลที่เรากระทำไว้ไม่ได้เป็นอันขาด ทำกรรมอย่างใดก็ต้องได้ผลอย่างนั้น

ให้เชื่อมั่นในกฎแห่งกรรม อย่าไปเชื่อโชคเชื่อกลาง เชื่ออะไรต่าง ๆ เพราะว่าคุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา ต้องมีคุณสมบัติคือความเชื่อมั่นคงในองค์พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ รักษาศีลให้บริสุทธิ์ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรมไม่เชื่อมงคล ทำบุญแต่ในหลักการทางพุทธศาสนา ไม่ทำบุญตามแบบนอกพระพุทธศาสนา อันนี้เป็นคุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกา

ก็พยายามเน้นให้คนเข้าใจความมีสภาพเป็นอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา อุบาสกอุบาสิกาต้องเป็นผู้รู้ ต้องเป็นผู้ตื่น ต้องเป็นผู้มีความเบิกบานแจ่มใสในรสพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ตลอดเวลา

เราพยายามเน้นในเรื่องอย่างนี้ โดยเฉพาะเรื่องความเชื่อประเภทมหาย โดยประการต่าง ๆ ก็ได้ส่งเสริมให้คนคลายจากความเชื่ออย่างนั้น ให้คลายจากความมกมายความเหลวไหล เพื่อให้หันมาเข้าใจหลักธรรมะของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่เชื่อโชคเชื่อกลาง เชื่อผีสารเทวดาที่ไม่เข้าเรื่อง แต่ให้เป็นไปตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า

ปณิธาน

ปัญญาบัณฑิตกฤ

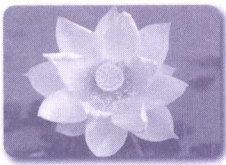
เช่น เราจะเป็นเทวดาก็เป็นเสียเอง ไม่ต้องไปไหว้เทวดา ไหน เราจะเป็นพระพรหมก็เป็นพรหมด้วยความมีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ประจำจิตใจ ไม่ต้องไปไหว้พระพรหมที่เขาปั้นไว้ เป็นรูปสมมติ

พยายามสอนให้เขาเข้าใจในเรื่องอย่างนั้น แล้วก็ทำการสอนมาในรูปนี้ตลอดเวลา มีอุดมการณ์แน่วแน่ ที่จะแก้ไขความเป็นอยู่ของพุทธบริษัทให้ดีให้เจริญ ให้ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบ ตามหลักการในทางพระพุทธศาสนา

การทำงานก็ทำด้วยความตั้งใจ ที่จะสอนให้คนเข้าใจ ไม่หวังลาภผลอะไรที่เกิดขึ้น ทำงานด้วยความเสียสละ ด้วยความไม่เห็นแก่ตัว แต่เห็นแก่ประโยชน์และความสุขของส่วนรวมเป็นส่วนใหญ่ แต่ว่าลาภผลมันก็เกิดเองตามธรรมชาติ เมื่อเราสอนคน คนได้มีปัญญาความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมะอันเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วเขาก็หันมาพอใจเลื่อมใส ต้องการอะไรเขาก็ให้อันนี้ถือว่าเป็นผลพลอยได้ ไม่ใช่เนื้อแท้ที่เราต้องการ

เนื้อแท้ที่ต้องการคือต้องการเผยแผ่ธรรมะให้คนได้เกิดปัญญา ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมเป็นส่วนใหญ่ ได้ทำงานมาในรูปอย่างนี้ เป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว ผลงานก็ปรากฏแก่ประชาชน คนมีความเชื่อถูกต้องขึ้น มีการกระทำที่ถูกต้องขึ้น ทำลายความเชื่อความงมงายให้หมดไปสิ้นไป ด้วยประการต่างๆ

แต่มาคิดถึงสังขารร่างกายของตัวเองอยู่บ้างเหมือนกัน เพราะว่าร่างกายเป็นของเปลี่ยนแปลง ไม่เที่ยงแท้ถาวร อาจจะถึง

ปณิธาน

ปัญญาบัณฑิตกฤ

แก้ความแตกดับลงไปเมื่อไรก็ได้ เมื่อคิดถึงสังขารร่างกายแล้วก็มาคิดถึงงานที่ได้กระทำลงไปไว้ เวลาตายไปงานก็จะหมดไปเสียด้วย เรียกว่า มันทำให้เกิดความเสียหายแก่งาน ถ้าเราไม่สร้างคนสืบงานต่อไป

จึงพยายามที่จะสร้างคนให้สืบงาน ด้วยการสร้างองค์การหนึ่งขึ้น คือ “ธรรมทายาท” ต้องการฝึกพระให้เป็นนักเทศน์นักสอน ให้เข้าถึงประชาชน ให้ช่วยเหลือประชาชนต่อไป นี่เป็นงานที่ได้เริ่มทำขึ้น แล้วอบรมมาเป็นเวลาหลายปี อบรมพระได้เป็นสิบชุด ชุดละ ๑๐๐ กว่ารูป ได้หนึ่งพันรูปแล้ว ได้ไปช่วยทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแนวคิดปฏิบัติอย่างเดียวกันต่อไป อันเป็นงานสำคัญที่ทำขึ้นเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่มหาชนส่วนรวม แต่ว่างานนี้ก็ยังไม่ก้าวหน้าเท่าใด เพราะว่าเราหาพระที่จะทำงานอย่างแท้จริงนั้นยาก พวกที่มาเรียนมาศึกษาก็มุ่งอะไรที่เป็นวัตถุเสียเป็นส่วนมาก ยังไม่มีอุดมการณ์อย่างแท้จริง

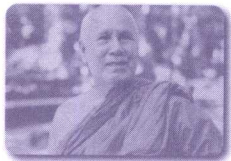
พระที่จะทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นต้องมีอุดมการณ์อย่างมั่นคงว่า เราทำงานเพื่อพระศาสนา เราจะอุทิศชีวิตถวายพระพุทธเจ้า ถวายพระธรรม พระสงฆ์ ไม่เอาอะไรกลับมาให้เหมือนคำที่เราสวดมนต์ทุกเย็นว่า

“พุทธัสสหาัง นิยยาเทมิ สะวีริญฺญชีวิตัญจิทัง”

ข้าพเจ้าขอมอบกายถวายชีวิตแด่พระพุทธเจ้า

“ธัมมัสสหาัง นิยยาเทมิ สะวีริญฺญชีวิตัญจิทัง”

ข้าพเจ้าขอมอบกายถวายชีวิตแด่พระธรรม

ปณิธาน

ปัญญาบัณฑิตกฤ

“สังฆัสสหาหัง นียยาเทมิ สรรีรัญชีวัตัญญูจิตัง”

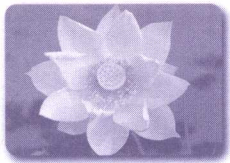
ข้าพเจ้าขอมอบกายถวายชีวิตแด่พระสงฆ์

การมอบกายถวายชีวิตแด่พระรัตนตรัย คือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นการยอมให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่พระศาสนา ไม่หวังอะไรตอบแทน ตั้งใจแต่จะให้ เมื่อเราตั้งใจจะให้แล้วการทำงานมันก็ดีขึ้น

คนที่ยังไม่ให้หมดก็ทำงานเพื่อตัว เพื่อเกียรติ เพื่อชื่อเสียง ทำงานอะไรหวังได้เกียรติบ้าง หวังได้ชื่อเสียงบ้าง หวังได้ลาภบ้าง ได้ผลบ้าง ทำไปลาภไม่เกิดผลไม่เกิดก็อ่อนแอท้อแท้ เพราะไม่ได้มอบชีวิตจิตใจให้กับพระพุทธเจ้า

อีกประการหนึ่งคนที่ไม่ได้มอบชีวิตจิตใจถวายให้พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ อย่างเด็ดขาด ยังมีหวังอยู่ว่าจะสึกต่อไปข้างหน้า เลยไม่กล้าพูดความจริงต่อญาติโยม ไม่กล้าพูดสิ่งที่เป็นตัวธรรมะแท้ๆ เพราะว่ากลัวโยมจะดุจะว่าเอาได้ภายหลัง ว่าสอนธรรมะแล้วสอนให้คนอื่นให้ แต่ตัวเองไม่ให้ สอนให้คนอื่นเสียสละ แต่ตัวเองไม่เสียสละ ก็เป็นการไม่ถูกต้อง ไม่ตรงตามแนวทาง

เพราะฉะนั้นผู้ที่ไม่เสียสละ ทำงานอย่างจริงจังแก่พระพุทธศาสนา ย่อมไม่ได้ จะเทศน์สิ่งที่ถูกต้องก็ไม่กล้าเทศน์ จะพูดความจริงก็ไม่กล้าพูด เพราะตัวยังคิดถึงตัวอยู่ พูดอะไรก็กลัวว่าตัวจะขาดอะไร จะมีอะไร จะเป็นอะไรอยู่ จิตใจมันไม่ยอมเสียสละในสิ่งเหล่านั้น

ปณิธาน

ปัญญาอันบกบึก

เพราะฉะนั้นผู้ที่ทำงานให้พระศาสนาต้องเสียสละด้วย
ประการทั้งปวง ต้องตั้งจิตอธิษฐานว่า

**“ข้าพเจ้ามอบกายถวายชีวิตแด่พระพุทธเจ้า แต่พระ
ธรรม แต่พระสงฆ์”**

ไม่เอาอะไรจากสิ่งเหล่านั้น การทำงานก็เป็นไปเพื่อความ
บริสุทธิ์ แล้วมีกำลังใจเข้มแข็ง ในอันที่จะทำงานตามหน้าที่ไม่
ย่อหย่อนอ่อนแอ ไม่ท้อแท้เพราะเราไม่หวังอะไร ไม่เป็นอะไร ไม่
มีอะไรต่อไป ทำงานโดยไม่หวัง ไม่มี ไม่เป็น เป็นงานที่ทำแก่
พระพุทธศาสนา

เราต้องมาระลึกถึงพระพุทธเจ้าของเรา ที่เป็นผู้เสียสละ
ทุกสิ่งทุกอย่าง อันเป็นความสุขแบบในวัง แบบพระมหากษัตริย์
แต่พระองค์ไม่ได้มีสิ่งเหล่านั้น เสียสละหมดทุกสิ่งทุกประการ มา
ทำงานเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่ประชาชน ขวนขวายแสวง
หาธรรมะจนกระทั่งได้เป็นพระพุทธเจ้า เมื่อได้เป็นพระพุทธเจ้า
แล้วก็ไม่ได้นั่งอยู่เฉย ได้ทำงานเผยแผ่ธรรมะแก่ประชาชน จนพระ
พุทธศาสนาดังมั่นมาจนกระทั่งทุกวันนี้ อันนี้แหละเป็นงานที่สำคัญ
ของพระพุทธเจ้า เป็นงานที่เราทั้งหลายควรจะเดินตามรอยเท้า
ของพระพุทธเจ้า

ผู้ใดที่จะทำงานให้แก่พระพุทธศาสนา เบื้องต้นต้องมอบ
กายถวายชีวิตแก่งานพระพุทธศาสนาเสียก่อน ตั้งจิตอธิษฐานว่า
เราทำงานไม่หวัง ไม่เป็น ไม่เอา ในเรื่องอะไรๆ ต่าง ๆ ทำงาน
เพื่อให้ ทำงานเพื่อเสียสละอย่างแท้จริง

ปณิธาน

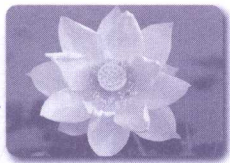
ปัญญาบัณฑิตกฤ

ครั้นเมื่อมีความตั้งใจในรูปร่างนั้นแล้ว เราก็ต้องสร้างตัวให้เจริญด้วยความรู้ ด้วยความสามารถ ด้วยการอ่านหนังสือมากมาย หาความรู้ใส่ตัวไว้มากๆ สำหรับเอาไปเทศน์สอนคนต่อไป

พร้อมกันกับการศึกษาหาความรู้นั้น ก็ต้องปฏิบัติตนให้จิตใจมั่นคงอยู่ในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า มีคุณงามความดีประจำจิตใจ ไม่หวั่นไหวโยกโคลงไปกับอำนาจสิ่งชั่วร้ายที่เข้ามาพองพามแสร้งกายจิตใจของเราเป็นอันขาด อย่างนี้เรียกว่า “ตั้งมั่น” แล้วก็ทำงานเรื่อยไป โดยไม่หวังอะไร ไม่เป็นอะไร แต่ว่าถ้าเขาให้เราทำอะไรก็ตาม แต่ถ้าไม่ได้ให้เราทำอะไรก็ตาม จะเอา ไม่ยินดี ไม่ยินร้ายในลาภในสักการะ ตั้งใจทำงานเพื่องาน ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่อย่างแท้จริง ก็จะช่วยให้กิจการของเราเจริญก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบสมความปรารถนา

อันนี้เป็นจุดหมายของการทำงานของหลวงพ่อก็ได้ตั้งใจไว้อย่างนั้น ถ้าภิกษุรูปใดที่มีเจตนาดี จะคิดทำงานคิดสร้างงานก็เป็นเรื่องที่น่าพอใจ แสดงว่าเป็นผู้รักหลวงพ่อก็จะอยู่กับผู้นั้นตลอดไป แม้หลวงพ่อกจากโลกนี้ไป งานของหลวงพ่อก็จะสถิตสถาพรต่อไป แต่งานอย่าให้ตาย เพราะด้วยเราสืบงานกันต่อไป

ได้ทราบว่าคุณพระหนุ่มๆ หลายรูปด้วยกัน ได้ตั้งองค์การเรียกว่า “ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา” ขึ้น ก็เพื่อปฏิบัติสืบต่อในงานที่หลวงพ่อกได้กระทำมาแล้ว และจะช่วยกันทำงานต่อไปนั้น ขออนุโมทนา ยินดีด้วยในความเสียสละ ในความตั้งใจที่จะทำงาน

ปณิธาน

ปัญญาบัณฑิตกฤช

ขอให้งานที่ตั้งใจกระทำนั้นจงเจริญก้าวหน้าต่อไปตามสมควรแก่ฐานะแห่งการปฏิบัติ

ผู้ที่ทำงานทุกคนต้องทำงานเพื่อ “ให้” อย่าทำงานเพื่อหวัง เพื่อมี เพื่อจะเอาอะไรๆ เป็นอันขาด คิดอย่างเดียวว่าเรามีหน้าที่สนองพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำงานเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชาอย่างแท้จริง งานก็จะเจริญก้าวหน้าเป็นไปในทางที่ถูกที่ชอบได้

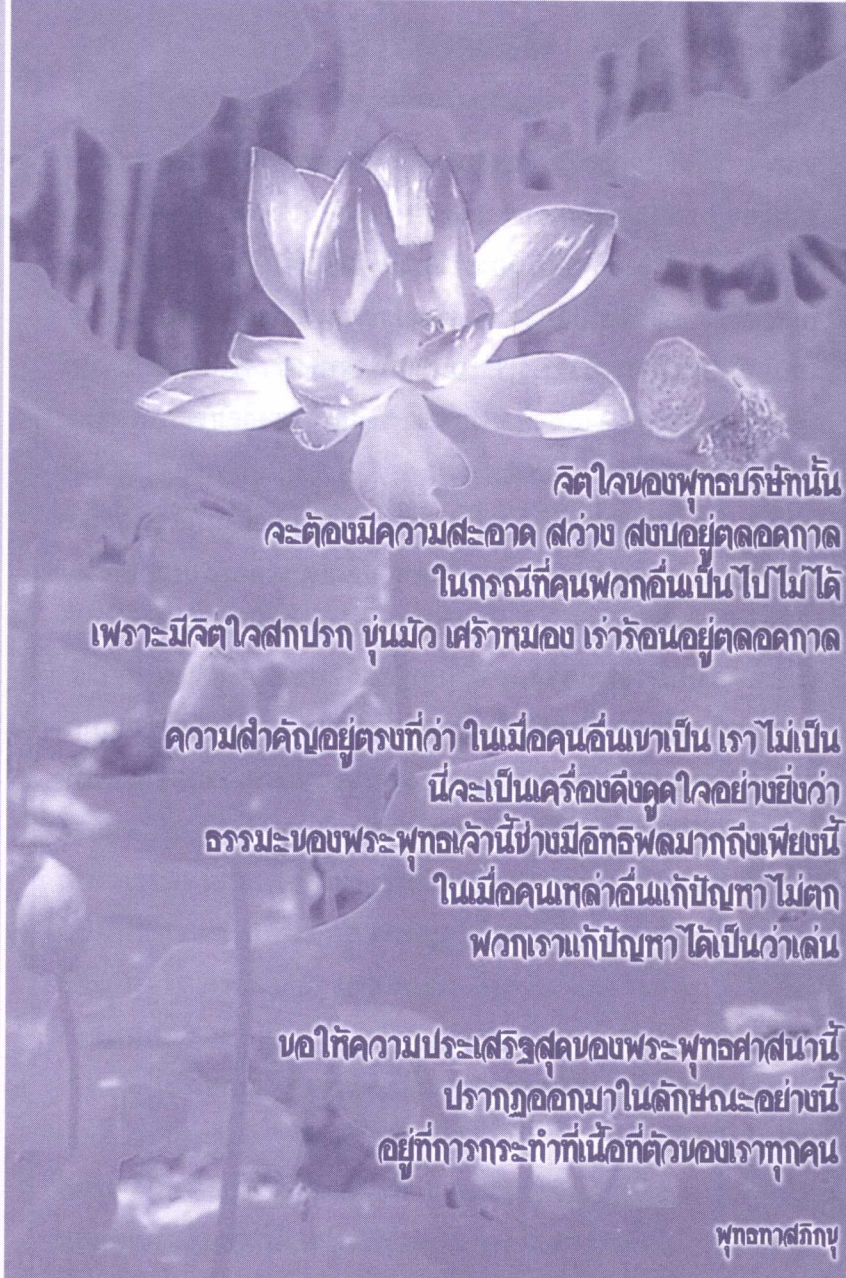
ขออวยพรให้ผู้ริเริ่มทำงานสืบศาสนา จงเป็นผู้สืบศาสนาด้วยจิตใจอันบริสุทธิ์สะอาด ปราศจากสิ่งใดๆ ที่อยู่เบื้องหลังในจิตใจ ฟอกใจให้สะอาด ให้บริสุทธิ์ แล้วก็ทำงานเพื่องาน ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่อย่างแท้จริง งานก็จะสำเร็จประโยชน์ได้สมความปรารถนา จึงขออนุโมทนาในกิจการส่วนนี้ และขออวยพรให้ทุกคนมีจิตใจเข้มแข็ง มีความอดทน มีความเสียสละ เพื่อทำงานให้ดี ให้เจริญ ให้ก้าวหน้าต่อไปทุกเมื่อ เทอญ

(โอวาทสำหรับผู้ร่วมก่อตั้ง

ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์

๒๘ ธันวาคม ๒๕๓๓)

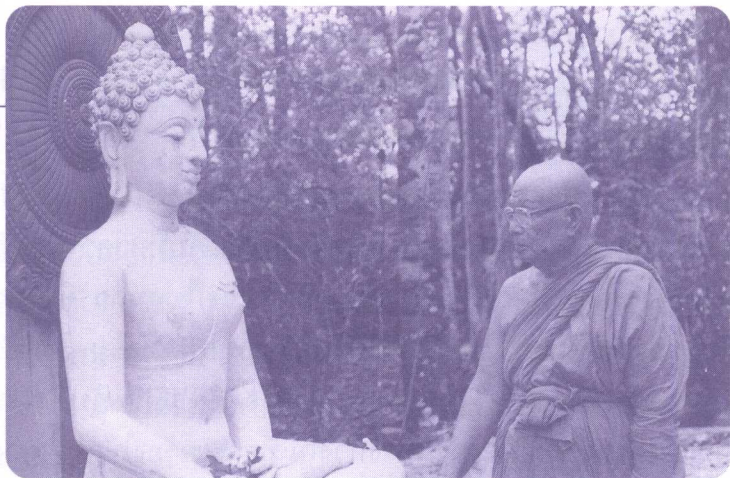

จิตใจของพุทธบริษัทนั้น
จะต้องมีความสะอาด สว่าง สงบอยู่ตลอดเวลา
ในกรณีที่คุณพวกลื่นเป็นไปไม่ได้
เพราะมีจิตใจสกปรก ขุ่นมัว เศร้าหมอง เร้าร้อนอยู่ตลอดเวลา

ความสำคัญอยู่ตรงที่ว่า ในเมื่อคนอื่นเขาเป็น เราไม่เป็น
นี่จะเป็นเครื่องคิดจิตใจอย่างยิ่งว่า
ธรรมะของพระพุทธเจ้านี้ช่างมีอิทธิพลมากถึงเพียงนี้
ในเมื่อคนเหล่าอื่นแก้ปัญหามาไม่ได้
พวกเราแก้ปัญหามาได้เป็นว่าเล่น

ขอให้ความประเสริฐสุดของพระพุทธศาสนา
ปรากฏออกมาในลักษณะอย่างนี้
อยู่ที่การกระทำที่เนื้อที่ตัวของเราทุกคน

พุทธศาสนิก

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชน

อุดมคติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เมื่อพระพุทธเจ้าได้ทรงส่งพระภิกษุออกไปประกาศพระศาสนา; ท่านได้กล่าวถ้อยคำซึ่งรู้สึกว่าจะสูงส่ง ทั้งในทางที่จะเป็นเครื่องกระตุ้นใจ, และให้เกิดอารมณ์ที่เป็นความเสียสละซึ่งเป็นของจำเป็นอย่างยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.

ถ้าอารมณ์เสียสละ บูชาในพระพุทธเจ้าไม่พอ, หรือว่าอารมณ์ศรัทธาในพระพุทธเจ้าไม่เพียงพอ; อารมณ์ที่เห็นแก่ความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์ไม่พอ; เราก็คงจะไม่เผยแผ่พระพุทธศาสนาไปได้อย่างที่เรียกว่า ขยันขันแข็ง หรือ บริสุทธิ

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พุทธศาสนิกๆ

เราจะทำแต่เพียงเป็นเรื่องสนุกสนานไปหาความสนุกสนานจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เหมือนกับที่หาความสนุกสนานจากสิ่งต่างๆ อย่างนี้ไม่สมควรอย่างยิ่ง ไม่สมควรที่จะมาเกี่ยวข้องกันกับพระธรรมอันศักดิ์สิทธิ์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เพราะฉะนั้นเราจะต้องทำในใจให้ตรงกันกับที่พระพุทธเจ้าท่านทรงหวัง. ท่านทรงหวังในเมื่อจะขอร้องให้สาวกของท่านช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระบาลีตอนนั้น มีอยู่ว่า มุตตาหํ ภิกขเว สพฺพปาเสหิ เย จ พุทฺธา เย จ มนุสฺสา เป็นต้น ถ้าจะแปลเป็นไทยๆ เหมือนอย่างที่ใช้แปลเป็นสำนวนเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างพวกคริสตังพูดกันแล้ว เราก็รู้สึว่ามันสื่อความหมายไปในลักษณะที่เป็นคำขอร้องวิงวอนของพ่อที่ขอร้องแก่ลูก

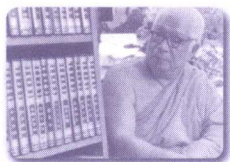
มุตตาหํ ภิกขเว สพฺพปาเสหิ ฯลฯ นี้ มันมีความหมายว่า

“ลูกเอ๋ย, บัดนี้พ่อก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งหลายทั้งที่เป็นบ่วงทิพย์ และเป็นบ่วงมนุษย์, แม้พวกเธอทั้งหลาย ก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งหลาย ทั้งที่เป็นของทิพย์, ทั้งที่เป็นบ่วงของมนุษย์,

พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อเห็นแก่ความสุขของคนจำนวนมาก, เพื่ออนุเคราะห์สัตว์โลก เพื่อคุณประโยชน์แก่เทวดาและมนุษย์,

อย่าไปทางเดียวกันสองคนเลย, จงแสดงธรรมให้ไพเราะงดงาม ทั้งเบื้องต้น ทั้งท่ามกลาง และเบื้องปลาย;

จงประกาศแบบของการครองชีวิตอันประเสริฐ, ให้มีทั้งหัวข้อ ให้มีทั้งคำอธิบาย ให้ถูกต้องบริสุทธิ์สิ้นเชิงเถิด;

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกขุ

สัตว์ที่มีไฟฟ้าลึ้มในดวงตาแต่เพียงเล็กน้อย ก็มีอยู่เป็นอันมากในโลกนี้. สัตว์เหล่านั้นจะเสื่อมจากคุณอันใหญ่หลวงที่เขาควรจะได้ เพราะไม่มีการแสดงธรรม. ถ้ามีการแสดงธรรม สัตว์ที่เข้าถึงธรรมจักมีเป็นแน่แท้.

ลูกเอ๋ย, แม้พ่อก็จะไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรมด้วยเหมือนกัน."

พระพุทธภาษิตนี้มีเท่านั้น แต่แล้วท่านลองคิดดูว่ามันมีความหมายอย่างไร, มีความหมายไปในทางขอร้องอย่างไร, วิงวอนอย่างไร, ชี้แจงอย่างไร, ชี้ชวนอย่างไร, และขอร้องให้อดกลั้นอดทนให้เสียสละเท่าไร. และว่าแม้แต่พระองค์เองก็ไม่ยกเว้น, ก็จะเป็นคนหนึ่งด้วยเหมือนกัน ที่จะไปในทางสายหนึ่งเพื่อแสดงธรรมหรือเพื่อประกาศธรรม; และขอร้องว่าอย่าไปทางเดียวกันถึงสองคน, นั่นก็หมายความว่ามันเปลืองคน, ให้แยกกันไปสายละคนๆ มันจะได้มากเข้า, มันจะได้เร็วเข้า. นีลองพิจารณาดูว่าเป็นอย่างไรบ้าง มันเหมือนกับพวกเราสัณยนี้อย่างไร และไม่เหมือนอย่างไร?

ข้อที่ว่าพ้นแล้วจากบ่วงทั้งที่เป็นบ่วงทิพย์ และเป็นบ่วงมนุษย์นั้น จงอย่าเพ่อพูดถึง, เพราะว่ามันท่านแสดงถึงลักษณะของความเป็นพระอรหันต์ เราเอาแต่เพียงอนุโลมกันว่าเราขึ้นมาแล้วจากปลักหนองของความทุกข์เท่าไร, เราจึงช่วยยกผู้อื่นขึ้นมาเท่านั้น. จงนึกว่าพวกเราที่นั่งอยู่ที่นี้ทุกคน อยู่ในฐานะที่ขึ้นมาแล้ว จากปลักหนองของความทนทุกข์ทรมานเท่าไร ก็จงตั้งอกตั้งใจที่จะยกเพื่อนมนุษย์ด้วยกันขึ้นมาเท่านั้น.

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

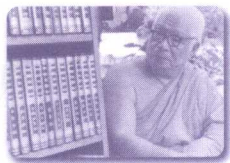
พุทธศาสนิกฯ

อย่าเพ่อดูถึงเรื่องพ้นจากบ่วงสิ้นเชิงอย่างนั้นเลย. แต่เราต้องเลือบตาไปดูถึงข้อที่ว่า เพื่อนมนุษย์ของเราในโลกนี้ยังมีจำนวนมากมายกกว่ากันหลายสิบเท่าหลายร้อยเท่า ที่ยังจมอยู่ในกองทุกข์ ที่ยังทนทุกข์ทรมาน มีอาการเหมือนกับตกนรกทั้งเป็นนั้นมากมาย เราจึงยกเขามาสู่ระดับของเราเท่านี้ก่อนเถอะ, ไม่ต้องเอามากมายกว่านั้น

เพราะฉะนั้นเราจะต้องรับฟังพระพุทธภาษิตข้อที่ว่า “จงยกวิญญาณของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันให้ขึ้นมาเสียจากกองทุกข์” มาอยู่ในระดับที่พออยู่ได้, เหมือนกับที่พระองค์ตรัสให้ภิกษุทั้งหลายออกไปปลดปล่อยสัตว์ที่ติดบ่วงทิพย์หรือติดบ่วงมนุษย์นั้น ให้หลุดจากบ่วง หมายความว่า มันทนทุกข์ทรมานอยู่อีกแบบหนึ่ง : บ่วงของมนุษย์ ก็เป็นทุกข์ทรมานตรงๆ เห็นได้ชัดๆ ซึ่งหน้า.

ที่นี้บ่วงทิพย์ก็เป็นการทรมานอีกแบบหนึ่งซึ่งเห็นยากที่สุดคือลึกลับซึ่งเต็มไปด้วยความยั่วชวน, เห็นเป็นความสนุกสนาน เพลิดเพลินไปทีเดียว, แต่ก็ยังเป็นบ่วง. เพราะฉะนั้นจึงสอนให้ปลดปล่อยทั้งบ่วงทิพย์และบ่วงมนุษย์

ถ้าเราจะเอาใจความข้อนี้มาเป็นหลักสำหรับพวกเรา ก็คือว่า เราจะไม่หลงในสิ่งที่ยั่วชวนให้เราหลงเป็นอันขาด, เราไม่ติดบ่วงทิพย์ก็หมายความว่าอย่างนั้น. ถ้าท่านนักเผยแผ่คนใดไปติดบ่วงทิพย์, คือไปหลงในสิ่งที่เป็นที่ตั้งของความหลง ซึ่งเราเรียกกันว่า **กามคุณทั้งห้า** หรืออะไรก็ตาม, ลงจมอยู่ในบ่วงทิพย์นั้นแล้ว การดำเนินการของสมาคมนี้จะเป็นไปได้ที่น่าทุเรศ, แม้จะทำไปได้

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกๆ

ก็ต้องทำไปด้วยสิ่งปลอมโยนหลอกลวงของพญามาร คือสิ่งมีนเมาต่าง ๆ และนั่นก็เรียกว่าบ่วงทิพย์เหมือนกัน

ขอให้ท่านเข้าใจว่า สิ่งที่เราเรียกว่าพญามาร นั้นคือสวรรค์ชั้นสูงสุด. คนที่เคยเรียนบาลีมาแล้ว เคยอ่านตำรับตำรามาแล้ว ก็จะสามารถได้ด้วยตนเองว่า สวรรค์ชั้นสูงสุดคือ ชั้นปรินิมิตตวสวัตติ นั่นเป็นที่อยู่ของพญามาร, สวรรค์ชั้นที่ต่ำกว่านั้น ต่ำลงมากว่านั้น ไม่ได้เป็นที่อยู่ของพญามารที่ชื่อว่า “วสวัตตมาร” พญามารที่จะมาทำอันตรายพระพุทธเจ้า หรือมาผจญพระพุทธเจ้าในวันที่ตรัสรู้เป็นต้น ล้วนแต่ท่านได้บัญญัติไว้ว่าอยู่ในสวรรค์ชั้นสูงสุด คือ ชั้นปรินิมิตตวสวัตติ.

ระวังให้ดี ๆ ว่าสวรรค์นั้นแหละคือมารอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้น สิ่งที่ยั่ววน ให้เกิดความเคลิบเคลิ้มหลงใหลทุกชนิดนั้นเป็นมารอย่างยิ่ง จึงไม่เป็นการอำนวยความสะดวกที่เราจะเผยแผ่พระธรรมอันบริสุทธิ์

เพราะเหตุฉะนั้นแหละ พระพุทธเจ้าท่านจึงได้กล่าวเป็นวาระเริ่มแรกเป็นปฐมขึ้นว่า เราจะต้องพ้นจากบ่วงทั้งที่เป็นบ่วงทิพย์ และที่เป็นบ่วงมนุษย์ กันเสียก่อน, คือเราเป็นคนที่ไม่เอาตัวรอดได้ เราจึงจะช่วยคนอื่นให้เอาตัวรอดได้อย่างเรา.

ทีนี้ที่ว่าเราทำไปนี้เพื่อเห็นแก่คนอื่นแท้ๆ, ในบรรดาพุทธภาษิต ๒-๓ บรรทัดที่ยกมานั้น มีแต่เรื่องให้เห็นแก่คนอื่นทั้งนั้น, ไม่มีเรื่องว่าเพื่อเราเลย. และไม่ใช่เพื่อพวกเราด้วย, แต่เพื่อคนอื่นซึ่งนอกไปจากเราหรือพวกเรา.

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

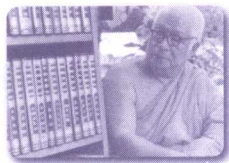
การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พุทธศาสนิกขุ

นี่หมายความว่า กิจกรรมอย่างของสมาคมของเรา ต้องเป็นกิจการที่ทำเพื่อคนอื่น, อย่าเพื่อเราขึ้นมา, ถ้าเพื่อเราขึ้นมาแล้ว จะมีอุปสรรคในทางจิตใจเกิดขึ้นมากมายเหลือที่จะแก้ไขได้ทีเดียว แต่ถ้ายกให้เป็นของคนอื่นหมด ไม่มีเราหรือของเราแล้ว จะราบรื่นที่สุด นั่นคือหลักพระพุทธศาสนาที่ประเสริฐ เรื่องความไม่เห็นแก่ตัว, เรื่องไม่มีตัว เรื่องความไม่ยึดมั่นถือมั่น ว่าอะไรเป็นตัวหรืออะไรเป็นของตัวเอง, ซึ่งเราจะเอามาใช้ได้แม้ในกรณีที่ทำประโยชน์แก่กันและกัน, ไม่ต้องกล่าวถึงเรื่องที่เราจะบรรลุมรรคผลนิพพาน โดยส่วนตัวบุคคลคนหนึ่งๆ.

แม้แต่เรื่องที่จะทำประโยชน์กันเป็นหมู่หนึ่งก็ยังคงเอาเรื่องนี้มาใช้ เพราะฉะนั้นท่านจึงย้ำว่า : จงไปเพื่อเห็นแก่คนจำนวนมาก, เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขของคนจำนวนมาก, เพื่ออนุเคราะห์ทั้งสัตว์โลก ทั้งเทวดาและมนุษย์ อย่างนี้, ไม่มีคำว่าเพื่อเรา, เพื่อศาสนาของเรา, หรือเพื่ออะไรๆ ที่เป็นของเรา."

ในที่สุดท่านย้ำว่า อย่าไปทางเดียวกันสองคน, หมายความว่าให้เห็นแก่คนอื่นถึงขนาดที่ว่า ไม่เห็นแก่ความสนุกสนานของตน เทียวเดินคุย หัวเราะกันไปในการที่จะไปเที่ยวสั่งสอน นี่เป็นสิ่งที่มิได้. เพราะฉะนั้นในการที่เราจะจับกันเป็นกลุ่ม, หาความสนุกสนานสรวลเสเฮฮาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น มันขัดกันเป็นหลักข้อนี้. เราจะต้องพยายามแยกออกเป็นหน่วยๆ เป็นคนหนึ่งๆ ให้มากที่สุด เท่าที่จะมากได้, เพื่อว่าให้คนหนึ่งๆ นั้นทำหน้าที่ของตนอย่างสุดความสามารถของสติปัญญา ไม่มีเวลา

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกๆ

ที่จะมาหัวเราะกันเล่น นี่เรียกว่าพระพุทธเจ้าท่านได้วางหลักอันสำคัญไว้หลักหนึ่งด้วยเหมือนกัน

ทีนี้ข้อที่ พระพุทธองค์ได้ทรงกำชับว่า จงประกาศให้ดังงามทั้งในเบื้องต้น, ให้ดังงามทั้งในท่ามกลาง, ให้ดังงามทั้งเบื้องปลาย นี้มีความหมายสำคัญมาก. ถ้ามันไม่ดังงามทั้งเบื้องต้น, ท่ามกลาง และเบื้องปลายแล้ว ไม่สำเร็จ. ก็หมายความว่าอย่างเดียวกันกับที่ได้กล่าวมาตีกีนี้ว่า ในคนชั้นต่ำที่สุดก็ควรจะได้รับ การสั่งสอนถูกต้อง ภูมิฐานะ; ชั้นกลางและชั้นสูงก็เป็นอย่างเดียวกัน.

งดงามในเบื้องต้นหมายความว่า ก่อนแต่จะลงมือทำงาน เพื่อปากเพื่อท้องนี้ ก็จะต้องมีธรรมะชนิดหนึ่ง; เมื่อกำลังทำเพื่อปากเพื่อท้องอยู่ ก็ต้องมีธรรมะชนิดหนึ่ง; เมื่อเสร็จเรื่องปากเรื่องท้องแล้ว ก็จะต้องมีธรรมะอีกชนิดหนึ่ง; เพราะฉะนั้นมันจึงงามทั้งเบื้องต้น, งามทั้งท่ามกลาง และงามทั้งเบื้องปลาย นี่เป็นเครื่องกระตุ้นเตือนให้เราทั้งหลายพยายามระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะให้การเผยแผ่ของสมาคมของเรา นี้ ถูกฝาถูกตัว ถูกกาลเทศะ, งดงามทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องปลายได้จริง ๆ. เราทำด้วยความสำรวมระวัง ไม่ได้ทำด้วยความประมาทสรวลเสเฮฮา.

ทีนี้ข้อต่อไปท่านทรงกำชับว่า จงประกาศแบบแห่งการครองชีวิตอันประเสริฐ แบบแห่งการครองชีวิตอันประเสริฐ ที่ท่านเรียกว่าพรหมจรรย์. “พรหมจรรย์” ก็แปลว่า การประพฤติเป็นอยู่อย่างประเสริฐ. เราจะครองชีวิตอยู่ในลักษณะที่มีชัยชนะเหนือความทุกข์ นั่นแหละคือพรหมจรรย์.

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

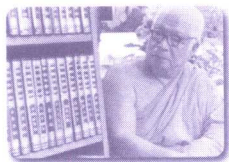
การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พุทธศาสนิกชน

จงประกาศแบบการครองชีวิตชนิดนี้ให้มีทั้งหัวข้อ และมีทั้งคำอธิบาย, ที่เรียกเป็นบาลีว่า ทั้งอรรถะและทั้งพยัญชนะ. มีทั้งหัวข้อก็หมายความว่า ที่เป็นใจความสั้นๆ เป็นหัวข้อสามารถสรุปพระพุทธวจนะทั้งแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ได้เป็นประโยคเดียวสั้นๆ; นี้เรียกว่าหัวข้อ. แล้วก็ต้องมีคำอธิบายเพื่อให้เข้าใจได้ ว่าหัวข้อนั้นมีความหมายอย่างไร กินความไปถึงชีวิตจิตใจของคนเราอย่างไร อย่างกว้างขวางเพียงไร. เราจะต้องให้คำสั่งสอนที่มีทั้งหัวข้อและคำอธิบาย โดยบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิงเหมือนที่พระพุทธเจ้าทรงบังคับหรือขอร้องหรืออ้อนวอน.

ข้อต่อไปที่ว่า สัตว์ผู้มีไฟผาหรือมีรุถ้อยู่ในดวงตาแต่เพียงเล็กน้อยนั้นก็มีอยู่มากในโลก. ข้อนี้หมายความว่า สัตว์โลกจำนวนมากนั้นถึงแม้ว่าส่วนมากจะยังจมอยู่ในความทุกข์หรือในกิเลสตัณหา หรือในอวิชชาอย่างหนัก; แต่ก็มิใช่น้อยที่ว่ามีดวงตาชนิดที่มีรุถ้อยู่เพียงเล็กน้อย. เป็นผู้มีดวงตาพอที่เข้าใจธรรมะได้ มีปัญญาพอที่จะเข้าใจธรรมะได้ ก็มิอยู่ในโลกนี้. ถ้าไม่มีการประกาศธรรมะ สัตว์ที่มีดวงตาพอที่จะมองเห็นธรรมะได้นี้ ก็จะเป็นหมันไปเหมือนกัน คือไม่สามารถที่จะได้รับธรรมะ เพราะไม่มีการประกาศธรรมะ, เพราะฉะนั้นเราจึงพยายามที่จะประกาศธรรมะนี้ เพื่อเห็นแก่สัตว์จำนวนมากใหญ่จำนวนหนึ่งที่มีอยู่ในโลกนี้ ที่พอจะเข้าถึงธรรมได้.

ในที่สุดก็มีประโยคว่า แม้เราก็จะไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรมด้วยเหมือนกัน. ข้อนี้หมายความว่า แม้แต่

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกฯ

บุคคลผู้เป็นประธาน เป็นนายก เป็นหัวหน้าสูงสุด ก็ยังยอมทำงานอย่างเดียวกัน รูปเดียวกัน แบบเดียวกัน โดยกฎเกณฑ์อันเดียวกันกับลูกน้องทุกคน. ถ้าหากว่าเราระลึกนึกถึงความข้อนี้อยู่เสมอแล้ว ความสมัคสมานกลมเกลียวกันอย่างยิ่ง จะเกิดมีในหมู่คณะโดยไม่ต้องสงสัย.

เพราะฉะนั้นจึงอยากจะยืนยันลงไปอีกครั้งหนึ่งว่า บรรดาพวกเราทั้งหลายทุกคนที่จะทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น, **จงได้ถือเอาพระพุทธานุชาตที่แสนประเสริฐข้อนี้ไว้เป็นหลักประจำใจทุกคน** เป็นเครื่องรางป้องกันไม่ให้เกียจคร้าน; เป็นเครื่องรางป้องกันไม่ให้ประมาทสะเพร่าอวดดี; เป็นเครื่องรางป้องกันไม่ให้เหลวไหล เห็นแก่ความสนุกสนานสรวลเสเฮฮา; เป็นเครื่องรางป้องกันทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นทางมาแห่งความเหลวไหล. ในที่สุดเราก็จะทำให้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าได้โดยไม่ยากลำบาก ถ้าหากว่ามืองค์พระพุทธเจ้าในลักษณะเช่นนี้มาส่องแสงลูกโพลงอยู่ในใจของเราอยู่เสมอไป.

ทีนี้ เราจะต้องมานึกกันต่อไปว่า ในยุคพระพุทธเจ้านั้น วัตถุนิยมไม่จัดเหมือนในยุคนี้ ยุคนี้วัตถุนิยมจัด, คือว่า ความเจริญทางวัตถุซึ่งเป็นเครื่องยั่ววนดึงดูดคนนั้นมีมาก. ถ้าพูดอย่างสมมติอย่างสำนวนวัดก็ว่า **เหยื่อล่อของพญามารสมัยนี้ร้ายกาจมาก ไม่เหมือนกับสมัยพุทธกาล**, สองพันกว่าปีมาแล้ว นี่เป็นเรื่องแสดงว่า เราก็อประสบปัญหาหนักเป็นพิเศษขึ้นอีกข้อหนึ่ง ซึ่งเราจะต้องทำงานในยุคที่โลกถูกบีบคั้นครอบงำด้วยวัตถุนิยมจัด.

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พุทธทาสภิกขุ

เราก็จะต้องมีความรู้ มีสติปัญญาสูงสุดความสามารถของ
เราในการที่จะเอาชนะวัตถุนิยม, โดยที่เราเองนั้นแหละ อย่าไป
พลัดตกบ่อหลุมของวัตถุนิยมเสียก่อน, จะต้องขึ้นมาให้ได้ด้วย
ตนเองเสียก่อน, แล้วจึงไปช่วยเพื่อนให้ขึ้นกันมาได้. เราจึงต้อง
ระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งต่อวัตถุนิยม คือ สิ่งสนุกสนานเพลิดเพลิน
เเอร์ดีร่อย ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ซึ่งเรียกกัน
ง่าย ๆ ว่า ความสุขทางเนื้อทางหนัง เกิดมาจากสิ่งสนับสนุนยั่ววน
ปรุงแต่งต่าง ๆ ในโลกนี้ ถ้ามีฉะนั้นแล้ว เราก็จะกลายเป็นสมุน
ลูกน้องของพญามารไปโดยไม่รู้สีกตัวคือพากันเผยแผ่ลัทธิของ
พญามารไปโดยไม่รู้สีกตัว ทั้งที่ปากนี้พูดว่าเผยแผ่ธรรมะของพระ
พุทธเจ้า.

ที่นี้มองไปอีกข้างหนึ่ง เราก็จะพบว่า ในบัดนี้เราจะต้อง
ทำงานแข่งขันกันกับศาสนาอื่น ที่เขาทำงานกันอย่างแข็งขันตัวเป็น
เกลียวในการที่จะเผยแผ่ลัทธิของตน ๆ, เพราะฉะนั้นเราก็ประสบ
ปัญหาเฉพาะหน้ายิ่งขึ้นไปอีกข้อหนึ่ง ที่เราจะต้องศึกษาให้รอบรู้
จนสามารถพิสูจน์ให้คนทุกคนเห็นจริงได้ว่า พระพุทธศาสนานี้
ประเสริฐและสมบูรณ์เพียงไร.

ขอให้เราปลงสังเวชตัวของเราเอง พร้อม ๆ กันกับที่ปลง
สังเวชต่อเพื่อนมนุษย์ชาวไทยเราผู้หันเหไปถือศาสนาอื่น. ไม่ต้อง
โทษใครทั้งหมด, ต้องโทษความบกพร่องในการที่จะเผยแผ่ให้เห็น
ความดีเลิศ ความประเสริฐหรือความสมบูรณ์ของพระพุทธ
ศาสนา. มันไม่มีการเผยแผ่, ไม่มีการเปิดเผยให้เห็นความประเสริฐ

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกฯ

ความสมบูรณ์ของพระพุทธศาสนาทันแก่เวลา คนเหล่านั้นจึงได้ชิงหันเหไปรับลัทธิอื่น; ซึ่งเขาจะต้องเข้าใจว่า มันดีกว่าลัทธิที่มีอยู่แล้วโดยแน่นอน, ทั้งที่แท้จริงนั้น ลัทธิที่มีอยู่นั้นประเสริฐอย่างยิ่ง, แต่ไม่มีการเปิดเผยให้เห็นความเป็นอย่างนั้น. เหมือนกับว่าเพชรแท้ ๆ แต่มันเปื้อนโคลนหรือมันถูกโคลนหรือดินหุ้มอยู่เป็นก้อนดิน ไปยื่นให้ก็ต้องไม่มีใครสนใจ; แต่ถ้ามันถูกแกะออกมาให้เห็นเป็นเพชร เขาก็จะตะครุบเอาทันที.

พระพุทธศาสนาในยุคหนึ่งของเรานี้ เหมือนกับเพชรที่ถูกหุ้มไปด้วยโคลน. จึงเกิดมีคนบางพวกหันเหไปถือศาสนาอื่น. นี่เป็นความบกพร่องของใคร คิดดู ถ้าไม่ใช่ของพวกเรากันเองทั้งสองฝ่าย. เพราะฉะนั้นเราจะต้องศึกษาให้รู้ถึงความประเสริฐและความสมบูรณ์ คือความเป็นเพชรอันเอกของพระพุทธศาสนากันให้ได้ ทุกๆ คนก่อน, เราจึงจะสามารถทำการเผยแผ่แข่งขันกันไปได้ในโลกนี้, ในระหว่างลัทธิด้วยกัน.

หรือถ้าว่าเรายังหวังไปถึงว่า เราจะช่วยกันสร้างสันติภาพอันถาวรขึ้นมาในโลกนี้ด้วยแล้ว เราจะต้องทำงานมากกว่านั้นขึ้นไปอีก. เราจะต้องพยายามให้คนในโลกทุกมุมโลก ซึ่งหมายความว่าถึงชนชาติอื่น ประเทศอื่นนั้นมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในพระพุทธศาสนาอันประเสริฐของเรา. ให้เขามีสติปัญญาเพียงพอที่จะรู้ว่า อะไรดี อะไรไม่ดี, อะไรจะมีประโยชน์, อะไรจะไม่มีประโยชน์. เขายังศึกษาตามหลักวิชาการศึกษาสมัยใหม่นี้มากขึ้นเท่าไร, เขาก็ยังมีความฉลาดเฉลียวในการที่จะใช้เหตุผลมากขึ้นเท่า

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

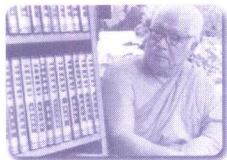
พุทธศาสนิกชน

นั้น, คือรู้จักเลือกมากขึ้นเท่านั้น. แต่มันเป็นบาปกรรมของเราเอง ที่ไม่ได้เสนอเพชรที่ประเสริฐ ที่เลิศนี้ให้แก่เขา;

หรือว่าถ้ามีการเสนอยิ่งขึ้นไป มันก็เสนอไปทั้งก้อนดินที่หุ้มอยู่ หมายถึงข้อที่เรา กำลังทำอะไรอย่างน่าหัวเราะเยาะ อย่างโง่เขลาจนมลายกันอยู่ทุกๆ ไปในวงพุทธบริษัทเรา. เป็นเหตุให้เขาไม่สนใจแม้แต่ในวาระแรกในระยะเริ่มแรกว่า นี่มันคงจะมีอะไรดีอยู่บ้าง; เพราะว่าไปเสียวดูเข้าแล้ว ดูเป็นการ “ตามกัน” พวกเขาไปเสียหมด. ขอภัยที่ใช้คำว่า “ตามกัน” ถ้ามันหยาบ แต่ว่ามันเป็นคำที่จำง่ายมากกว่าเรากำลังทำอะไรที่ตามกันพวกเขาไปเสียหมด ก็เลยไม่มีโอกาสที่จะแสดงสิ่งที่ดีที่ประเสริฐนี้ให้แก่เขา.

เราจะทำให้คนทั้งโลกนี้สนใจในสิ่งที่ประเสริฐนี้ได้อย่างไร? ถ้าเรายังไม่ทำให้คนจำนวนมากในโลกสนใจในพุทธธรรมอันประเสริฐนี้ได้แล้ว, ยังหวังยากที่จะให้โลกนี้มีสันติภาพอันถาวรทั่วกันไปทั้งโลก. เมื่อคนทั้งโลกยังไม่เข้าใจตามที่ เป็นจริงในเรื่องนี้ คือ ความผิดความถูก ความจริงความเท็จ ความทุกข์ ความดับทุกข์ ที่แท้จริงของธรรมชาติแล้ว มนุษย์นี้ไม่สามารถจะสร้างสันติภาพอันถาวรให้แก่โลกได้.

สันติภาพถาวรไม่อาจจะสร้างขึ้นได้ด้วยวัตถุ. แม้เราจะจัดเศรษฐกิจให้วิเศษอย่างไร ก็ยังไม่สร้างสันติภาพอันถาวรขึ้นในโลกได้. เราไม่อาจสร้างสันติภาพอันถาวรขึ้นได้ด้วยอาวุธ, แม้เราจะสร้างอาวุธให้วิเศษอย่างไร เราก็ไม่ทำให้โลกมีสันติภาพอันถาวรได้, เมื่อโลกส่วนมากไปหลงกันแต่ในเรื่องเศรษฐกิจหรือเรื่องการ

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พุทธศาสนิกชน

สร้างอาวุธ, มันก็เป็นเรื่องทำโลกนี้ให้ยุ่งมากขึ้นไปกว่าเดิม ไม่ใช่มีความสงบชนิดที่เป็นสันติภาพอันถาวร.

เราจะต้องมีสิ่งๆ หนึ่งซึ่งไม่ใช่เรื่องนั้น นี่แหละคือเรื่องธรรมดาโดยตรง คือเรื่องแสงสว่างที่ส่องให้เห็นว่าอะไรเป็นอะไรตามที่เป็นจริง เราจะต้องให้เพชรนี้ของเราส่องแสงให้ถึงที่สุดว่าอะไรเป็นความทุกข์, อะไรเป็นมูลเหตุอันแท้จริงของความทุกข์, และอะไรเป็นความดับทุกข์ได้จริง และวิธีที่จะปฏิบัติดับทุกข์ได้จริงนั้นเป็นอย่างไร; นั่นคือหลักพระพุทธศาสนา.

เพราะฉะนั้นเราจึงมองเห็นเป็นลู่ทางไปตลอดสายทีเดียวว่า ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น มันเป็นการยกโลกทั้งโลกหรือว่ายกมนุษยชาติทั้งดุ้นขึ้นมาจากปลักหนองของความเข้าใจผิด, ของความทนทุกข์ทรมานในทางจิตใจ เหมือนกับตกนรกทั้งเป็นอยู่ตลอดเวลา.

นี่ขอให้นึกดูว่า เดียวนี้ เวลา ปัจจุบันนี้ ในโลกเรานี้มีชาติไหน ประเทศไหนที่นอนตาหลับสนิทด้วยจิตใจที่เยือกเย็น; ยิ่งชาติที่มีอำนาจมาก ยิ่งนอนไม่หลับมาก, ยิ่งมีความหวาดระแวง มีความกลัวมาก ชาติเล็กๆ ที่หนักอยู่ในธรรมะเสียอีก ยิ่งจะพอนอนตาหลับ นั่นแหละเป็นข้อที่พิสูจน์อย่างดีแล้วว่า **ขาดธรรมะที่ไหนจะมีความทุกข์ร้อนเหมือนตกนรกทั้งเป็นที่นั่น**, เพราะฉะนั้นเราจะต้องมีความคิดที่กว้างขวางพอที่จะแผ่ออกไปให้ทั่วโลกทั่วทุกประเทศในโลก ให้ได้รับแสงสว่างอันนี้ของพระพุทธศาสนา.

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องอย่างไรบ้าง

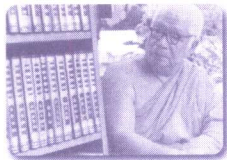
ในการเผยแผ่เราจะต้องอย่างไรบ้าง?

(๑) เราจะต้องมีการเผยแผ่เป็นงานประจำ เหมือนกับที่ว่าเราจะต้องกินข้าวกินปลา กินอาหาร จะต้องบริหารร่างกายนี้ทุกวันฉันใด; จิตใจของมนุษย์ยังประกอบด้วยความทุกข์ตลอดเวลาก็ฉันนั้น. เพราะฉะนั้นเราจะต้องมีการเผยแผ่พระศาสนานี้เป็นงานประจำ, ไม่ใช่ว่าจะทำเป็นครั้งคราวหรือทำเป็นแห่งๆ

(๒) เราจะต้องมีอุดมคติ หรือมีคำขวัญหรืออะไรแล้วแต่จะเรียก ซึ่งเป็นที่ตั้งของกำลังใจที่สามารถจริง ๆ เพราะฉะนั้นจึงขอรับรองว่า ถ้าท่านไม่มีคำขวัญอื่นใดสูงยิ่งไปกว่าคำขวัญของพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ขอให้ถือเอาคำขวัญข้างต้นซึ่งเป็นของพระพุทธเจ้านั้นแหละเป็นคำขวัญหรือเป็นคติประจำใจ.

(๓) เราจะต้องมีวิธีการ มีโครงการที่ถูกต้องด้วยหลักวิชา, ที่ถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ของธรรมชาติ ที่เหมาะสมแก่เวลา ภูมิประเทศและเหตุการณ์ของโลกจริง ๆ. นี้เรียกว่าเราเริ่มมีโครงการและวิธีการที่เหมาะสม. คือเราจะต้องนึกคิดให้มาก ว่าเพื่อนมนุษย์ของเรากำลังเป็นอย่างไร, เหมือนกับที่ได้กล่าวมาแล้วว่าคนในวัยไหน ชั้นไหน ประเภทไหน ต้องการธรรมะข้อไหน.

(๔) เราจะต้องมีทุน คำว่า “ทุน” นี้ไม่ได้หมายความว่าเงินทองหรือทรัพย์อย่างเดียว. คำว่า “ทุน” จะต้องหมายถึงบุคคลที่สามารถมีวิชาความรู้ที่เพียงพอ, หรืออะไรต่างๆ ที่มันจะเป็นเครื่องมือทุกชนิด. และทุนส่วนใหญ่นั้นก็คือความเสียสละ

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกฯ

เราอย่าหวังแต่เรื่องที่เขามักจะพูดกันโดยมากว่า อะไรๆ ก็ขาดงบประมาณ, อะไรๆ ก็ขาดงบประมาณ คำว่า“ขาดงบประมาณ”นี้อาจจะเพ้อหรือเลยเถิด กลายเป็นคำติดปากขึ้นมาก็ได้, ว่าโดยที่แท้แล้ว งบประมาณหรือว่ากำลังทรัพย์นั้น มันมาภายหลังความพยายามของเราทั้งนั้น. อย่างว่าสมาคมนี้ จะได้เงินเป็นทุนเป็นก้อนเป็นชิ้นเป็นอันมาจากบุคคลใดก็ตาม, ต้องได้มาจากภายหลังที่เราได้พยายามจนเขาเห็นอกเห็นใจมาแล้วทั้งนั้น.

เพราะฉะนั้นทุนที่แท้จริงคือความเสียสละ. ทุนที่แท้จริง ไม่ใช่เงินหรือสิ่งของ เพราะว่ามันจะมาภายหลังจากการเสียสละ. เพราะฉะนั้นจึงขอร้องและวิงวอนอย่างที่พระพุทธเจ้าท่านขอร้องวิงวอนสาวกของท่าน; แต่อาตมาขอร้องและวิงวอนท่านทั้งหลายว่า จงแสวงหาทุนที่แท้จริงคือความเสียสละ. อย่าเพ่อนึกถึงทุนที่เป็นเงินเป็นทองซึ่งมันจะมาทีหลังทุนคือความเสียสละ.

คำว่า “เสียสละ” ในที่นี้ มันต้องจริง, ต้องเสียสละจริง ไม่ใช่เสียสละแต่ปาก. ไม่ใช่เป็นการเล่นตลกหรือแลกเปลี่ยนกัน แล้วก็เอาไปในทางสนุกสนานสรวลเสเฮฮา มากกว่าที่จะเป็นธรรมะอันบริสุทธิ์ อย่างนั้นไม่ใช่การเสียสละ. การเสียสละต้องมีใจที่อุทิศต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จริงๆ เสียก่อน.

ท่านจงคิดว่า พวกคริสตังหรือพวกที่ถือพระเป็นเจ้านั้น เขามีหลักสั่งสอนที่สำคัญที่สุด ในลัทธิศาสนาของเขาเพียงข้อเดียว, คือขอให้มอบ ให้อุทิศชีวิต เลือดเนื้ออะไรทั้งหมดนี้แก่พระเป็นเจ้า เสียก่อน, นี่ข้อนี้ ข้อเดียวเท่านั้น เป็นทางมาแห่งความสำเร็จ

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกฯ

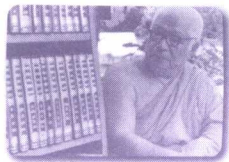
ทั้งปวง. เพราะว่าเมื่อได้มอบ ร่างกาย ชีวิต จิตใจ สติปัญญา เนื้อ
ตัวครอบครัวยะไรของเราทั้งหมดนี้ถวายแก่พระเป็นเจ้าแล้ว มัน
จะเป็นอย่างไร? ก็ต้องทำตามคำสั่งของพระเป็นเจ้า, คือตามที่พระ
เป็นเจ้าท่านประสงค์จะทำอย่างไร.

เรานี้ก็เหมือนกัน ถ้าได้มอบชีวิตเลือดเนื้อตลอดถึงครอบ
ครัวนี้ อุทิศบูชาแด่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือพระรัตน
ตรัยแล้ว, หลังจากนั้นก็จะง่ายขึ้นนิดเดียวในการที่จะทำตามวัตถุประสงค์,
หรือตามความต้องการของพระรัตนตรัยว่าให้ทำอย่าง
ไร. คำว่า “ทุน” หมายถึงข้อนี้.

เมื่อเรามีทั้งทุนภายในและทุนภายนอก, ทุนทั้งความเสีย
สละ, และมีทั้งวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องภายนอก, เราก็สามารถที่จะดำเนิน
กิจการที่เราจะต้องทำนี้ ให้สำเร็จไปได้โดยไม่ยากเลย. ความยาก
ลำบากมันอยู่ที่เราเองไม่เสียสละอย่างยิ่ง, แต่จะไปเรียไรเขาอย่าง
ยิ่ง. ใครที่เป็นอย่างนี้บ้าง ขอให้ช่วยจำไปให้หนักๆ : ว่าเราไม่
เสียสละอย่างยิ่งแต่เราเรียไรเก่งอย่างยิ่ง. อันนี้มันไม่ใช่ทุน อันนี้
มันเป็นเรื่องที่น่าหัวเราะเป็นเรื่องเล่นตลกกับตัวเอง.

ถ้าเราต้องการทุนที่จะใช้ให้เป็นประโยชน์ให้สำเร็จแล้ว;
ขอให้ภาวนาถึงความเสียสละ อย่างพระพุทธเจ้าท่านได้ขอรับ
พระสาวก ๖๐ รูป ในตอนแรกนั้น.

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกฯ

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในการเผยแผ่นี้เรามีวิธีการเผยแผ่ที่จะทำได้โดยหลายประเภทด้วยกัน. บางคนพอเอ่ยถึงการเผยแผ่แล้ว ก็หมายถึงการร้องตะโกนโหวกๆ ให้ได้ยินอย่างนั้น, อย่างเดียวเท่านั้นเอง. การเผยแผ่ไม่ได้หมายความว่าอย่างนั้น, ไม่ได้หมายความว่าแต่เพียงว่าเที่ยวพูดให้เขาได้ยิน, หรือเที่ยวเขียนให้เขาได้อ่าน, อย่างนี้ไม่ใช่; จะขอพูดโดยสรุปรวมเสียก่อนว่า การเผยแผ่พระศาสนานั้น ต้องมีความหมายอยู่ตรงที่ : เป็นการยกดวงวิญญาณของเพื่อนมนุษย์ให้สูงขึ้น. เพราะฉะนั้น จะเป็นการกระทำหรือวิธีแห่งการกระทำอย่างใดก็อย่างก็สืบอย่างก็ตาม ถ้าเป็นการยกดวงวิญญาณของเพื่อนมนุษย์ให้สูงขึ้นมาได้แล้ว เราเรียกว่าการเผยแผ่ได้ทั้งนั้น.

อาตมาได้เคยนึกในเรื่องนี้มาก และได้สังเกตความเป็นมาต่างๆ ตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมาจนบัดนี้ว่าท่านได้ทำการเผยแผ่กันอย่างไร. ในที่สุดก็จับหลักเกณฑ์เป็นหลักใหญ่ๆ ได้ว่า ท่านมีการเผยแผ่ที่ลึกซึ้งมาก, คือมีการเผยแผ่ชนิดที่ถ้าจะประมวลเอาแต่หลักสำคัญแล้ว จะได้เป็น ๓ ประเภทด้วยกัน คือ :-

๑. เผยแผ่ด้วยการทำให้ได้ยิน ได้ฟัง หรือได้เห็น
๒. เผยแผ่ด้วยการทำสิ่งที่ดี ที่ยาก ที่ลำบาก ที่เสียสละ ให้ดู
๓. เผยแผ่ด้วยการเป็นผู้อยู่เหนือกิเลสและความทุกข์ให้ดู.

อย่างที่เราทำกันอยู่โดยมากในสมัยนี้มันเป็นแต่ข้อหนึ่งประเภทแรกเท่านั้น คือ เขียนให้อ่าน แสดงให้ดู หรือพูดให้ได้

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พุทธศาสนิกชน

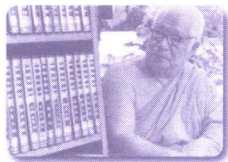
ยีน, ซึ่งการเผยแผ่อย่างนี้เป็นเรื่องที ถ้าเรียกตามภาษาศาสนาที่ว่า เป็นเรื่องปริยัติทั้งนั้น, เป็นเรื่องศึกษาเล่าเรียนบอกกล่าวด้วยปาก ด้วยคัมภีร์ ด้วยหนังสือหนังสือทั้งนั้น, เป็นเรื่องปริยัติล้วนๆ, ไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติเลย; แต่เราก็ต้องทำเป็นข้อแรก เป็นเรื่องแรก.

การเผยแผ่ที่ดีกว่านั้น คือสูงกว่ำนั้น ไม่ใช่การเขียนให้อ่าน หรือพูดให้ได้ยินเป็นต้น เหล่านั้น; แต่เป็นการปฏิบัติให้ดู เหมือนกับพระอรียะเจ้า ท่านปฏิบัติให้เราดูอย่างนี้ เราเกิดความรู้สึก ประทับใจ มากกว่าที่เราได้อ่านได้ฟังเรื่องต่างๆ ที่มันอยู่เป็นตัว หนังสือหรือเป็นคำเทศน์.

หรือเหมือนกับว่าเราสมัยนี้ ถ้าเห็นใครคนใดคนหนึ่ง ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่เท่านั้น ไม่ต้องพูดกับเขา, ไม่ได้เป็นญาติ กัน ไม่ได้เป็นเพื่อนกัน, ไม่ได้เคยพูดกันเลย; แต่เห็นเขาเป็นคนดีมี ความประพฤติดี ทำตัวดี; เราก็เกิดบูชาเลื่อมใสยกย่องเคารพ นับถือเขาจนหมดเนื้อหมดใจ หมดกำลังจิตกำลังใจทีเดียว, ทั้ง ที่ไม่เคยได้พูดกับเขาเลย.

นี่ขอให้เปรียบเทียบดูที่ว่า การทำให้อู กับการพูดให้ฟัง นั้น มันผิดกันอย่างไร. เพราะฉะนั้นมันเป็นอย่างที่เปรียบเทียบกันไม่ได้ การเผยแผ่โดยการทำให้ดูนั้น, คือเป็นคนทำดีให้ดูจริง ๆ นั้น มันมีน้ำหนักมากกว่าการเขียนให้อ่าน หรือการพูดให้ฟัง, หรือการ แสดงทางทัศนศึกษา โสตศึกษาอะไรต่างๆ มากมายนัก.

แต่ถ้าจะใช้คำว่า ทัศนศึกษา หรืออะไรทำนองนั้นก็ต้อง ให้ความหมายว่า เราทำให้อูเลย, เรามีชีวิตที่เป็นแบบฉบับ ที่เรียก

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธทาสภิกขุ

ว่า “แบบแห่งการครองชีวิตอันประเสริฐ” หรือ พรหมจรรย์ นั้น อยู่ที่เนื้อที่ตัวเรา ที่กายที่วาจาที่ใจของเรา แสดงให้เขาเห็นอยู่ตลอดเวลา, การเผยแผ่พระศาสนาอย่างนี้วิเศษประเสริฐสูงสุด สมตาม ที่พระพุทธเจ้าท่านต้องการ.

อาตมา จึงขอร้องวิงวอนท่านทั้งหลายว่า จงช่วยทำเนื้อ ตัวของท่านให้เป็นการเผยแผ่พระศาสนาอยู่ในตัว; คืออย่าให้ กายวาจาหรือเนื้อตัวของท่านนี้มีจุดตำหนิต่างพร้อย; แล้วมันก็จะ เป็นการเผยแผ่พระศาสนาอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก, อยู่ที่เนื้อตัว ของท่าน, และได้ผลมากกว่าที่จะเขียนให้อ่านหรือพูดให้ฟัง. จงเป็น อยู่อย่างงดงามทั้งเบื้องต้น ท่ามกลางและเบื้องปลายให้เขาดูเท่า นั้น จะเป็นการเผยแผ่อย่างยิ่ง. นี้เราจัดเป็นประเภทที่ ๒.

ประเภทที่ ๓ ซึ่งต่างออกไป หมายความว่า ประเภทที่ ๑ เป็นเรื่องของการปฏิบัติ, ประเภทที่ ๒ ก็เป็นการเผยแผ่โดยการ ปฏิบัติ, ประเภทที่ ๓ เป็นเรื่องการเผยแผ่โดยปฏิเวธคือบรรลุมรรค ผลให้ดู การบรรลุมรรคผลให้ดูนี้ ทำได้แต่พระอรียะเจ้า, ถ้าว่าโดย แท้จริงแล้วทำได้แต่พระอรียะเจ้า. เหมือนที่พระพุทธเจ้าท่าน ยกย่องสาวกของท่านว่า พันแล้วจากบ่วงทั้งที่เป็นบ่วงทิพย์และบ่วง มนุษย์นั้น ไปไหนก็เป็นคนไม่ติดบ่วงให้ดู, ก็คือว่าเป็นคนที่บรรลุ มรรคผล ไม่มีความทุกข์ให้ดู.

เรา เมื่อไม่เป็นพระอรียะเจ้า เมื่อไม่บรรลุมรรคผลจะ ทำการเผยแผ่ข้อนี้ได้อย่างไร? เราก็กทำได้โดยอนุโลม, คือว่าเมื่อ เราปฏิบัติดีปฏิบัติชอบได้เท่าไร เราก็คือเป็นคนที่ดับทุกข์ได้เท่านั้น,

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

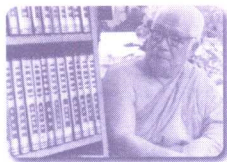
การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พุทธศาสนิกฯ

สวดยความสุตามทางธรรมะให้ได้เท่านั้น. เพราะฉะนั้นที่เนื้อที่ตัวของเราที่มีการปฏิบัตินั้น มันได้เป็นผลของการปฏิบัติด้วย.

สมมติว่า ถ้าเราไม่กินเหล้า เราตัดรายจ่ายได้ปีละเท่าไร ไม่กี่ปีเราสร้างบ้านได้หลังหนึ่ง ถ้าเราไม่กินเหล้า ๑๐ ปี เอาเงินไปสร้างบ้านหลังหนึ่งให้เพื่อนดูนี้ จะเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในข้อนี้. หรือว่าเราจะไปเที่ยวสำมะเลเทเมาอย่างอื่น; แม้แต่ว่าเรื่องบุหรี่ยี่ก็เถอะ ถ้าสูบวันละกระป๋อง ๑๐ ปี ก็สร้างบ้านได้หลังหนึ่งเหมือนกัน. ถ้าเราสร้างขึ้นมาดู ว่าบ้านนี้สร้างขึ้นมามีด้วยการทิ้งบุหรี่ยี่ นี่มันก็เป็นการเผยแผ่ในข้อนี้ ว่าเราเป็นคนไม่เป็นคนตกนรกทั้งเป็น, เป็นคนไม่โกง ไม่เขลา ไม่หลงมกมาย ไม่เป็นสมุนลูกน้องของพญามาร. แต่เป็นอริยะสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า; จึงมีบ้านหลังนี้เกิดขึ้นมาให้เห็นอย่างนี้เป็นต้น.

ขอให้ทุกคนได้พยายามนึกคิด และพยายามจะใช้ให้ครบทั้ง ๓ วิธี , ไม่ควรจะบ้าน้ำลาย ใช้แต่เพียงวิธีเดียวคือวิธีที่ ๑ ซึ่งรู้สึกว่าการทำกันจนเพ้อ, ถ้าจะเรียกว่าเพ้อ ละก็เพ้ออย่างมาก ในการเพ้อเรื่องพูดเรื่องแสดงนี้ออกจะเพ้อมาก; จนการเพื่อนี้มันกลับเป็นโทษ, คือทำให้เกิดความรู้สึกว่าพวกเหล่านี้ดีแต่พูด, ฉันไม่อยากจะฟังอีกต่อไปแล้ว ฉันไม่ไวใจในคำพูดของเขา. นี่โทษที่เกิดจากความเพ้อด้วยคำพูดหรือคำสอน, ซึ่งข้อนี้ย่อมเป็นเครื่องรับรองอยู่ว่าแม้ว่าเราจะเอาพระไตรปิฎกทั้งหมดนี้มาอัดบันทึกเสียงไว้เปิดฟังอยู่ไหนๆ ทั้งกลางวัน กลางคืนนี้ มันก็ยังไม่สำเร็จประโยชน์. และมันอาจจะเพ้อไปในที่สุด.

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกฯ

เพราะฉะนั้นเราจะทำอย่างนั้นอย่างเดียวนั้นไม่ได้ เราจะต้องทำอย่างระมัดระวัง แม้เรื่องที่จะพูดให้ได้ยิน หรือทำให้เห็นนั้น ก็ให้ระมัดระวังแล้วให้ถูกกับเรื่องกับราว ตรงตามความจริง; เราต้องพยายามเสียสละให้ดู. การเสียสละนั้นเป็นเครื่องประทับใจอย่างยิ่ง; และที่สูงไปกว่านั้นก็คือเป็นผู้พันทุกข์ให้ดูเหมือนอย่างว่าคนกำลังจมอยู่ในโคลน; คนผู้ที่ขึ้นมาได้จากโคลนนั้นแหละมันเป็นเครื่องดึงดูดใจอย่างยิ่งว่า มันขึ้นมาได้ มันไม่เหลือวิสัย; แล้วคนอื่นก็อยากจะขึ้นตาม. นี่เป็นการเผยแผ่ที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งและไม่เพ้อ; ทำเท่าไรๆ ก็ไม่มีเพ้อ.

(อธิบายขยายความ)

๑. เผยแผ่ด้วยการทำให้ได้ยินได้ฟังได้เห็น

เรามีวิธีการต่างๆ กันถึง ๑๓ วิธีเป็นอย่างน้อย ได้แก่

(๑) การพิมพ์สิ่งพิมพ์ออกเผยแผ่ให้เหมาะสมเท่าที่จำเป็น

(๒) ทักษะศึกษา คือการแสดงด้วยภาพที่เห็นด้วยตา เช่น ภาพเขียน, ภาพถ่าย, สไลด์, ภาพยนตร์ เป็นต้น

(๓) การจารึกสั่งสอนอย่างเหมาะสมแก่บุคคลและกาลเทศะ

(๔) หอสมุดทั้งประจำที่และเคลื่อนที่

(๕) มีเครื่องมือเผยแผ่ของเราเอง เช่น วิทยุกระจายเสียง เป็นต้น ที่อยู่ในอิทธิพลของทางฝ่ายศาสนาโดยเฉพาะ.

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พุทธศาสนิกชน

(๖) เปิดงานแสดงชนิดที่ไม่ใช่เป็นการมอมประชาชนให้มึนเมา แต่ว่าเป็นการประกาศพระพุทธศาสนาอยู่ในการแสดง.

(๗) อาศัยอิทธิพลของศิลปะบริสุทธิ์โน้มน้าวจิตใจของบุคคลให้ไปตามวิถีทางของศาสนา.

(๘) การแสดงปาฐกถาคือการบรรยายที่เหมาะสมแก่สมัยและเหตุการณ์ต่างไปจากการแสดงธรรมเทศนา.

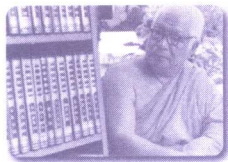
(๑๐) มีสมาคมสนทนาศาสนาและค้นคว้าอรรถธรรมะ เพื่อความเป็นกลุ่มเป็นก้อนของนักศึกษาและนักปฏิบัติ.

(๑๑) การถ่ายทอดพระพุทธวจนะ หรือพุทธธรรมออกสู่ภาษาต่างๆ ในโลกให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้.

(๑๒) มีโรงเรียนของทางฝ่ายศาสนาเอง เพื่ออบรมเด็กให้เป็นพลเมืองที่ดีของศาสนาและของประเทศชาติ, และมีโอกาสที่จะทำให้มีนักเผยแผ่ศาสนาที่สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติ ได้ตามประสงค์ในโอกาสต่อไป.

(๑๓) บริการที่เป็นสังคมสงเคราะห์ กุศลสงเคราะห์ก็มีประการต่างๆ ที่เราเข้าใจกันดีอยู่แล้วว่าเป็นเครื่องชักจูงที่มีอิทธิพลมาก เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวไว้อย่างมั่นคงให้บุคคลตั้งอยู่ หรือเป็นไปในร่องรอยของธรรมะหรือของศาสนา.

นี่เป็นอันว่า วิธีเผยแผ่ด้วยการทำให้ได้ยินได้ฟังนี้ เราก็มีมากถึงอย่างนี้ แต่เรายังไม่ได้ทำให้เต็มเปี่ยมครบถ้วน เราจะต้องชวนขวายกันต่อไป; จะได้ปรึกษาหารือกันทำให้มีขึ้นทำให้อะไรๆ ขึ้น จนกว่าจะสมบูรณ์.

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชน

๒. เผยแผ่ด้วยการทำตัวอย่างที่ดีให้ดู

ข้อนี้หมายถึง ทำสิ่งที่ดี และทำยาก ให้ดู. สิ่งที่ดีเป็นเครื่องจูงใจอยู่ในตัวมันเอง เราประพาศิตความดีให้เขาเห็นคำตาอยู่เสมอ มีอานุภาพที่ดึงดูดใจเขาอย่างยิ่ง

(๑) เรามีการศึกษาเล่าเรียนชนิดที่ทันสมัยน่าจับอกจับใจด้วยความพากเพียรอย่างยิ่ง, อย่างที่เรียกว่า ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยนี้ให้เขาดูให้เขาเห็น เสียชั้นแรกทีหนึ่งก่อน ว่าแม้แต่การเรียนการศึกษาการค้นคว้าการคิดการนึก ก็ยังมีผู้ทำอย่างยิ่งอย่างเสียสละอย่างทำยากให้ดูถึงอย่างนี้ นี้เรียกว่า “เรียนให้ดู”

(๒) “ปฏิบัติให้ดู” ก็คือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามหัวข้อของศีลธรรมและสัจธรรม ศีลธรรมหมายถึงระเบียบปฏิบัติทั่วไปที่เป็นสากล; สัจธรรมหมายถึงหลักปฏิบัติเฉพาะในพระพุทธศาสนาในชั้นสูง ทั้งในส่วนศีลธรรมและสัจธรรม เราจะต้องปฏิบัติให้ดูอย่างเคร่งครัด ถ้าเป็นภิกษุก็ถึงกับพูดว่า ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยน้ำตา, ความหมายว่าแม้จะต้องน้ำตาตกก็จะต้องยอมให้เสียไปในวิถีทางของพรหมจรรย์ ต้องถึงขนาดนี้.

(๓) ทำการปฏิบัติธรรมะในชั้นสูง คือเพื่อบรรลุมรรค ผล นิพพาน โดยตรงให้ดู ข้อนี้ต้องขอมความเข้าใจกันไว้ก่อนว่า มักจะมีผู้เข้าใจผิดว่า ชาวบ้านชาวโลกที่เป็นฆราวาสนั้น ไม่อาจปฏิบัติธรรมะในชั้นสูง คือเพื่อบรรลุมรรค ผล นิพพาน หรือเพื่อเอาชนะกิเลส. ข้อนี้โปรดเลิกล้างความเข้าใจผิดกันเสียให้หมด.

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พุทธทาสภิกขุ

คือได้มีพระพุทธภاضิตปรากฏชัดอยู่ในพระไตรปิฎกว่า พระพุทธเจ้าท่านก็สอนเรื่อง “สุญญตา” แก่พวกฆราวาส, คือมี ฆราวาสกลุ่มหนึ่งไปทูลถามพระพุทธองค์ว่า: พวกข้าพเจ้าเป็น ฆราวาสยังครองเรือน ลูบไล้ของหอม แอ้อด้วยบุตตรภรรยา บริโภคมากินจุณ, ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า จงทรงแสดงธรรมโดย เฉพาะที่จะเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่พวกข้าพระองค์โดยตรงเถิด. พระพุทธเจ้าท่านตรัสเรื่องสุญญตา, ขอให้ลองคิดดู “สุญญตา” เป็น เรื่องสูงสุด ธรรมะสูงสุดในพระพุทธศาสนา, คือเห็นสิ่งทั้งหลาย ทั้งปวงโดยความเป็นของว่าง; โลกก็ว่าง ตัวผู้เห็นโลกก็ว่าง.

คำว่า “ว่าง” ในที่นี้หมายถึงว่างจากสิ่งที่จะเข้าไปยึด ถือผูกพันว่าเป็นตัวเราหรือเป็นของๆ เรา, ไม่มีสิ่งใดที่จะควรจะฝัง ตัวเข้าไปเป็นปาวเป็นทาสมัน: นี้เรียกว่าว่าง. ถ้าเห็น “ความว่าง” คนเราก็ไม่ฝังตัวเข้าไปในสิ่งใดด้วยจิตใจทั้งหมด หรือด้วยความ ยึดมั่นถือมั่น เพราะฉะนั้นจะไม่เป็นทุกข์.

ฆราวาสอยู่ในท่ามกลางสิ่งที่ยั่วยวนเต็มไปหมด ถ้าไม่มีความรู้ในเรื่องนี้ก็จะจมปลักยิ่งกว่าจม จนมิดศีรษะแล้วก็จะยังไม่พอ มันจะจมไปถึงใต้ถุนเทวทัต อย่างที่เขาเรียกกัน เพราะฉะนั้น ฆราวาสนั้นแหละจะต้องมีอะไรๆ ที่เป็นเครื่องประคับประคองหรือ ชูเอาไว้ในฐานะที่อยู่ในท่ามกลางสิ่งที่ทำให้จม หรือกล่าวอีกอย่าง หนึ่งว่า ในท่ามกลางสิ่งที่ร้อน.

ท่านต้องมองดูให้เห็นชัดว่า ฆราวาสอยู่ในท่ามกลางสิ่งที่ ทำให้ร้อนยิ่งกว่าพวกบรรพชิต. เมื่อเป็นผู้ร้อนกว่า มันก็ควรจะต้อง

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พุทธศาสนิกฯ

ได้สิ่งที่ทำให้เย็นกว่าหรือเร็วกว่า ก่อนกว่า มากกว่า, แล้วทำไม
ฆราวาสจึงจะปฏิเสธสิ่งที่ทำให้เย็น ในเมื่อฆราวาสอยู่ในท่ามกลาง
สิ่งที่เราร้อน. เช่น ฆราวาสอยู่ในท่ามกลางสิ่งที่ทำให้จม, ให้เรา
ร้อน, ให้เจ็บปวด ให้ระส่ำระสาย ให้กระวนกระวายเป็นอย่างยิ่ง
มันก็ต้องการธรรมะนี้เป็นอย่างยิ่ง.

(๔) พวกที่เป็นบรรพชิต ก็ปฏิบัติศาสนกิจของบรรพชิต
ให้สมบูรณ์ พวกที่เป็นฆราวาสก็ต้องทำหน้าที่ของฆราวาสให้
สมบูรณ์

เราได้จำแนกหลักการวิธีการของเราไว้อย่างไร ในที่ประชุม
นี้มีอย่างไรบ้าง. เราจะต้องถือเป็นข้อผูกมัด หรือว่าเป็นข้อที่อายัด
ไว้ต่อกันและกัน, ไม่ใช่พูดแล้วลुไปจากที่นี่ แล้วกลายเป็นลม
เป็นอากาศไปหมด. เหมือนที่แล้วๆ มา หรือเหมือนที่เขาประชุม
กันโดยมาก: คือว่าเอาแต่พูด, เป็นสมาคมของผู้ที่ตีแต่พูด, ไม่มี
การปฏิบัติตามคำพูดอย่างเคร่งครัด.

ข้อประชุมที่ตกลงกันไว้อย่างไร ก็ข้อๆ ก็แผนกนั้นจะต้อง
ถูกนำมาปฏิบัติ จนครบถ้วนจนให้เห็นปรากฏแก่สายตาของ
ประชาชนทั่วไปว่า, ยุวพุทธิกะ ไม่เคยเหลวไหลต่อคำพูดอย่างนี้
เป็นต้น หรือถ้าเป็นภิกษุ เป็นบรรพชิต ก็จะต้องปฏิบัติหน้าที่ของ
คณะสงฆ์ทั้งสี่องค์การ ที่เรียกกันว่า ปกครอง ศึกษา เผยแผ่
สาธารณูปการอะไรทำนองนั้น ที่แท้มันก็หลักเกณฑ์อันเดียวกัน
กับของพวกฆราวาส คือปกครองกันดี, ศึกษากันดี, เผยแผ่กันดี,
สงเคราะห์เกื้อกูลซึ่งกันและกันดี. มันก็ไม่ใช่หลักสำหรับพระ หลัก

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

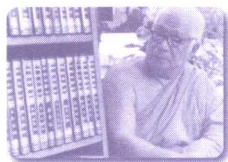
พุทธศาสนิกชน

สำหรับฆราวาสมาแต่ไหน มันเป็นหลักเดียวกันทั้งนั้น เพียงแต่สูงต่ำ กว้างแคบกว่ากัน.

(๕) เราจะต้องแสดงตัวแสดงการกระทำให้เห็นว่า เรา
นำหน้าพวกอื่นในโลก ในการที่จะยกดวงวิญญาณของโลกให้สูงอยู่
ก็ตาม. ในการที่จะขจัดปัดเป่าความทุกข์ยากเดือดร้อนในโลกก็ตาม,
รักใคร่ด้วยเมตตาอันบริสุทธิ์ก็ตามนี้; เราจะต้องทำ, ทำอย่างยิ่ง
จนให้เห็นว่าเป็นการนำหน้าชนกลุ่มอื่นในโลกนี้. เรายอมรับว่า
ในโลกนี้มีคนหลายกลุ่ม หลายพวก หลายนิกาย หลายลัทธิ หลาย
ศาสนา แต่ว่าในการทำคุณประโยชน์เพื่อมนุษยชาติกันแล้ว เรา
จะต้องทำจนอยู่ในระดับที่เรียกว่านำหน้าหรือล้ำหน้า.

ขออย่า ขอเตือน ขออ้อนวอน ขอวิงวอน, ขออะไรอย่าง
ยิ่งกว่าวิงวอนด้วยซ้ำไป; จงช่วยจำไว้ด้วยว่า การทำความดีนั้นท่าน
สอนว่าไม่เป็นความโลก, ช่วยจำไว้ว่าการละโมภในความดีนั้นไม่
ใช่ความโลก. มันเป็นข้อแก้ตัวของคนขี้เกียจที่เหลวไหลที่ทำให้
มากให้ขันแข็งอย่างนั้นมันกลายเป็นบุคคลละโมภโลกลาภไป,
สำหรับการทำความดีนั้นมากเท่าไร พยายามแข่งขันอย่างยิ่ง
เท่าไรท่านไม่ถือว่าเป็นความโลก. บัณฑิตทั้งหลายทั้งปวงในโลก
นี้มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ท่านถือว่าการทำความดีให้เต็มที่นั้น
ไม่เป็นความโลก; หรือโลกเท่าไรก็ได้;

ฉะนั้นจะต้องถือหลักอย่างนี้ แล้วจะได้พยายามจัด
พยายามทำให้พุทธบริษัทเราเดินนำหน้าเขาหมด เดินนำหน้า
กลุ่มอื่นหมดในการที่จะประพฤติดิตประโยชน์ คุณประโยชน์ สาระ

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกฯ

ประโยชน์ต่างๆ แก่มนุษยชาติ และเป็นอยู่กันด้วยความเมตตารักใคร่ราวกับว่าชีวิตทั้งหลายเป็นเพียงชีวิตหนึ่งชีวิตเดียวจริงๆ

(๖) เราจะต้องปฏิบัติด้วยความไม่แตกสามัคคีเกี่ยงแย่งกัน. ท่านจงดูให้ดี ๆ ว่า แม้ในกลุ่มยุวพุทธิกะจำนวนน้อยของเรา นี้มีการแตกสามัคคีกันหรือไม่, ทางกายก็ตาม, ทางใจก็ตาม ถ้ามีการแตกสามัคคีกันแล้ว ขอให้ถือว่าเป็นสิ่งที่น่าอับอายอย่างยิ่งแล้ว, ไม่มีอะไรที่จะน่าอับอายยิ่งไปกว่านี้แล้ว. เพราะฉะนั้นในการที่จะประพฤติกระทำการอะไรเป็นไปในทางแข่งขันกัน ประชันกันนั้น ต้องไม่เป็นไปในทางที่จะให้แตกสามัคคี. ความแตกสามัคคีที่เลวที่สุดก็คือ การแตกสามัคคีของพวกพุทธบริษัท คือจะเป็นฆราวาสหรือบรรพชิตก็ตาม ถ้าแตกสามัคคีแล้วจะเลวที่สุดทั้งนั้น.

บรรพชิตที่แตกสามัคคีกันก็จะเป็นบรรพชิตที่เลวที่สุดในโลก; ฆราวาสที่แตกสามัคคีกันก็จะเป็นฆราวาสที่เลวที่สุดในโลก; ในเมื่ออ้างตัวเองว่าเป็นพุทธบริษัทด้วยกันทั้งนั้น.

เพราะฉะนั้นสิ่งที่เรียกว่าหมู่คณะ หรือนิกายหรืออะไรเหล่านี้ ระวังให้ดี ๆ ไม่ว่ายุวพุทธิกะเมืองนี้ หรือเมืองไหน จะต้องระมัดระวังสิ่งเหล่านี้ ไม่ให้ส่อร่องรอยว่าได้แตกสามัคคีกัน. ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วเลิกเสียจะดีกว่า, ไม่ทำเสียเลยจะดีกว่า, เพราะมันเป็นการขัดกับอุดมคติและหลักเกณฑ์ที่แท้จริง หรือที่เป็นอย่างยิ่งสูงสุดของพระพุทธศาสนา.

(๗) พุทธบริษัทนี้จะต้องสามารถเป็นที่พึ่งของผู้ที่ไม่เป็นพุทธบริษัทให้ได้ ให้จริงๆ คือว่า เราจะมาแสดงให้เห็นเป็นอัน

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

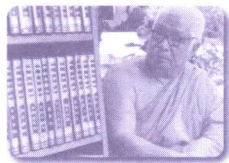
การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พุทธศาสนิกฯ

สุดท้ายตรงที่ว่า ขึ้นชื่อว่าเป็นพุทธบริษัทแล้วจะต้องเป็นที่พึ่งของผู้ที่ยังไม่ใช่พุทธบริษัทให้ได้จริงๆ แต่ต้องขอให้ทำความเข้าใจให้ถูกต้องว่า การเป็นพุทธบริษัทนั้นจะต้องเป็นให้จริงๆ ไม่ใช่เป็นแต่ตามกฎหมาย. ไม่ใช่เป็นแต่ตามทะเบียน; เพราะถ้าไปตามกฎหมายหรือเป็นไปตามทะเบียนหรือมาลงชื่อว่าเป็นยุวพุทธิกะมีเลขนัมเบอร์เท่านั้นเท่านี้ ก็เป็นพุทธบริษัทอย่างนี้ยังไม่ถูก; อย่างนี้ไม่สามารถจะเป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่นซึ่งไม่ได้เป็นพุทธบริษัท. เพราะว่าตัวเองก็ยังเป็นที่พึ่งแก่ตัวเองไม่ได้, เพราะว่าตัวเองก็ยังไม่เป็นพุทธบริษัท.

ดังนั้นโดยทางกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญา กำลังความคิด หรือกำลังคุณธรรมอะไรก็ตาม, เราต้องอยู่ในฐานะที่เป็นที่พึ่งแก่บุคคลที่ยังไม่ใช่พุทธบริษัทให้จนได้. การปฏิบัติในลักษณะเช่นนี้แหละอาตมาเชื่ออย่างยิ่ง, เชื่ออย่างสุดกำลังความคิดจิตใจทีเดียวว่า นี่เป็นการแสดงออกในทางปฏิบัติที่พิเศษที่สุด ที่จะประเสริฐที่สุดที่จะเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.

เพราะฉะนั้นขอให้อุทิศชีวิตจิตใจ เพื่อความเป็นอย่างนี้ให้จนได้, เพราะว่าเราจะต้องтираคำว่า ชีวิตร่างกายความสุขสนุกสนานเริงร่าของเรานั้นมีราคาเท่าไร; แล้วการที่เราจะช่วยเพื่อนมนุษย์ยกเพื่อนมนุษย์ขึ้นมาให้ได้นั้นมันมีราคาเท่าไร. ถ้านำมาเทียบกันแล้วจะเห็นว่า ความประเสริฐของการที่เสียสละช่วยเพื่อนมนุษย์ขึ้นมาให้ได้นั้น มันแพงกว่าความสุขส่วนตัว อย่างที่จะเปรียบเทียบกันไม่ได้เลย

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกฯ

นี่ถ้าพูดอย่างพระพุทธเจ้าท่านพูด ไม่ใช่พูดอย่างภุมตัสปิศาจพูด. ท่านจึงเสียสละทุกสิ่งทุกอย่างทุกประการในการที่จะเสียสละประโยชน์สุขส่วนตัว เพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขของเพื่อนมนุษย์เป็นส่วนรวม.

๓. เผยแผ่ด้วยการเป็นผู้มีความสุขให้ดู

(๑) พุทธบริษัทแต่ละคนๆ ต้องมีอินทรีย์ผ่องใส คือไม่มีหน้าตาเหี้ยมเกรียม อย่างที่เรียกว่าโหดร้ายทารุณ ไม่มีหน้าตาที่ขุ่นหมอง อย่างที่เรียกว่าหน้าสะยี้วส่ายอยู่เสมอ. มีแววตาแสดงความเห็นแก่ตัวไม่ลดราวาศอก. และมีอะไรที่แสดงว่าหิวกระหายอยู่เรื่อยทั้งในทางรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส, เป็นคนหิวเหมือนกับเปรตที่ท้องเท่าภูเขา ปากเท่ารูเข็มอยู่เรื่อยอย่างนี้, จะเรียกว่ามีอินทรีย์ผ่องใสไม่ได้.

ท่านลองคิดดูที่เกิดว่า ถ้าความอยากมันเท่าภูเขา แล้วสิ่งที่มาสนองความอยากมีเท่ารูเข็ม อย่างนี้มันจะผ่องใสหรืออึดอัดได้อย่างไร, พุทธบริษัทจะมีอินทรีย์อึดอัดผ่องใสได้นั้น หมายความว่าต้องมีความสงบระงับอยู่ภายใน, กิเลสตัณหาที่เป็นเครื่องเร้าร้อนแผดเผา นั้นต้องสงบระงับไปจริงๆ จึงจะเรียกว่ามีอินทรีย์ผ่องใสแต่ละคนๆ เป็นอย่างนี้

(๒) ทั้งหมดทั้งคณะ ก็เป็นอย่างนี้ หมายความว่า พุทธบริษัทแต่ละหมู่แต่ละคณะ เป็นอยู่อย่างสงบสุข, เรียบร้อยน่าบูชา น่าเลื่อมใส น่าไว้วางใจ.

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พุทธศาสนิกชน

ถ้าสงฆ์ก็ตามหรือหมู่คณะของฆราวาสก็ตามที่เรียกว่าหมู่คณะของพุทธบริษัทนี้ไม่มีความสุข มีแต่ความเกียจเฉื่อยเพราะความหิวกระหายอยู่เสมอแล้ว เป็นการทำลายพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง. คือคนทั้งหลายเขาก็จะมองว่า พุทธบริษัทนี้เป็นอยู่ด้วยลักษณะอย่างนี้ พระพุทธศาสนาจะดีที่ตรงไหน ที่จะทำให้คนแต่ละคน หรือหมู่คณะแต่ละหมู่คณะนี้ มีลักษณะหรือสภาพเช่นนี้ เราจะต้องเป็นหมู่คณะที่ดูแล้วชื่นใจ ดูแล้วเลื่อมใส และไว้วางใจ.

(๓) ที่นี้ให้ดียิ่งขึ้นไปกว่านั้นอีก ก็คือเราพิสูจน์อย่างประจักษ์ชัด ในกรณีที่คนอื่นเป็นทุกข์ เราไม่เป็นทุกข์

ในกรณีที่คนทั้งหลาย ธรรมดาในโลกเขาเป็นทุกข์ เราไม่มีความระคายحن คือว่าความทุกข์ไม่อาจจะทำให้เรารู้สึกแม้แต่เพียงระคายحن เรากล้าทำว่า

ในกรณีที่คนชาวโลกเขาเป็นทุกข์ พุทธบริษัทไม่เป็นทุกข์.

เมื่อคนกลัวตาย; พุทธบริษัทไม่กลัวตาย.

เมื่อคนทั้งหลายไม่กล้าเสียสละ; พุทธบริษัทกล้าเสียสละ.

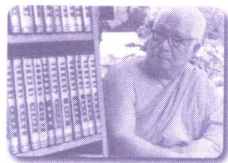
เมื่อคนอื่นเขาโลก เราไม่โลก.

เมื่อคนอื่นเขาโกรธเกลียดอิจฉาริษยา

เราไม่โกรธเกลียดไม่อิจฉาริษยากัน.

เมื่อคนอื่นเขาลุ่มหลงกัน เราไม่ลุ่มหลง.

นี่รวมความว่าในกรณีที่ผู้อื่นเขาถูกกิเลสและความทุกข์แผดเผา นั้น เราไม่ถูก; นี่ขอให้เป็นอย่างนั้น. ในกรณีที่คนอื่นต้องลำบากเพราะกิเลสตัณหาของตัวเอง เราต้องไม่ลำบาก ในเวลา

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกฯ

นี่โลกจะส่ำระสายเดือดร้อนเพราะความโง่หลงชักใยพันตัวเองของ
โลกมุมนตะวันตกหรือมุมนไหนก็ตามอยู่อย่างไบบ้าง ในหมู่นิชอบเขต
ของพุทธบริษัทต้องไม่เป็นเช่นนั้น หรือถ้าหากว่าภายนอกทาง
ร่างกายจะต้องกระทบกระเทือนตามเขาไป เพราะว่าทางร่างกาย
มันอยู่เนื่องกันหรือโลกเดียวกันแล้ว ทางจิตใจส่วนลึกในภายใน
ต้องไม่เป็นเช่นนั้นโดยเด็ดขาด.

เป็นอันว่าจิตใจของพุทธบริษัทนั้นจะต้องมีความสะอาด
มีความสว่าง มีความสงบอยู่ตลอดกาล; ในกรณีที่คนพวกอื่นเป็น
ไปไม่ได้ เพราะมีจิตใจสกปรก ชุ่นมัว เศร้าหมอง เร้าร้อนอยู่ตลอด
กาล. ความสำคัญอยู่ตรงที่ว่า ในเมื่อคนอื่นเขาเป็น เราไม่เป็น นี่
จะเป็นเครื่องดึงดูดใจอย่างยิ่งว่าธรรมะของพระพุทธเจ้านี้ช่างมี
อิทธิพลมากถึงเพียงนี้; ในเมื่อคนเหล่าอื่นแก้ปัญหาไม่ตก, พวก
เราแก้ปัญหาได้เป็นว่าเล่น ขอให้ความประเสริฐสุดของพระพุทธ
ศาสนานี้ ปรากฏออกมาในลักษณะอย่างนี้ อยู่กับการกระทำที่เนื้อที่
ตัวของเราทุกคน.

(๔) อยากจะแยกออกไปอีกข้อหนึ่งว่าทำให้เห็นว่าเรามี
กำลังใจอยู่เหนืออันตรายทั้งปวง. “อันตราย” นั้นหมายความว่า
สิ่งที่คนกลัว สิ่งที่ชาวโลกกลัว อย่างที่คนบางพวกในโลกนี้กลัว
คอมมิวนิสต์ยิ่งกว่ากลัวเสือ กลัวยิ่งกว่าอะไรทั้งหมด; นี้เรียกว่า
เขากลัวอันตราย. เรามีจิตใจที่อยู่เหนือที่จะกลัวอันตรายทุกอย่าง
หรืออย่างใดอย่างหนึ่งทั้งหมดทั้งสิ้น. เราจะพิสูจน์ถึงข้อที่ว่า เรา
มีกำลังใจอยู่เหนืออันตรายทุกกรณีทุกเหตุการณ์.

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พุทธศาสนิกฯ

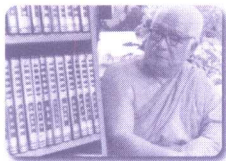
ท่านลองคิดดูว่ามันเป็นความสงบสุขเท่าไร. คนเรานั้นทุกข์ร้อนเดือดร้อนไม่เป็นสุขก็เพราะอันตราย แต่ถ้าเรามีจิตใจอยู่เหนืออันตรายทั้งปวงโดยประการทั้งปวงแล้ว มันจะประเสริฐสักเท่าไร.

ผู้ที่หมดความยึดถือว่าตัวตนหรือของตนแล้วเท่านั้นที่จะอยู่เหนืออันตรายโดยสิ้นเชิง. ที่นี้เราแม้ไม่หมดก็ให้เป็นเกือบหมดหรือหมดไปสักครึ่งหนึ่ง มันก็อยู่เหนือความกลัวอยู่เหนือความขี้ลาดตั่งครึ่งตั่งค่อนด้วยเหมือนกัน. นี่คือความเป็นอยู่อย่างปกติสุข. เมื่อคนพวกหนึ่งกลัวอะไรก็ตาม จนนอนไม่หลับ พวกเราไม่กลัวอะไรเลย. ความกลัวนั้นแหละทำให้ทำอะไรผิดๆ: อย่างว่าเรากลัวลัทธิร้ายกาจบางลัทธิ แล้วทำการต่อต้าน. ถ้าเราต่อต้านด้วยความกลัว การต่อต้านนั้นจะเป็นไปในทางผิดมากกว่าถูก.

เราจะต้องระงับจิตใจของเราให้หมดความกลัวเสียก่อน สติปัญญาจึงจะแจ่มใส จึงจะสามารถต่อต้านอันตรายนั้นได้. ถ้าพุทธบริษัทจะเอาชนะลัทธิต่างๆ ในโลกที่น่าเกลียดน่ากลัวละก็จะต้องปฏิบัติอย่างนี้. และมีการแสดงออกอย่างนี้ออกไปให้เขา หรือให้พวกเรากันเองนี้เห็น. ว่ามีกำลังใจอยู่เหนืออันตรายอยู่เรื่อยไป.

(๕) สูงขึ้นไปอีกว่าเราจะต้องแสดงความเป็นอันอาจอยู่เหนือกรรม, “เหนือกรรม” ท่านลองฟังดูให้ดี

เราต้องมีการแสดงว่าเรามีอำนาจอยู่เหนือกรรมให้ดูคนโง่ๆ เท่านั้นที่พูดว่า กรรมนี้เอาชนะไม่ได้. จะต้องเป็นไปตามกรรม เป็นไปตามพรหมลิขิต แก้ไขไม่ได้ นี่ไม่จริง พระพุทธเจ้าท่านไม่พูดอย่างนั้น, พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่ากรรมนั้นที่เป็น

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกๆ

กรรมดีกรรมชั่วมันก็มีอยู่, ทำดีก็ดี, ทำชั่วก็ชั่ว. แล้วก็ต้องเป็นไปตามกรรม. แต่แล้วยังมีกรรมอีกกรรมหนึ่งเรียกว่า**กรรมที่สาม**, คือ**อริยมรรค**นี้สามารถจะตัดเสียทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว.

ท่านอย่าหลงไปว่า**กรรมที่สาม**คือ**อริยมรรค**นี้ เป็นกรรมดี, ไม่ใช่อย่างนั้น; เป็นกรรมที่ยิ่งไปกว่าดี. กรรมที่คนทั่วไปรู้จักกันโดยมากก็คือ ๒ กรรม คือกรรมดีกับกรรมชั่ว. ทำดี-ดี ทำชั่ว-ชั่ว แล้วเป็นไปตามกรรม: นั่นก็จริง จริงอย่างเด็ดขาด. แต่การที่เราต้องเป็นไปตามกรรมนั้นมันไม่สนุก; ยิ่งเป็นไปตามกรรมชั่วแล้วยิ่งไม่สนุก. ต้องเป็นไปตามกรรมดีก็ต้องเหนื่อยต้องกระหืดกระหอบ.

ท่านไปคิดว่า ถ้าท่านบริโภคอุปเสียดกลิ่น, รส, สัมผัสที่ถูกอกถูกใจอยู่ทุกวินาทีนี้ ท่านจะต้องตายคาที่อยู่กับสิ่งเหล่านั้นไหม? คือว่า แม้แต่ความดีก็ยังทำให้กระหืดกระหอบ ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงถือว่ากรรมดีกรรมชั่วนี้เป็นวัฏฏสงสาร ทำให้เกิดและวนเวียน มีเกิด มีแก่ มีเจ็บ และมีตาย. ถ้าทำกรรมดีก็เกิดแก่เจ็บตายอย่างดี; ทำกรรมชั่วก็เกิดแก่เจ็บตายอย่างชั่ว น่าเวียนหัว.

ฉะนั้น ถ้าต้องการจะอยู่เหนือกรรม ชะนกรรม ก็ต้องปฏิบัติกรรมที่ ๓ คืออริยมรรค ที่ทำให้บรรลุมรรคผล นิพพาน; ที่ท่านเรียกว่า **โลกุตตระ** คืออยู่เหนือโลก เหนือดีเหนือชั่ว.

เราจะต้องมีการแสดงให้เห็นว่าเรามีอำนาจเหนือกรรมดีกรรมชั่ว ก็คือเราตั้งตนอยู่ในอริยมรรค. ความชั่วก็ไม่ทำให้เราหวั่นไหว; ความดีก็ไม่ทำให้เราหวั่นไหว; เราอยู่ปกติ; สงบราบรื่นไม่ทุกข์

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ

การเผยแผ่พระพุทธรศาสนา

พุทธศาสนา

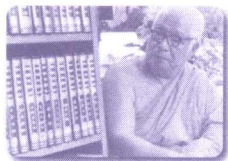
ไม่ร้อน ไม่ระส่ำระสาย ไม่วิ่งไปวิ่งมาเพราะดีเพราะชั่ว. นี่มันสูงสุดชนิดที่ในศาสนาอื่นไม่มี. ทำไมท่านไม่เอาเพชรเม็ดเอกของพระพุทธศาสนาออกแสดง ด้วยการปฏิบัติให้ดู แสดงให้ดู

(๖) อยากจะกล่าวถึงข้อสุดท้ายว่า เราจะเป็นผู้ที่มีจิตใจอยู่เหนือความเกิดแก่เจ็บตายโดยประการทั้งปวง, นี่ความเป็นพระอรหันต์ โดยตรงกันแล้ว ไม่ต้องอธิบายมากก็ได้

แต่ถ้าจะพูดแต่ใจความก็คือว่า เป็นผู้หมดกิเลสตัณหาสิ้นเชิง, ไม่มีความยึดถือว่าตัวตนหรือของตนโดยสิ้นเชิง, ไม่มีความรู้สึกว่าเป็นความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย, เพราะไม่มีความรู้สึกว่ามีตัวตนหรือตัวเรานั้นเอง; นี่ถอนอุปาทานทั้งหมดได้ ล้างอาสวะทั้งหมดได้ ตัดสังโยชน์ทั้งหมดได้ ก็มีจิตใจชนิดที่อยู่เหนือความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย โดยประการทั้งปวง.

ทั้งหมดนั้นมันสรุปอยู่ตรงที่ว่า เราจะสะอาดที่สุดให้ดู จะสว่างที่สุดให้ดู จะสงบที่สุดให้ดู มีความสะอาด-สว่าง-สงบ อยู่ที่เนื้อที่ตัว ที่กาย ที่วาจา ที่ใจให้ดู. ทั้งหมดนี้ เป็นการเผยแผ่พระศาสนาด้วยการเป็นผู้มีความสุขให้ดู.

การเผยแผ่ทั้ง ๓ ประเภทนี้ จะต้องเป็นไปโดยครบถ้วน จึงจะเรียกว่าเราได้เผยแผ่จนสุดกำลังความสามารถชีวิตจิตใจของเราแล้ว. และด้วยการเผยแผ่ในลักษณะเช่นที่ว่านี้จะเยือกเย็นที่สุด; ถ้าผิดจากนี้แล้วจะต้องรบบราฆ่าฟันกัน จะต้องนองเลือด คืออย่างน้อยที่สุดจะต้องถูกขัดขวางจะต้องถูกต่อต้านชนิดที่เกิดความยุ่งยากลำบากระส่ำระสาย.

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกฯ

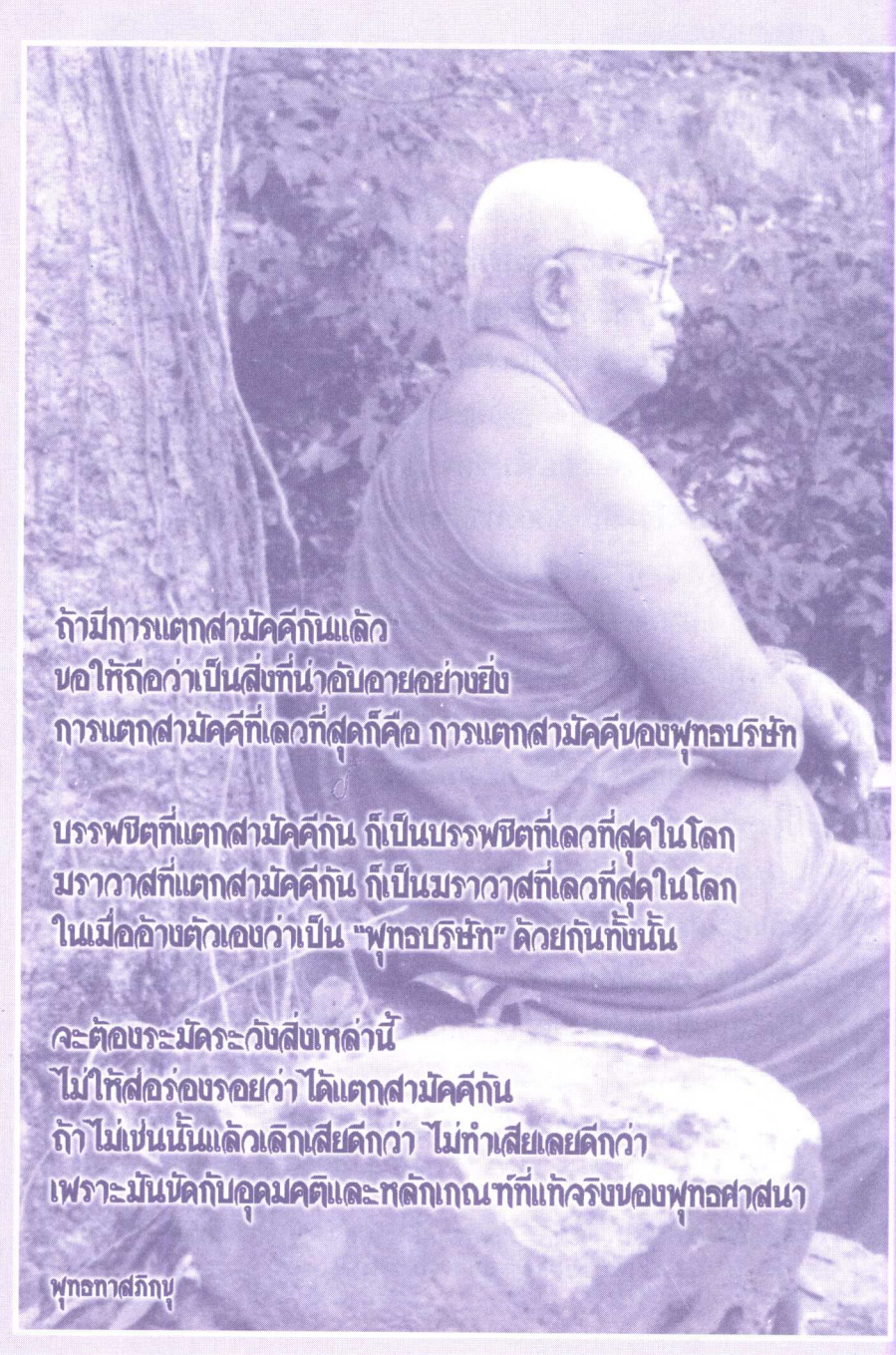
นี่มันมีทางเลือกหรือมีทางให้เลือกมากถึงขนาดนี้. เรา
จะเลือกเอาได้, เลือกเอาในทางที่มันจะไม่ทำให้ต้องนองเลือด หรือ
ระส่ำระสาย ทะเลาะกัน วิวาทแก่งแย่งกัน แต่ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น
อีกก็คือว่า ถ้าหากว่าไม่มีใครร่วมมือ เราก็ทำคนเดียวได้ เห็น
ไหม? ในหัวข้อเหล่านี้มีเยอะแยะที่เราทำคนเดียวได้

ฉะนั้นจึงขอที่ อย่าไปชักว่าไม่มีใครร่วมมือ นั้นมันข้อแก้
ตัวของคนขี้เกียจ. มันจะต้องทำคนเดียวได้ตั้งมากมายหลายข้อใน
สิ่งเหล่านี้ที่จะเป็นการเผยแผ่ล้วนแต่พิเศษยิ่งขึ้นไป ที่ทำได้คนเดียว
นั้นยิ่งทำได้มากได้ลึกได้ไกล. ยิ่งไปผูกพันกันเป็นหมู่เป็นกลุ่มมาก
เท่าไร มันก็ตึงกันเป็นธรรมดา แล้วมันก็เป็นไปในวงกว้าง แต่ไม่
ค่อยจะไกลไม่ค่อยจะลึก. ฉะนั้นเราอย่าเอาแต่เรื่องกว้างๆ แบบๆ
เอาให้ไกลให้ลึกบ้าง. นี่จะต้องนึกถึงการปฏิบัติ คือการเผยแผ่
ประเภทที่ ๒ ที่ ๓ กันให้สุดความสามารถ.

ฉะนั้นอาตมาอยากจะพูดยืนยัน เอาเกียรติยศเป็นประกัน
ว่า ถ้าทำได้อย่างนี้แล้ว ยุวพุทธวิภาติแห่งประเทศไทยนี้ จะเหนือ
ประเทศใดหมด จะเหนือศาสนาไหนหมด. เมื่อเขายังหลับอยู่ เรา
จงรีบตื่น; เมื่อเขายังเดินช้าๆ โขยกเขยกกันอยู่ เราก็จงรีบวิ่งไป;
นี่ขอให้เป็นอย่างนี้ให้จงได้.

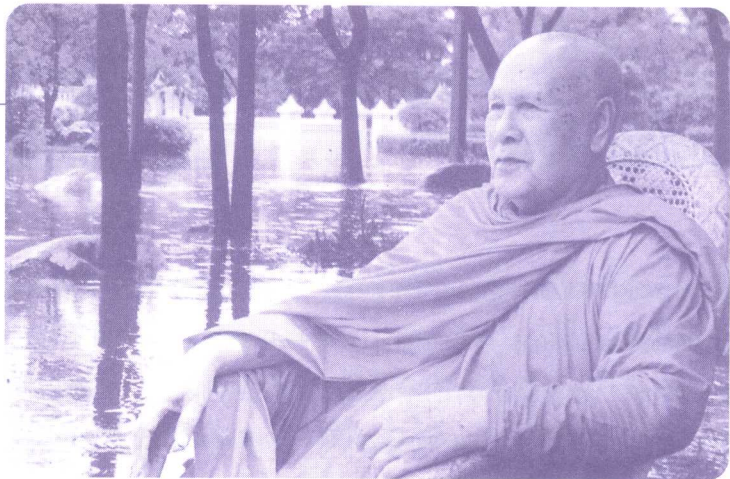
(คัดจากปาฐกถา ณ ที่ประชุมยุวพุทธภิกษุสมาคมฯ ที่จังหวัดสงขลา
๒๒, ๒๕ เมษายน ๒๕๐๓)

ถ้ามีการแตกสามัคคีกันแล้ว
ขอให้ถือว่าเป็นสิ่งที่น่าอธิบายอย่างยิ่ง
การแตกสามัคคีที่เลวที่สุดก็คือ การแตกสามัคคีของพุทธบริษัท

บรรพชิตที่แตกสามัคคีกัน ก็เป็นบรรพชิตที่เลวที่สุดในโลก
ฆราวาสที่แตกสามัคคีกัน ก็เป็นฆราวาสที่เลวที่สุดในโลก
ในเมื่ออ้างตัวเองว่าเป็น “พุทธบริษัท” ด้วยกันทั้งนั้น

จะต้องระมัดระวังสิ่งเหล่านี้
ไม่ให้เสื่อมหรือบร่อยว่า ได้แตกสามัคคีกัน
ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วเลิกเสียดีกว่า ไม่ทำเสียเลยดีกว่า
เพราะมันขัดกับอุดมคติและหลักการที่แท้จริงของพุทธศาสนา

พรรณรรมนำชีวิต

ปัญญาบัณฑิต

๕

๑

- ปัญหายุ่งยากของโลก เกิดจากความยุ่งยากของแต่ละบุคคล การแก้ไขโลกจึงต้องแก้ที่คน การแก้คนต้องอาศัยธรรมะเป็นเครื่องแก้ ธรรมะอย่างเดียวเท่านั้นสามารถกลับคนชั่วให้กลายเป็นดีได้
- โลกนี้จะร่มเย็นดับเข็ญได้ก็ด้วยธรรมะ และธรรมะจะมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อคนนำมาปฏิบัติ ถ้าไม่มีการปฏิบัติแล้วคำสอนของศาสดาก็หมดความหมาย
- ชีวิตที่ดำเนินตามธรรมะเป็นชีวิตที่สงบ ชีวิตที่ขาดธรรมะเป็นชีวิตที่โกลาหลวุ่นวาย

พรรณานำชีวิต

ปัญญาบัณฑิต

๒

● พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า “นำหัวเราะอะไร นำร่าเริงอะไร ในเมื่อโลกสันนิบาสนี้ถูกเผาอยู่ด้วยไฟราคะ โทสะ โมหะ ทำไมสุขเจ้าทั้งหลายจึงไม่แสวงหาดวงประทีปส่องใจ” ดวงประทีปส่องใจนั้นไม่ใช่ไฟฟ้า ไม่ใช่ไฟที่เป็นวัตถุ แต่เป็น “ธรรมะ”

● “ธัมโม ปะทีโป วียะ ตัสสะ สัตถุนโน - พระธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นดุจดวงประทีปส่องใจให้สว่างไสว”

● เราต้องหาธรรมะควบคู่ไปกับการหาวัตถุ ประพฤติธรรมควบคู่กันกับการดำรงชีวิตในหน้าที่การงาน

● ท่านจะเป็นพ่อค้า เป็นชาวนา เป็นชาวสวน เป็นข้าราชการ เป็นทหาร เป็นตำรวจ ฯลฯ ต้องประพฤติธรรมด้วย

๓

● ธรรมะแผ่ไปถึงไหน ความสงบก็ปกคลุมถึงนั้น บ้านเมืองเราได้รับความร่มเย็น ก็เพราะเรามีธรรมของพระพุทธศาสนา

● พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย ขอพวกเราจงอิมใจในสมบัติอันมีค่านี้ จงเทิดทูนและถนอมไว้เสมอด้วยชีวิตของเรา

พรรณนาชีวิต

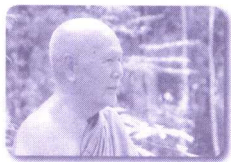
ปัญญาบัณฑิต

๔

- ความเมาทุก่ออย่างเป็นเหตุให้ลืมนั่น ความลืมนั่นเป็นเหตุให้ทำความผิดได้เสมอ อย่าได้ลืมนั่นเป็นอันตราย
- จงอบรมสติสัมปชัญญะไว้กับตนเสมอ อย่ายอมตนให้เป็นคนชั่วเลย แต่จงดำรงตนอยู่ในความดีเถิด โลกต้องการคนดีและความดี

๕

- พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านสอนให้เราพิจารณาตัวเอง ดักเตือนตัวเอง แก้ไขตัวเอง
- ในเวลาสิ้นวันหนึ่ง ต้องมองดูตัวเอง สิ้นสัปดาห์หนึ่ง เดือนหนึ่ง ก็ต้องมองดูตัวเอง สิ้นปีก็ต้องมองกันเป็นการใหญ่ เพื่อสำรวจผลงานการประพฤติปฏิบัติ กำไรของชีวิต ทั้งที่เป็นวัตถุ ทั้งที่เป็นจิตใจในรอบปีหนึ่งนั้น เพื่อให้รู้ว่าได้กำไรหรือขาดทุนปีนี้
- ชีวิตใดเป็นชีวิตที่มีกำไรก็ควรจะชื่นอกชื่นใจ ชีวิตใดเป็นชีวิตที่ขาดทุน ก็ควรจะถามตัวเองว่า ฉันเกิดมาทำไม? ฉันมีชีวิตอยู่เพื่ออะไร? สิ่งที่ดีที่สุดที่ฉันควรประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันคืออะไร? ฉันได้กระทำสิ่งนั้นอย่างสมบูรณ์แล้วหรือไม่?

พรรณนาชีวิต

ปัญญานันทภิกขุ

๖

- เราเกิดมาเป็นคนไทย ต้องพิจารณาตัวเองว่า มีความเป็นไทยขนาดไหน ความเป็นไทยนั้นไม่ใช่เป็นโดยเชื้อชาติหรือสัญชาติ แต่เป็นโดยจิตใจ
- จิตที่เป็นไท คือเป็นอิสระ ไม่ตกเป็นทาสของอะไรๆ เช่น ไม่เป็นทาสของการพนัน ไม่เป็นทาสสิ่งเสพติด ไม่เป็นทาสการคบคนผิด ไม่เป็นทาสของความมัวเมาสนุกสนานสิ้นเปลืองเงินทอง ไม่เป็นทาสของความเกียจคร้าน ไม่เป็นทาสของกิเลสประเภทต่างๆ ฯลฯ
- เราต้องอยู่อย่างไท ไม่เป็นทาสสิ่งใดๆ

๗

- เราเป็นมนุษย์ต้องเป็นผู้มีใจสูง สูงด้วยคุณธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนจิตใจ จิตของบุคคลใดมีความละเอียดเบา มีความกลัวบาป มีความอดทน มีความสงบเสงี่ยม ผู้นั้นชื่อว่ายกฐานะขึ้นสู่ความเป็นมนุษย์ มีใจสูงพ้นจากความชั่วร้าย เหมือนดอกบัวที่โผล่พ้นน้ำ
- น้ำสกปรก โคลนสกปรก แต่ดอกบัวไม่เปื้อนด้วยน้ำเหล่านั้น ดอกบัวเป็นดอกไม้สะอาด เราจึงเก็บไปบูชาพระ ชีวิตของพระพุทธองค์นั้นสะอาด ปราศจากสิ่งเศร้าหมอง เราก็ต้องเป็นอยู่อย่างสะอาด

พรรณนาชีวิต

ปัญญานันทภิกขุ

๘

- ชาวโลกชอบแต่งกายให้สูงค่าด้วยอาภรณ์ต่างๆ แต่ถ้ามัวแต่การแต่งใจให้สูงขึ้นด้วยแล้ว เขาก็เป็นเช่นลิงที่ถูกจับมาประดับด้วยเครื่องทรงเท่านั้น แต่งสักเท่าใดๆ ความเป็นลิงก็คงมีอยู่เสมอ ฉะนั้นจงทำตนให้ดีกว่าลิงหน่อย โดยเพิ่มการแต่งใจเข้าอีกอย่างหนึ่ง
- ธรรมะเป็นอาภรณ์ของใจ ทำใจให้ดีงามสมส่วน ขาดธรรมะแล้วก็หมดคุณค่ากันเท่านั้น ราคาของคนมีได้อยู่ที่ทรัพย์สินเงินทอง หรือเกียรติยศ ที่ชาวโลกยกย่องกัน แต่อยู่ที่ความเป็นผู้มีใจสูงเท่านั้น
- จงเพิ่มราคาของท่าน ด้วยการยกใจของท่านให้สูงขึ้นๆ ทุกๆ วินาทีเถิด

๙

- บาบมีได้อยู่ที่ผิวกาย อันจะชำระล้างได้ด้วยการอาบน้ำ แม้ในแม่น้ำคงคาก็ชำระได้แต่เพียงสิ่งที่สกปรกภายนอกเท่านั้น บาปเป็นนามธรรม อยู่ที่ใจ จะอาบน้ำเท่าไรก็ไม่หาย
- ถ้าจะชำระ ต้องใช้น้ำอีกอย่างหนึ่ง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นน้ำวิเศษ ล้างบาปได้

พรรณมนำชีวิต

ปัญญาอันภักถุ

๑๐

- เวลาที่พุทธบริษัทไม่ได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า“ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” แต่ว่าไปพึ่งอะไร นอกเรื่องนอกกราวกันทั้งนั้น
- จะทำการค้าขาย ไม่มีความรู้ทางการค้าการขาย ต้องนิมนต์พระไปเจิม เพื่อความเป็นสิริมงคล เจิมแล้วมันจะขายดีขึ้นหรือ ก็เปล่าหามิได้
- มีครอบครัวหนึ่งอยากจะให้เจิมให้ได้ เลยเจิมไว้ที่กระจะกว่า“ระวัง!” เพียงตัวเดียวเท่านั้น
- เขาอ่านแล้วถึงง ว่าเจิมอะไรของหลวงพ่อบัณฑิต เขียนว่า“ระวัง!” ไว้ตัวเดียว
- บอกว่า..นี่แหละ“ยอดธรรมะ” ถ้ามีความระวังแล้ว โจรมันก็ไม่เข้าบ้าน ถ้าระวังแล้วก็ไม่เดินชนกระเจกแตก ระวังแล้วก็ไม่เมาเหล้า ระวังแล้วฝึการพนันไม่เข้าสิงสู่จิตใจ เพราะฉะนั้น“ระวัง!”ไว้ตัวเดียวเป็นใช้ได้

๑๑

- ชาวพุทธต้องดำเนินชีวิตอย่างคนตื่น อย่าเพลอ อย่าหลงเข้าใจผิด แล้วประพฤตสิ่งที่ไม่ควรแก้ตนแก้ท่าน
- จะทำ-พูด-คิดอะไร ก็ทำ-พูด-คิดอย่างคนมีปัญญา คนมีปัญญาย่อมรักษาดนรอดได้

พรรณนาชีวิต

ปัญญาอันตกึกขุ

๑๒

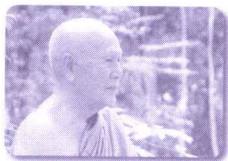
- เรามาปฏิรูปชาวพุทธ ให้มีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย ไม่ถ่วงอั่นถ่วงคลอนแคลน ให้ฝากชีวิตจิตใจไว้กับพระพุทธรเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ อย่างแท้จริง
- อย่าเอาชีวิตจิตใจไปฝากไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหลวไหลต่างๆ ซึ่งมีกันมากมายในสมัยนี้
- การกระทำอันใดที่ทำให้คนงมงาย ไม่เข้าถึงพระรัตนตรัยที่ถูกต้อง เราก็ชวนกันเลิกละจากสิ่งนั้น

๑๓

- ชาวพุทธ ถือพระพุทธร พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งอันประเสริฐ
- ชาวพุทธยอมให้พระพุทธรเจ้าเป็นผู้นำทางชีวิต ถือเอาพระธรรมเป็นแนวทางของชีวิต และเดินตามแบบพระสงฆ์ตลอดไป

๑๔

- ชาวพุทธจะไม่กราบไหว้สิ่งอื่นที่ชาวโลกถือว่าหลังศักดิ์สิทธิ์
- ชาวพุทธจะไม่เชื่อชะตาชีวิตของหมอบอก แต่เชื่อว่าตนเองสร้างอนาคตให้แก่ชีวิตตนเอง
- ชาวพุทธเชื่อมั่นในกฎของกรรม “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

พรรณนำชีวิต

ปัญญานันทภิกขุ

๑๕

- เวลามีความทุกข์ ชาวพุทธแก้ไขที่ตนเอง ไม่เที่ยววิ่งไปหาหมอดูให้เสียเวลา
- ชาวพุทธถือว่าความบังเอิญไม่มี มีแต่สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ ปราศจากเหตุ ผลจะเกิดขึ้นไม่ได้ เหตุที่แท้จริงอยู่ที่การกระทำของตนเอง

๑๖

- ชาวพุทธไม่มีพิธีสะเดาะเคราะห์แบบหมอดู แต่จะสะเดาะตรงค้นหาเหตุให้พบ แล้วตัดเหตุนั้นเสีย
- ฤกษ์ยามยามดีสำหรับชาวพุทธไม่มี มีแต่ทำดี ก็ทำให้เวลาดีขึ้น ทำชั่วก็ทำให้เวลาชั่ว ดีชั่วมิได้ขึ้นอยู่กับเวลา แต่ขึ้นอยู่กับการกระทำเท่านั้น

๑๗

- การสร้างคัมภีร์ที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุด วิเศษที่สุดก็คือคัมภีร์ธรรมที่อยู่ในใจของเรา เอาร่างกายเป็นตู้ใส่พระคัมภีร์ เอาใจเป็นที่จารึกพระคัมภีร์ จารึกไว้ในใจตลอดเวลา
- แม้เราจะมีพระเครื่องห้อยคออยู่จนหนัก แต่ที่ไม่มีพระธรรมในใจ พระเครื่องเหล่านั้นก็ช่วยอะไรไม่ได้ เพราะวัตถุนั้นคุ้มครองไม่ได้ แต่ธรรมะซึ่งมีคุณค่าทางใจ เป็นสิ่งที่คุ้มครองได้จริงๆ

พรรณนาชีวิต

ปัญญาบัณฑิต

๑๘

● พระพุทธองค์ทรงสอนให้ทุกคนคิดว่า“วันคืนล่วงไปๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่” การคิดเช่นนี้ ทำให้รู้คุณค่าของเวลา เวลาผ่านไปมิได้ผ่านไปเปล่าๆ แต่ทำให้เราแก่และใกล้ความตายเข้าไป จึงต้องนึกไว้เสมอๆ ว่า“เวลาเป็นของมีค่า” ต้องใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

๑๙

● คนเจริญย่อมรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในทางหาความรู้ใส่ตน คนโง่ใช้เวลาว่างด้วยการหลับนอน คู้กันในเรื่องไม่เป็นสาระแก่นสาร ทุกคนควรทำตนให้เจริญทันสมัย ด้วยการใช้เวลาหาความรู้ใส่ตนไว้เสมอ

๒๐

● ถ้าเราใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มันก็มีคุณค่า แต่ถ้าไม่ใช้ให้เป็นประโยชน์ เวลาก็ฆ่าเรา ทำให้เราแก่เปล่าตายเปล่า เพราะฉะนั้นจงขยันในการทำหน้าที่

● คนขยันคือคนที่ทำสม่ำเสมอ ตื่นแต่เช้า ตี ๔ ก็ตี ๔ เรื่อยไป แล้วทำอะไรทำเป็นระเบียบ มีตารางเวลาบังคับให้ทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ วันหนึ่งทำได้หลายเรื่อง เพราะรู้จักจัดงานให้เป็นระเบียบ แล้วก็ทำเรื่อยไปไม่หยุดไม่ยังเรียกว่าเป็นคนมีความเพียร “วิริยะนะ ทุกขะมัจเจติ - คนจะพ้นทุกข์ได้ก็เพราะเพียร”

พรรณนาชีวิต

ปัญญาบัณฑิต

๒๑

- ชาติใดมีคนขยันขันแข็ง ชาตินั้นจักก้าวหน้า เราเป็นหน่วยหนึ่งของชาติ อย่าได้อยู่อย่างถ่วงความเจริญของชาติเป็นอันขาด
- จงเพาะนิสัย ตื่นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา เพื่อพัฒนาตนเองให้เจริญไวเสมอเถิด

๒๒

- การทำงานตามหน้าที่เป็นเรื่องสำคัญสำหรับชีวิต เพราะ“งานคือชีวิต ชีวิตคืองาน” งานทำคนให้เป็นคนอย่างแท้จริง คนจักมีค่ามีราคาก็เพราะการทำงาน
- คนไม่ทำงาน คือคนรกรแผ่นดิน ประเทศไทยต้องการคนรักงาน สร้างงาน ทำงานให้ก้าวหน้า
- การฝึกฝนตนเองให้ทำงานนั้น ต้องฝึกไปตั้งแต่เยาว์วัย จักได้ทำให้เคยชินกับงานนั้นๆ ถ้าไม่ฝึกฝนทำงานก็จักกลายเป็นคนเกียจคร้านไป
- คนขี้เกียจเป็นคนหนักแผ่นดิน รกโลกเปล่าๆ

๒๓

- “ทำงานให้สุจริต” ควรเป็นมติประจำใจของทุกคนที่มีกิจจกต้องทำ เพราะงานที่สุจริตย่อมผลิตผลอันดีงามแก่ตนเสมอ ส่วนผู้ที่ทำงานไม่สุจริตย่อมพบความเดือดร้อนทั้งก่อนทำ-ทำอยู่-ทำแล้ว

พรรณนาชีวิต

ปัญญาบัณฑิต

๒๔

● พระพุทธองค์ทรงมีน้ำพระทัยเปี่ยมด้วยความเมตตา กรุณา ทรงปรารถนาที่จะช่วยชี้นำทางบรรเทาทุกข์ และ ชี้นำสุขเกษมศานต์แก่ผู้อื่น

● แม้ในบางครั้งจะมีคนมาต่อว่าพระองค์ด้วยถ้อย คำอันหยาบคาย แต่พระองค์มีพระทัยหนักแน่นดุจแผ่น หิน เยือกเย็นอยู่เสมอ ได้ทรงแก้ความร้ายจากถ้อย คำของผู้มากล่าวดู ให้กลายเป็นความดีไปทันที จนผู้ มุ่งร้ายต่อพระองค์เกิดความเลื่อมใส ยอมตนเป็นสาวก ดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมต่อไป

● วิธีการเช่นนี้ควรจะศึกษาไว้เป็นตัวอย่าง สำหรับต่อสู้ กับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรา

๒๕

● ความชนะจะมีแก่เราได้ด้วยการทำดีตอบแทนคนชั่ว เหมือนไม้จันทน์ยังทุบแรงเท่าใด ยิ่งส่งกลิ่นหอมออกมา เท่านั้น

● พระพุทธองค์ได้สอนไว้ให้คิดว่า “จงชนะคนโกรธด้วยความไม่โกรธ จงชนะคนชั่วด้วยความดี จงชนะคน ตระหนี่ด้วยการให้ จงชนะคนพูดพล่อยด้วยคำสัตย์”

พรรณมนำชีวิต

ปัญญาอันมหกฤษฎะ

๒๖

- โลกอยู่ได้ด้วยความรัก โลกถูกทำลายเพราะความเกลียดกัน เรามีได้เกิดมาเพื่อฆ่ากันทำลายกัน แต่เกิดมาเพื่อรักกัน ช่วยกันในทางที่ถูกที่ชอบ
- จะคิดจะพูดจะทำสิ่งใดจงคิดถึงเพื่อนบ้านของท่าน เสมอ ให้นึกว่าเพื่อนบ้านคือผิวหนังของท่าน ถ้าหากท่านทำลายเพื่อนบ้าน ก็เท่ากับทำลายตัวท่านเอง

๒๗

- พระพุทธเจ้าสอนว่า “ในกาลไหนๆ เรายังไม่เคยจะรับด้วยการจองเวร แต่เราจะรับได้ด้วยที่ไม่จองเวร” ดังนั้นเลิกโกรธ เลิกเกลียด เลิกพยาบาทกัน เลิกถือเขาถือเรา ให้ถือว่าทุกคนเกิดมาร่วมทุกข์กัน อยู่กันฉันพี่น้อง หันหน้าเข้าหากัน ก็อยู่กันสบายไม่มีปัญหาอะไร

๒๘

- โลกนี้จักสงบสุขได้ด้วยการรู้จักให้อภัยกัน เป็นทุกข์เดือดร้อนก็เพราะขาดการให้อภัยกัน
- การใช้กำลังมีวิสัยของคน หากเป็นวิสัยของสัตว์ป่า ที่มันมีความโกรธเกิดขึ้นแล้วขาดความยับยั้งชั่งใจพุ่งเข้าทำร้ายหมายชีวิตกันทันที เราเป็นมนุษย์มีใจสูง ไม่ควรจกกระทำตนเช่นนั้น ผู้รู้จักการให้อภัยต่อกันเป็นคนชนะ ผู้ไม่รู้จักให้อภัยเป็นคนแพ้

พรรณนาชีวิต

ปัญญาบัณฑิต

๒๙

● ความสุขสบายหาได้ทำคนให้เป็นคนดีและก้าวหน้า
ไม่ แต่กลับเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งให้มัวเมาอยู่ในความ
สะดวกสบายนั้น หลงคิดว่าดีแล้ว พอแล้ว ไม่คิดแสวง
หาให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

● บุคคลผู้ประสบความสำเร็จยิ่งใหญ่ในชีวิตทั้งหลาย จึงได้
ประสบความทุกข์ยากอย่างโชกโชนทั้งนั้น
ยิ่งศาสดาผู้ตั้งศาสนาด้วยแล้วล้วนผ่านความทุกข์มาใน
เบื้องต้นทั้งนั้น ยังไม่พบศาสดาใดได้บรรลุความรู้
บนเตียงอันอ่อนนุ่มเลย

● ความทุกข์จึงเป็นบทเรียนที่ประเสริฐของชีวิตและ
เป็นเหตุกระตุ้นเตือนให้ก้าวไปข้างหน้า พวกเราทั้ง
หลายจึงไม่ควรย่อท้อต่ออุปสรรค ควรเห็นว่าอุปสรรค
เป็นเครื่องสร้างกำลังใจและเป็นปากทางไปสู่ความสำเร็จ
ในภายหลัง

๓๐

● พุทธศาสนาสอนให้เป็นคนกล้าหาญ กล้าในทางที่
ชอบ ให้หวาดกลัวในการทำผิดเสียหาย

● ผู้กล้าถูกทางย่อมยืนหยัดต่อทานาภัยได้ทุกชนิด ไม่
ว่าจะใหญ่โตขนาดไหน มุ่งรุดหน้าไปสู่ความสำเร็จอย่าง
ไม่ถอยหลัง

พรรณนาชีวิต

ปัญญาบัณฑิต

๓๑

● อุปสรรคเป็นเครื่องทดลองสติปัญญา เราไม่กลัว เรา
ยิ้มรับกับมัน คิดค้นหาวิธีแก้ไขด้วยจิตใจเราเรงเบิกบาน
ยิ้มเข้าไว้ ร่าเริงไว้

● “ยิ้มเถิดหนา..จงร่าเริงเข้าไว้ จะบูตบั้งทำไม..ไม่สดชื่น
หัวเราะเล่นหรือจริงยิ่งครีกครั้น อายุยืนหมื่นปีดีไหมเอ๋ย
ดอกเอ๋ย..เจ้าดอกบานชื่น ใครอยากอายุยืน ต้องรื่นเรงเอ๋ย”

● รื่นเรงไม่ใช่หัวเราะคิกคักๆ ตลอดเวลา แต่หมายความว่า จิตใจสบายอยู่ข้างใน ยิ้มอยู่ข้างใน มองอะไร
ด้วยความจริงอยู่ตลอดเวลา รู้เท่าทันต่อสิ่งทั้งหลายที่
เข้ามากระทบอารมณ์ นี่แหละที่จะทำให้จิตใจสบายเป็น
ปกติ อยู่ในโลกที่วุ่นวายได้โดยไม่วุ่นวายมากเกินไป

๓๒

● ระวังอย่าให้ยินดียินร้ายในอารมณ์ที่กระทบ ตาได้
เห็นรูป หูได้ฟังเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้รส กายได้ถูก
ต้องสิ่งใดหรือมีอะไรเกิดขึ้นในวิถีชีวิต เราต้องรักษา
ระดับจิตใจไว้ ไม่ให้เกิดความยินดี เพลิดเพลินในเรื่อง
นั้น ไม่ให้เกิดความยินร้าย หดหู่ในเรื่องนั้น เรียกว่า
อยู่ในสภาพคงที่

● คนที่รักษาสภาพจิตให้เป็นปกติ ไม่ยินดียินร้าย
ร่างกายจะเป็นปกติ จะมีอายุมั่นขวัญเย็น

พรรณนาชีวิต

ปัญญาบัณฑิต

๓๓

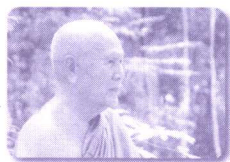
● ก่อนจะนอนควรไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ ทำใจให้สงบให้สบาย เรียบร้อยแล้วก็นอน บอกตัวเองว่า “ฉันจะนอน จะหยุดคิดหยุดนึกอะไรทั้งหมด” ปิดหมดทุกประตู แล้วก็ถือว่า “หลับๆ ู ”

● อย่าไปนึกว่า นั้นยังไม่ได้ทำ นี้อย่างไม่ได้ทำ ปิดงานแล้วปิดหมด ไม่ใช่ปิดตู้แล้วสมองยังไม่ปิด มานั่งคิดนั่งฝัน ไม่เป็นอันหลับอันนอน นี่แหละเป็นบันไดขั้นต้นของการเป็นโรคประสาท

๓๔

● ทุกครั้งที่ใจไม่สงบนี่มันเป็นพิษ ใจโกรธ ใจเกลียด ใจริษยา ใจพยาบาทอาฆาตจองเวร ถ้าเกิดขึ้นแล้วมันเป็นพิษแก่เรา แล้วก็ส่งพิษไปยังคนข้างเคียง ใครอยู่ใกล้เราก็ถูกเผาไปด้วย ลำลักไปตามๆ กัน เพราะวันพิษของเรา

● อย่าสร้างอารมณ์เป็นพิษขึ้นในจิตใจ ในเวลาเช้าตื่นแล้วก็นั่งสงบใจ พุดกับตัวเองว่า “วันนี้ฉันจะอยู่อย่างคนสงบ ฉันจะอยู่อย่างคนมีสติปัญญา ฉันจะอยู่อย่างคนรู้เท่าทันสรรพสิ่งทั้งหลาย ฉันจะไม่เป็นทุกข์ในสิ่งที่ไม่จำเป็น”

พรรณนาชีวิต

ปัญญานันทภิกขุ

๓๕

● ชาวจีนเขามีภาชิตเตือนใจว่า “ชีวิตเหมือนสะพานอย่าไปสร้างบ้านลงบนนั้น” ชีวิตเหมือนสะพาน คือขึ้นไปแล้วก็ต้องลง ไม่ให้ไปสร้างบ้าน คือไม่ให้ไปสร้างความยึดถือในชีวิตในร่างกายนี้ว่าเป็นของแข็งแรง คงทนถาวร หรือเป็นตัวเราเป็นของเราขึ้นมา เพราะสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น-ตั้งอยู่-ดับไป ตามเรื่องของธรรมชาติ

● ใครไปแอบยึดถือเข้าว่าเป็นตัวเราของเราขึ้นมาแล้ว ผู้นั้นก็ต้องเป็นทุกข์เพราะการยึดถือนั้น

๓๖

● สัตว์ทั้งหลายย่อมก้าวไปสู่ความแก่ ความเจ็บไข้ และความตายในที่สุด ความทรุดโทรมของร่างกายมีอยู่ทุกขณะ แต่คนส่วนมากมองไม่เห็น เพราะความเขลาเมาตน หลงรักในรูปร่างจนลืมนึกถึงสภาพอันเป็นธรรมดา

● การรู้แจ้งเห็นความจริงในสิ่งทั้งปวง เป็นจุดหมายสำคัญของพุทธศาสนา เมื่อรู้ว่าความจริงนั้นร่างกายเราต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่ความชรา และถึงความตายในที่สุด เป็นธรรมดาดังนี้แล้ว ความเมาในวัย ในความไม่มีโรค ก็จักษงหายไป ความกำหนดก็ค่อยคลายลง ในที่สุดจิตย่อมหลุดพ้นจากความถือมั่น ความหลุดพ้นนี้แหละประเสริฐอย่างยิ่ง

พธรรมนำชีวิต

ปัญญาอันภักตย

๓๗

● สมัยนี้เป็นสมัยของการโฆษณาชวนเชื่อ สินค้าอันเป็นของกินของใช้ก็ถูกโฆษณาเสียอย่างดี ทำคนให้หลงได้มาก ถ้าไม่ระวังก็ตกบ่อได้ง่าย จึงต้องเพาะนิสัยในทางประหยัดไว้บ้าง

● นึกถึงคำกลอนของสุนทรภู่ไว้บ่อยๆ ว่า
“มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน
ไม่ควรซื้อก็อย่าไปพิไรซื้อ ให้เป็นมือเป็นคราวทั้งควาหวาน”

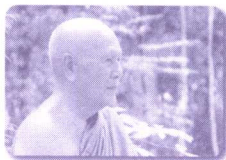
● นี่เป็นคาถาสำหรับปลุกใจ ให้มีนิสัยประหยัดในการใช้จ่าย

๓๘

● เงินทองที่ได้มาแล้วต้องจ่ายใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ใช้จ่ายแต่พอดี ไม่มากไม่น้อยเกินไป

● การตามใจตนเองก็คือนยอมให้กิเลสมาเป็นเจ้าเหนือหัวใจตนนั่นเอง คนที่กิเลสเป็นเจ้าเข้าครองแล้ว ไม่เป็นตัวเอง ชีวิตไม่ราบรื่น การเป็นอยู่ระส่ำระสาย

● ก่อนจ่ายต้องคิดให้รอบคอบเสียก่อนว่าจำเป็นหรือไม่ ถึงเวลาแล้วหรือยัง เป็นประโยชน์หรือเปล่า การคิดอย่างนี้เป็นการห้ามล่อมิให้ใช้จ่ายในทางที่ไม่ควร

พรรณนาชีวิต

ปัญญาบัณฑิต

๓๙

● จงอย่าเป็นทาสของลิ้น อย่าติดในรสอาหาร กินแต่สิ่งที่จำเป็นจะต้องกิน สิ่งใดไม่จำเป็นก็อย่าริกินเข้าไป เพราะกินมากก็ต้องจ่ายมาก

● เมืองไทยเราเป็นเมืองกินจุบจิบมากที่สุด ชาวไทยจึงต้องหัดกินให้เป็นกันเสียบ้าง

๔๐

● ควรรู้จักประมาณในการกิน อย่ากินเพื่อสนุก เพื่อความเมามัว หรือเพื่ออะไรอื่น จงกินแต่พออยู่ได้ในโลกก็พอแล้ว

● อันความอร่อยของอาหารนั้นอร่อยเพียงลิ้นเท่านั้น พอกินลงไปแล้วก็หมดรส ไม่ว่าอาหารนั้นจะประณีตอย่างไร เวลาถ่ายออกมาก็มีราคาเท่ากันหมด

๔๑

● เหล้าที่เราชอบดื่มกันจนเป็นบ้าเป็นหลังนั้น ไม่จำเป็นแก่ชีวิตเลย แต่ทำไมคนจึงชอบมัน คนกินเหล้านั้นมีใช้คน ควรเรียกผีมากกว่า เพราะมันลดความเป็นคนลงทุกเป็ดทีเดียว เป็นการทำลายตัวเองแท้ๆ

● บุหรี่ก็เป็นของฟุ่มเฟือยโดยใช่เหตุ เรางดสูบก็นิไม่เห็นลำบาก

พรรณนาชีวิต

ปัญญาบัณฑิต

๔๒

● ความเห็นแก่ตน มุ่งเอาให้ได้เพื่อตนฝ่ายเดียว โดยมีคำหนึ่งถึงความเสียหายของคนอื่นนั้น เป็นความคิดและการกระทำที่ชั่วช้ามาก จงคอยระวังอย่าให้เกิดขึ้นในใจเป็นอันขาด

● จงหาความสุขให้แก่ตนในทางที่จักทำให้เพื่อนร่วมโลกพลอยเป็นสุขด้วยเถิด

๔๓

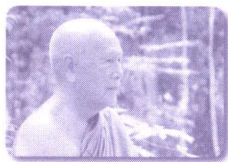
● ถ้าความทุกข์ไม่เป็นที่พอใจของท่าน ท่านอย่าได้ทำให้ใครๆ เป็นทุกข์เป็นอันขาด

● อย่าแสวงหาความสุขบนความทุกข์ยากของบุคคลอื่น แต่แสวงหาความสุขในทางที่จะให้คนอื่นเขามีความสุขด้วย พร้อมกันนั้นก็หาทางสละสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมเสมอ

๔๔

● คนเราอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่กันเป็นหมู่ อาศัยกันช่วยเหลือกัน การเป็นอยู่จึงจะเป็นปกติสุขได้ จึงต้องฝึกฝนให้เป็นคนเสียสละต่อกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน

● คนมั่งมีก็เห็นอกเห็นใจคนยากจน คนแข็งแรงก็เห็นใจคนอ่อนแอ คนฉลาดก็เห็นใจคนที่โง่กว่าตน

พรรณมนำชีวิต

ปัญญาอันมหกฤษฎ

๔๕

● พระพุทธเจ้าท่านตีไว้ว่า “อิตตัตถะปัญญา อะสุจิมะนุสสา บุคคลผู้ใช้สติปัญญาความสามารถเพื่อประโยชน์ตนอย่างเดียว เป็นคนสกปรก เป็นคนใช้ไม่ได้”

● อย่าอยู่อย่างคนสกปรก ให้อยู่อย่างคนสะอาดปราศจากสิ่งชั่วสิ่งร้าย จึงจะถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา

● ใครที่รักชาติเพื่อทองเพื่อกระเป๋าทองของตัวเองก็เลิกรักชาติแบบนั้น เลิกกอบโกย แต่ว่าเริ่มเสียสละเพื่อประโยชน์เพื่อความสุส่วนรวม

๔๖

● ขอให้หลักปรัชญาประจำใจว่า คนเราเกิดมามีมือเปล่าตัวเปล่า ตายไปก็มือเปล่าไม่ได้เอาอะไรไป เราจะไม่โลภโมโหสนอะไรกันนักหนา

● เราควรจะมาเพื่อเสริม เพื่อเติม เพื่อแต่งให้ชาติของเราเจริญก้าวหน้าต่อไป ดีกว่าที่จะอยู่ด้วยความมั่งมากอยากได้ จะเป็นประวัติศาสตร์ในทางร้ายไว้ในบ้านเมืองต่อไป

๔๗

● เรามีชีวิตอยู่ในโลก ต้องพูดกับตนเองบ่อยๆ ว่า “เราคนหนึ่งจะไม่ทำตนให้เป็นภาระของสังคม แต่ว่าเราจะเป็นผู้ช่วยเหลือสังคมให้มีความสุขความเจริญ

พรธรรมนำชีวิต

ปัญญาอันมหกฤษฎะ

๔๘

- สังคมมนุษย์เราเวลานี้ ผู้ประพฤดิธรรมต้องร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสรรค์โลกให้สงบ
- ใ้ผู้ไม่ประพฤดิธรรมมันก็รวมกันอยู่เหมือนกัน เช่นโจรนี้มันรวมกันบ่อยๆ รวมกันเพื่อไปปล้น รวมกันไป ในทางฉิบหาย ไม่ได้เรื่องอะไร
- เราที่เป็นบัณฑิต มีความรู้ในด้านธรรมะ เราก็มารวมกันเพื่อต่อต้านสิ่งชั่วร้าย เราไม่ทำลายใคร แต่เราทำลายสิ่งชั่วร้ายที่อยู่ในจิตใจของคน ให้คนนั้นมีจิตใจผ่องใสปราศจากสิ่งโสโครก

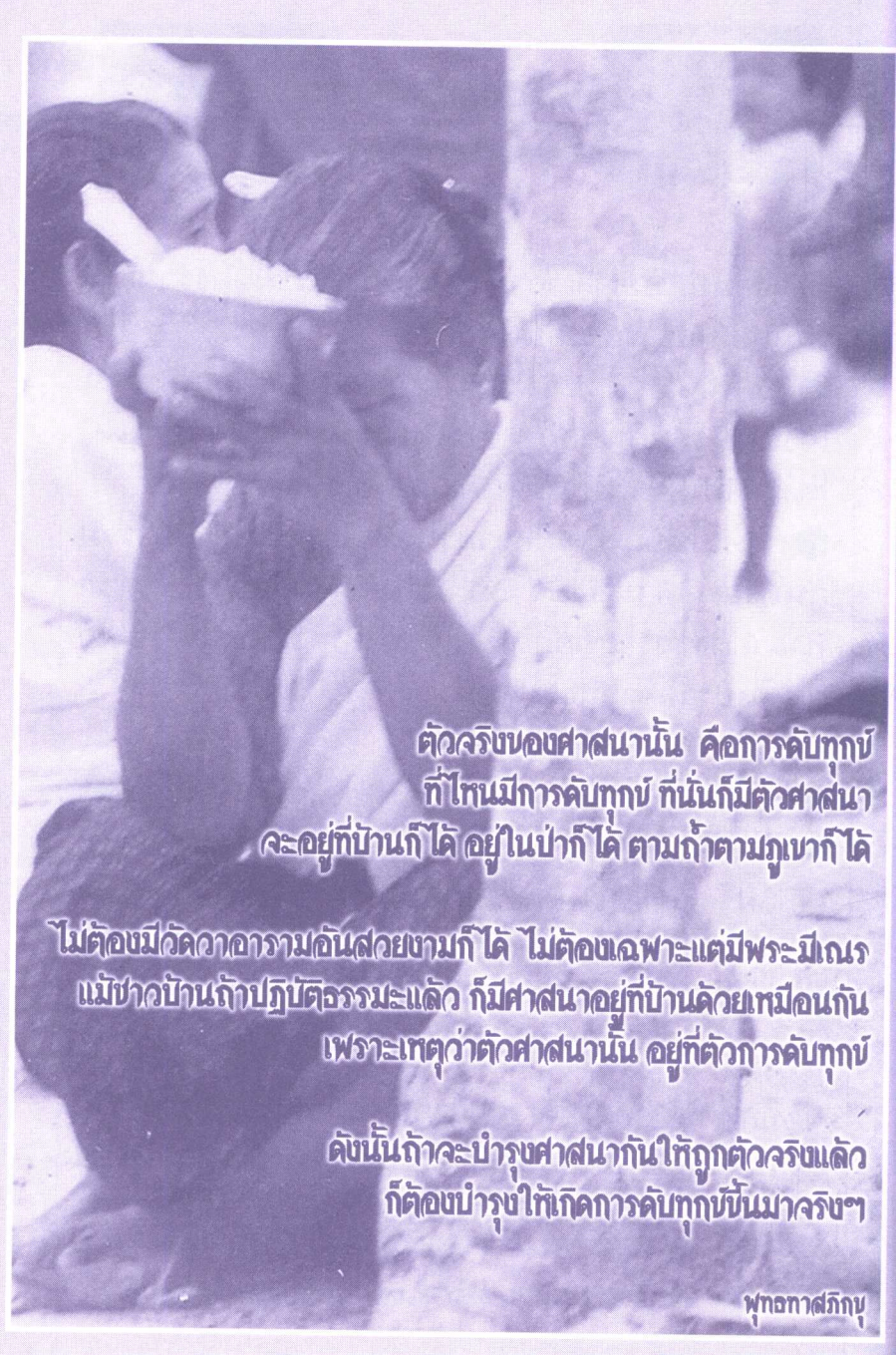
๔๙

- เป็นหน้าที่ของเราทุกคน ที่จะต้องชักจูงเพื่อนฝูงมิตรสหายให้ได้เข้าหาธรรมะ ให้ได้เดินในทางที่ถูกที่ชอบ
- อย่าจูงเพื่อนไปสู่ทางแห่งอบาย ให้เดินไปในทางธรรมะ ช่วยกันทำอย่างนี้สังคมก็จะดีขึ้นเจริญขึ้น มีแต่ความสงบ ทุกคนก็ได้รับความสุขทั่วหน้ากัน

๕๐

- คิดดูให้ดี คิดดูให้ดี! ร่างกายนี้ เปลี่ยนแปลงไปสู่ความแตกดับอยู่ทุกเวลา นาที ถ้าไม่ใช้ให้เป็นประโยชน์แล้วจะมีค่ามีราคาตรงไหน!

ตัวจริงของศาสนานั้น คือการดับทุกข์
ที่ไทนมีการดับทุกข์ ที่นั่นก็มีตัวศาสนา
จะอยู่ที่บ้านก็ได้ อยู่ในป่าก็ได้ ตามถ้ำตามภูเขาก็ได้

ไม่ต้องมีวัดวาอารามอันสวยงามก็ได้ ไม่ต้องเฉพาะแต่มีพระมีเณร
แม้ชาวบ้านถ้าปฏิบัติธรรมะแล้ว ก็มีศาสนาอยู่ที่บ้านด้วยเหมือนกัน
เพราะเหตุว่าตัวศาสนานั้น อยู่ที่ตัวการดับทุกข์

ดังนั้นถ้าจะบำรุงศาสนาขึ้นให้ถูกตัวจริงแล้ว
ก็ต้องบำรุงให้เกิดการดับทุกข์ขึ้นมาจริง ๆ

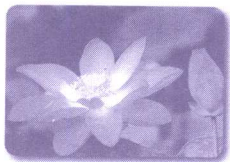
การบำรุงพระศาสนา

พุทธศาสนิกชน

คำว่า “บำรุงพระศาสนา” นี้ ก็พอจะเป็นที่เข้าใจกันได้ อยู่แล้วว่าหมายถึงอะไร “การบำรุงพระศาสนา” โดยใจความก็คือ ทำให้พระศาสนามั่นคงเจริญ เป็นที่พึ่งแก่สัตว์ทั้งหลายได้จริง และเป็นสิ่งที่เราต้องการกันเป็นอย่างยิ่ง ทุกคนล้วนแต่ตั้งใจที่จะบำรุงพระศาสนา

ที่นี้ก็มีปัญหาว่า การบำรุงพระศาสนา นั้นจะต้องทำอะไรเท่าที่เห็นกันอยู่ในบัดนี้ก็อยู่ต่าง ๆ กัน พอที่จะกล่าวได้ว่ามีอยู่เป็น ๒ ฝ่าย คือ ประพฤติปฏิบัติพระธรรมในพระศาสนา ที่เป็นส่วนของตนให้ยิ่งขึ้นไปนออย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งก็คือ ช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยเหลือกิจการของพระศาสนา บำรุงวัดวาอาราม เลี้ยงพระเจ้าพระสงฆ์ เป็นต้น เหมือนที่กระทำการเป็นพิเศษอยู่แล้ว

การบำรุงพระศาสนา

พุทธศาสนิกชน

ใน ๒ อย่างนี้ อย่างที่หนึ่งนั่นคือ การที่ตัวเองปฏิบัติเอง
อย่างที ๒ คือ การช่วยผู้อื่นหรือสิ่งอื่นเป็นใจความสำคัญ แต่เมื่อ
ดูตามพระพุทธานุญาตที่พระพุทธองค์เคยตรัสไว้ ในสมัยที่ยังทรง
พระชนม์ชีพอยู่นั้น ค้นไม่ค่อยจะพบ หาไม่ค่อยจะพบในพระพุท
ธานุญาตที่ดำรัสว่า “พวกเธอจงช่วยกันบำรุงพระศาสนา จงช่วยกัน
เลี้ยงพระเลี้ยงเณร ช่วยกันบำรุงวัดวาอาราม” ถ้อยคำเช่นนี้หา
ไม่พบ กลับจะมีแต่พระพุทธดำรัสที่ว่า “เธอจงเป็นผู้ไม่ประมาท
จงปฏิบัติธรรมะ ทำตนให้หลุดพ้นจากความทุกข์โดยเร็วเถิด”
อย่างนี้มีมากและมีอยู่ทั่วไป

เราก็มาคิดกันดูว่า อย่างไหนที่เป็นการบำรุงพระศาสนา
อย่างแท้จริง คำตอบง่าย ๆ ก็น่าจะเป็นไปในทำนองว่าถ้ามีแต่ยุ
คนอื่นให้ปฏิบัติแต่ตนเองไม่ปฏิบัติ แล้วก็คงจะไม่มี การปฏิบัติ
อะไรในพระศาสนานี้เป็นแน่ เพราะมีแต่ยุคนอื่น ส่งเสริมคนอื่น
บำรุงคนอื่น จนกระทั่งการบำรุงส่งเสริมนั้นมันมากเกินไปจนเพื่อ
หรือเลยเถิด กลายเป็นให้โทษไปเสียก็มี น้อยอย่างหนึ่ง

ที่นี้อีกอย่างหนึ่งก็ตรงกันข้าม คือว่าอย่าไปยุคนอื่น อย่า
ยุกระตุ้นคนอื่น ส่งเสริมคนอื่นอยู่เลย จงตั้งหน้าตั้งตาปฏิบัติของ
ตนๆ แต่ละคนๆ ให้ดีที่สุด ผลก็จะเกิดว่ามีการปฏิบัติธรรมใน
พระศาสนา และได้รับผลของการปฏิบัตินั้นโดยสมควรแก่การ
ปฏิบัติ อยู่ในที่ต่างๆ ไปในที่ทุกหนทุกแห่ง

เมื่อมีการปฏิบัติอยู่อย่างนี้และมีผลของการปฏิบัติอยู่อย่าง
นี้ ก็เรียกว่าศาสนาตัวแท้นั้นได้มีอยู่จริง และศาสนาตัวแท้นั้นได้

การบำรุงพระศาสนา

พุทธทาสภิกขุ

เจริญรุ่งเรืองอยู่จริง มิใช่รุ่งเรืองอยู่แต่เพียงเปลือกภายนอก หรือ
ผิวนอกที่สวยงามสลับไปด้วยวัดวาอาราม แต่ส่วนภายในนั้นไม่ค่อย
จะมีอะไร เพราะมัวแต่เลี้ยงกันอย่างเลี้ยงเปิดเลี้ยงไก่ เลี้ยงกันตะพึด
ไป อย่างนี้ก็เป็นความเจริญแต่ภายนอก

เราจะพิจารณากันต่อไปถึงข้อที่เรียกว่า“บำรุงพระศาสนา”
อย่างที่ทำกันอยู่ตามธรรมดา นั้น ก็คือช่วยเหลือพระภิกษุสามเณร
ให้ได้เป็นอยู่โดยสะดวกสบาย ให้มีวัดวาอารามเกิดขึ้นเป็นปึกแผ่น
มั่นคง มีอะไรๆ ที่ตัวอยากจะให้มี อย่างนี้เรียกว่าเป็นการบำรุง
พระศาสนา แต่แล้วก็ไม่มีใครสนใจที่จะปฏิบัติธรรม ไม่มีใครสนใจ
ที่จะรับเอาคำสอนนั้นมาปฏิบัติ มัวแต่เลี้ยงพระหรือสร้างเสนาสนะ
ซึ่งรวมความแล้วก็คือ ให้พระเณรได้กินดีอยู่ดี นั้นเอง แต่แล้ว
ก็ไม่สนใจว่า “ตัวแท่งของพระศาสนา” นั้นคืออะไร ไม่สนใจที่จะเข้า
ไปไต่ถามว่า “ธรรมะ” นั้นเป็นอย่างไร และจะปฏิบัติอย่างไร เพราะ
มานอนใจเสียว่า ได้บำรุงพระศาสนาเป็นอย่างดี ได้บุญกุศล
จนเหลือเฟือแล้ว จะต้องการอะไรอีกเล่า

นี่แหละคือ การบำรุงพระศาสนาชนิดที่จะเปรียบกันให้
ดีแล้ว ก็เหมือนกับการ“เลี้ยงไก่ไว้ไข่ให้สุนัขกิน” ท่านทั้งหลาย
ลองคิดว่ามีความหมายอย่างไร

ถ้าจะมีใครสักคนหนึ่ง อุตส่าห์เลี้ยงไก่อย่างมากมาย และ
ด้วยความยากลำบาก ครั้นไก่ไข่ออกมาแล้วก็ไม่ได้สนใจ สุนัขก็มา
กิน เรื่องก็กลายเป็นว่า“เลี้ยงไก่ไว้ไข่ให้สุนัขกิน” แล้วจะมีประโยชน์
อะไรที่ตรงไหนมากนักน้อยสักเท่าใด ลองช่วยกันนึกช่วยกันคิดให้ดี

การบำรุงพระศาสนา

พุทธศาสนิกฯ

การเลี้ยงไก่แล้วเก็บเอาไปกินไปขายนั้น เป็นเรื่องที่น่าเข้าใจได้ง่าย แต่ไก่คือศาสนานี้มองไม่เห็นตัว ไม่รู้ว่าไข่ออกมาที่ไหนและเมื่อไร เป็นเพียงแต่ว่า คนเขาได้ตั้งไว้เป็นธรรมเนียมและประเพณีว่า ได้บำรุงพระศาสนาแล้วก็ได้บุญ อย่างนี้จะไปโทษคนที่ว่าคนแรกก็ไม่ได้ เพราะคนที่หลังไม่ฟังให้ตัวเอง

“การบำรุงพระศาสนา” นั้นหมายความว่า จะต้องทำให้ถูกวิธี ให้ครบถ้วนทุกอย่างทุกประการในสิ่งที่ควรทำ

จะยกตัวอย่างให้ฟังง่าย ๆ เหมือนอย่างว่า มีตึกสงฆ์อาพาธ เป็นที่แจกจ่ายให้ทานยาของเรา ที่มีอยู่ในสวนโมกข์นี้ ที่นั่นจะต้องมีอะไรบ้าง หรือจะต้องทำอะไรบ้าง ไปดูให้ดี อย่าไปดูอย่างผิว ๆ เฝิน ๆ แล้วก็ไม่ใช่ใจอะไร

“ดูให้ดี” ในที่นี้หมายความว่า ดูจนมองเห็นว่า มีความจำเป็นหรือสำคัญ ๓ อย่างด้วยกัน คือจะต้องมีตัวโรงเรือน ที่จะใช้เป็นโรงพยาบาล เป็นต้น แล้วก็ต้องมีหมอ คือตัวบุคคลที่จะทำหน้าที่ที่นั่น แล้วก็ต้องมียา ตลอดถึงเครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวกับการใช้ยา เป็นต้น รวมเป็น ๓ อย่างด้วยกัน คือมีตัวโรงเรือนหนึ่ง มีหมอหนึ่ง มียาหนึ่ง รวมกันเป็น ๓ อย่างจึงจะทำได้ ให้สำเร็จประโยชน์แก่การรักษาโรค ถ้ามีแต่โรงพยาบาลเฉยๆ ไม่มีหมอ ไม่มียา จะได้ประโยชน์อะไร ลองคิดดูให้ดี

เดี๋ยวนี้ถ้าสมมติว่า เราจะมีกันแต่ตัววาอารามเฉยๆ ไม่มีพระที่เป็นเหมือนหมอ ไม่มีธรรมะที่เป็นเหมือนยา ก็ไม่มีประโยชน์อะไร หรือว่า เราจะมีโรงพยาบาล มีหมอ แต่ว่ายา

การบำรุงพระศาสนา

พุทธทาสภิกขุ

และเครื่องใช้ไม้สอยไม่มี ก็ไม่มีประโยชน์อะไร นี่ก็เหมือนกับว่าเรามีวัดวาอาราม มีพระภิกษุสามเณรเลื่อนไปหมด แต่ไม่มีพระธรรม

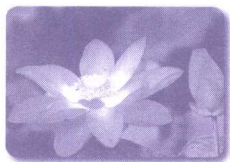
คำว่า“พระธรรม”ในที่นี้หมายถึงความรู้และการปฏิบัติอย่างถูกต้อง และได้รับผลเกิดขึ้นมาตามสมควรแก่การปฏิบัติ นั้นเรียกว่าพระธรรม ถ้ามีแต่วัดวาอาราม มีแต่พระสงฆ์เลื่อนกลดไปหมด แต่ไม่มีพระธรรมตัวจริงแล้ว ก็ยังไม่สำเร็จประโยชน์อะไร เหมือนกับโรงพยาบาล ที่มีแต่โรงพยาบาลกับหมอ แต่ไม่มียาเครื่องใช้ไม้สอย อย่างนี้ก็ไม่มีประโยชน์อะไร ฉะนั้นใดก็ฉันทัน

ดังนั้น เราจะต้องมีวัดวาอารามที่ดี จะต้องมีภิกษุสามเณรที่ดี และจะต้องมีธรรมะ คือการศึกษาเล่าเรียน การประพฤติปฏิบัติ การได้รับผลของการปฏิบัติ จึงจะเรียกว่าครบถ้วนและถูกต้องสำเร็จประโยชน์ คือมีพระศาสนาที่แท้จริง

ถ้าหากันโดยที่แท้แล้ว ศาสนาที่แท้นั้นอยู่ที่ตัวธรรมะ ไม่ได้อยู่ที่ตัววัดวาอาราม หรือตัวภิกษุสามเณร

ตัวศาสนานั้นท่านจำแนกไว้เป็น ๓ อย่าง คือ “**ปริยัติศาสนา**”หมายถึงความรู้ “**ปฏิบัติศาสนา**”หมายถึงการปฏิบัติ “**ปฏิเวธศาสนา**”หมายถึงผลของการปฏิบัติ คือ มรรค ผล นิพพาน ต่อเมื่อมีครบทั้ง ๓ อย่างนี้แล้ว จึงจะเรียกว่า **มีพระธรรม** หรือ **มีศาสนา**

ลำพังแต่มีวัดวาอาราม หรือมีพระภิกษุสามเณรเลื่อนไปหมดนั้น มีแต่เปลือกของศาสนา ที่นี้ คนก็มาบำรุงรักษากันแต่

การบำรุงพระศาสนา

พุทธสาสิกข

ส่วนเปลือก ผลจึงเกิดขึ้นเหมือนกับ“เลี้ยงไก่ไว้ไข่ให้สุนัขกิน” ไม่มีใครได้รับประโยชน์อะไรนอกจากความหวังอย่างละเมอๆ ลมๆ แล้งๆ ไปว่าได้ทำบุญเป็นอันมากแล้ว ตายไปจะได้ไปสวรรค์ ดังนี้

นี่แหละขอให้คิดดูให้ดีว่า การบำรุงพระศาสนานั้น จะต้องบำรุงอย่างไร หรือเท่าไร พุดได้ง่ายๆ ว่า จะต้องบำรุงจนถึงกับว่า มีการปฏิบัติธรรม และการพ้นจากความทุกข์ คือมีสิ่งที่เรียกว่า ธรรม หรือศาสนาเกิดขึ้นมาจริง มิได้มีเพียงแต่เปลือกนอก

ความจริง หรือ ตัวจริงของศาสนานั้น คือการดับทุกข์ ที่ไหนมีการดับทุกข์ ที่นั่นก็มีตัวศาสนา จะอยู่ที่บ้านก็ได้ อยู่ในป่าก็ได้ ตามถ้ำตามภูเขาก็ได้ ไม่ต้องมีวัดวาอารามอันสวยงาม ก็ได้ ไม่ต้องเฉพะแต่มีพระมีเณร แม้ชาวบ้านถ้าปฏิบัติธรรมะแล้ว ก็มีศาสนาอยู่ที่บ้านด้วยเหมือนกัน เพราะเหตุว่าตัวศาสนานั้นอยู่ที่ตัวการดับทุกข์ หรือตัวการปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์ นั้นเอง

ดังนั้นถ้าจะบำรุงศาสนากันให้ถูกตัวจริงแล้ว ก็ต้องบำรุงให้เกิดการดับทุกข์ขึ้นมาจริงๆ ตามที่พระพุทธองค์ได้ตรัสแล้วตรัสอีก และท่านได้ตรัสไว้เป็นคำสุดท้ายเมื่อจะปรินิพพานว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เราเตือนพวกเธอว่า สังฆารทั้งหลาย ทั้งปวงมีความสิ้นไปและเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงยังประโยชน์ตนประโยชน์ท่านให้สำเร็จ ด้วยความไม่ประมาทเถิด”

นี้หมายความว่า พระพุทธเจ้าท่านทรงประสงค์ให้เป็นอยู่ด้วยความไม่ประมาท เมื่อมีความไม่ประมาทแล้ว ก็ย่อมมีการ

การบำรุงพระศาสนา

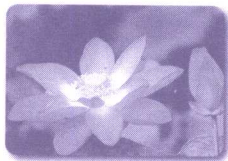
พุทธทาสภิกขุ

ประพฤติกระทำที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและแก่ผู้อื่น เพราะว่าคำว่า “ไม่ประมาท” นี้หมายความว่าอย่างนี้ หมายความว่าไม่โง่ ไม่โง่ทำอะไรอย่างงมงาย ละเมอเพ้อฝันลมๆ แล้งๆ น้อย่างหนึ่ง และหมายความว่า ไม่ซี้เกียจ แต่ยันขันแข็งในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตน เมื่อรวมกันทั้งความฉลาดและความขยันขันแข็งดังนี้แล้ว สิ่งที่เราต้องการก็สำเร็จไปได้ด้วยดี ในที่สุดก็มีศาสนาตัวจริง มีผู้ได้รับประโยชน์จากศาสนานั้น ไม่กลายเป็น การเลี้ยงไก่ไว้ให้สุนัขกิน เหมือนดังที่กล่าวมา

สำหรับสิ่งที่เรียกว่า “พระธรรม” หรือ “ศาสนา” นี้ เรามีไว้สำหรับเป็นที่พึ่งของชาวโลก เป็นที่พึ่งของสัตว์โลก ไม่ได้ต้องการให้คนหนีโลกไปไหน ไม่ต้องการให้คนทิ้งโลกไปไหน แต่ต้องการให้คนเป็นอยู่ในโลกอย่างมีประโยชน์และไม่มี ความทุกข์ เราจะต้องอยู่ในโลกนี้ในลักษณะที่มีประโยชน์ แต่ว่าการประพฤติประโยชน์นั้น ต้องไม่เป็นความทุกข์ด้วย

เดี๋ยวนี้คนเราอยู่ในโลกด้วยความโง่เขลา ด้วยความประมาท เห็นแต่ประโยชน์ตัว จนมีความเห็นแก่ตัว จนมีความโลภ ความโกรธ ความหลง จึงมีความทุกข์ หรือว่าถ้ามีวิชาโมหะมากแล้ว ทำอะไรก็ทำไปในลักษณะที่มีความทุกข์ คือมีวิตกกังวล มีความยึดมั่นถือมั่น เต็มไปด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง การงานนั้นก็เป็นทุกข์ ยิ่งทำงานมาก ก็ยิ่งมีความทุกข์มาก

แต่ถ้าถ้าเขาเป็นคนมีศาสนาอยู่ในใจหรือมีธรรมอยู่ในใจ เป็นผู้ที่มีจิตใจสะอาด สว่าง สงบ เป็นจิตใจที่ว่างจากความยึดมั่น

การบำรุงพระศาสนา

พุทธศาสนิกชน

ถือนั่นแล้ว ก็จะทำงานได้ดี ไม่มีความทุกข์ และอยู่ในโลกได้ด้วย
ชัยชนะ ไม่มีความพ่ายแพ้แก่โลกหรือความทุกข์แต่ประการใด

เมื่อใดคนในโลกอยู่ด้วยความมีประโยชน์ และไม่มี
ทุกข์ดังนี้แล้ว นั่นแหละคือการที่โลกนี้มีศาสนา หรือว่านั่นแหละ
คือตัวศาสนาได้มีอยู่ในโลก คือมีประโยชน์เป็นที่พึ่งแก่โลก เราจึงให้
ธรรมะหรือศาสนามีอยู่ในโลก มีแต่คนที่ไม่มีความทุกข์อยู่ในโลก
ให้มากยิ่งขึ้น ขึ้นไปเกิด จะได้ชื่อว่าเป็นการบำรุงพระศาสนาอย่าง
ถูกต้องแท้จริง มีศาสนาตัวจริงอยู่เกลื่อนกล่นไปหมด ไม่ว่าที่วัด
หรือที่บ้านไม่ว่าในเมืองหรือในป่า ที่ไหนมีมนุษย์แล้วก็ย่อมมี
ศาสนาอยู่ที่นั่น เพราะว่าเขาเป็นคนไม่ประมาท ประพฤติประโยชน์
ตนและประโยชน์ผู้อื่นได้ดี ด้วยความไม่ประมาท นี่เรียกว่าเป็นการ
บำรุงพระศาสนา ท่านจงคิดว่า แม้จะไม่ต้องเกี่ยวข้องกับพระกับ
เณร ก็ยังเป็นการบำรุงพระศาสนาได้

เดี๋ยวนี้เรามีการเกี่ยวข้องกับพระกับเณร วัดวาอาราม และ
เรียกว่าเป็นการบำรุงพระศาสนา ก็ถูกเหมือนกัน แต่ว่าคงไม่
เป็นการถูกต้องทั้งหมด เพราะว่า การถูกต้องทั้งหมดนั้น แม้จะไม่
เกี่ยวข้องกับวัดวาอาราม หรือกับพระเณร ก็ยังเป็นการบำรุงพระศาสนา
ได้ เอาเป็นว่าเราจะมีหลักสำหรับยึดกันว่าเราจะต้องมีวัดวาอาราม
เราจะต้องมีภิกษุสามเณร และจะต้องมีธรรมะ ให้ครบทั้ง ๓ อย่าง

ทีนี้เราก็มาพิจารณาดูว่า จะบำรุงส่งเสริมกันอย่างไร
จะบำรุงส่งเสริมเฉพาะอย่าง หรือว่าจะต้องทำทั้ง ๓ อย่าง หรือ
ว่าจะต้องทำอย่างใดมากอย่างใดน้อย หรือว่าเรากำลังสนใจจะทำ

การบำรุงพระศาสนา

พุทธทาสภิกขุ

แต่เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วก็ปล่อยให้อีกอย่างหนึ่งนั้น ไม่ได้
รับการบำรุงดูแล แล้วเราก็เข้าใจผิดต่อสิ่งนั้น นี่แหละเป็นสิ่งที่
จะต้องพิจารณาให้ดี

เราชอบบำรุงวัดวาอาราม เราชอบเลี้ยงพระเจ้าพระสงฆ์
อย่างนี้ดูจะทำกันเป็นอย่างมาก แต่ที่จะทำให้ธรรมะเจริญนั้น เรา
ไม่ทำ การที่ทำให้ธรรมะเจริญนั้นแหละ คือการได้กินไข่ไก่ ที่นี้
ยังจะเลี้ยงไก่ไว้โดยไม่ได้ออกไข่ แล้วก็ยังโง่เฟลออกไปกินไข่ไก่ อย่างนี้
ก็ยังเป็นการนำสังเวชามากยิ่งขึ้นไปอีก

การบำรุงพระศาสนาจึงเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาดูกันให้
ดีอย่างนี้ การสร้างวัดวาอาราม การบำรุงวัดวาอารามก็มีอยู่ทั่วไป
แต่คงจะไม่มากเท่ากับการเลี้ยงพระ บำรุงพระภิกษุสามเณร ส่วน
การบำรุงตัวธรรมะ คือการปฏิบัตินั้น แทบจะหาไม่พบ เพราะ
ไปถือเสียว่าได้บุญมากตรงที่สร้างวัด บำรุงวัด เลี้ยงพระเลี้ยงเณร
ทำกันอยู่อย่างเต็มที่แล้ว จะต้องทำอะไรอีกเล่า สำหรับคนอย่าง
เราๆ คิดไปเสียอย่างนี้ก็ยังมิ

ที่นี้เราจะมาพูดเรียงเป็นอย่างๆ ไป โดยเฉพาะจะเอาเรื่อง
เลี้ยงพระขึ้นมาพูดด้วยกันก่อน คำว่า“เลี้ยงพระเลี้ยงเณร”นั้น คือ
บำรุงพระภิกษุสามเณร แต่จะบำรุงกันอย่างไรสักเท่าไร นี่เป็น
ปัญหา ถ้าหากว่ามีการบำรุงภิกษุสามเณรอย่างถูกต้อง ก็เป็นพระ
เป็นเณร คือเลี้ยงพระให้เป็นพระ อย่าเลี้ยงพระให้กลายเป็นหมู
ถ้าเลี้ยงพระกินดีอยู่ดีเกินไป โดยไม่ต้องทำอะไร ก็กลายเป็นว่าเลี้ยง
พระนี้ให้กลายเป็นหมู

การบำรุงพระศาสนา

พุทธศาสนิกชน

บางทีก็เลี้ยงพระนี้ให้กลายเป็นม้า คำว่า “ม้า” ก็หมายถึง การติดต่อการสื่อสารเหมือนม้าใช้ ถ้าใครจะเลี้ยงพระไว้สำหรับเป็น พ่อสื่อแม่ชัก ก็เหมือนกับเลี้ยงพระให้กลายเป็นม้า บางทีก็ไปอ้อนวอนว่า ท่านออกปากมาคำเดียวว่า พ่อหนุ่มคนนั้นดี เทำนองเขาก็ให้ลูกสาว ถ้าใครทำกันลักษณะอย่างนี้ ก็เหมือนกับเลี้ยงพระให้กลายเป็นม้า

หรือบางทีก็ถึงกับว่า ใช้ภิกษุสามเณรนั้น ให้ทำประโยชน์ทางวัตถุแก่ตนอย่างซึ่งๆ หน้า อย่างนี้ก็มี อย่างนี้ก็เท่ากับว่าเลี้ยงพระให้กลายเป็นควายเป็นวัวสำหรับใช้งาน

นี่แหละท่านลองคิดดูว่า ถ้าเลี้ยงพระไม่เป็นพระแล้วก็กลายเป็นหมูก็ได้ เป็นม้าก็ได้ เป็นควายก็ได้ หรือในที่สุดเป็นนกเขาก็ตได้ ที่ว่าเป็นนกเขานี้ ก็คือให้ชนเพราะๆ สำหรับใช้ทลายทลายกาสบายใจ ให้พูดอย่างนั้นอย่างนี้ ให้เบิกบานสำราญใจไปวันหนึ่งๆ แม้ที่สุดแต่ที่นั่งพูดอยู่บนธรรมาสันนี้ อาจจะกลายเป็นนกเขาไปด้วยก็ได้ ถ้าไม่ระวังให้ดี

นี่แหละจึงว่า อย่าเลี้ยงพระให้กลายเป็นหมู หรือเป็นม้า หรือเป็นวัว หรือเป็นนกเขา แต่จงเลี้ยงพระให้เป็นพระ

ถ้าจะมองให้ดีไปกว่านั้นอีก ก็อยากจะพูดว่า อย่าไปเลี้ยงพระนี้ให้กลายเป็นเทวดาไปเสีย คนเรานั้นเมื่อบำรุงบำเรอกันมากเกินไปก็หลงใหล เอะแต่สนุกสนานเล่นหัว อย่างนี้ก็เรียกว่า เลี้ยงพระให้กลายเป็นเทวดาไปเสียแล้ว ไม่ต้องทำอะไร นอกจากเป็นอยู่อย่างสะดวกสบาย สนุกสนานกันทั้งนั้น นี่ต่างกันจากเลี้ยงพระ

การบำรุงพระศาสนา

พุทธทาสภิกขุ

ให้เป็นหมู เลี้ยงพระให้เป็นหมูนั้น ก็คือเลี้ยงให้อ้วนให้พี ให้นอนอยู่เฉยๆ แต่เลี้ยงพระให้เป็นเทวดานี้ ให้เล่นหัวกันให้สนุกสนาน ให้เปิดวิทยุฟังเพลงกันอย่างสบายใจตลอดวันตลอดคืน ท่านลองคิดดูว่าจะดีที่ตรงไหนในการที่จะเลี้ยงพระให้เป็นเทวดา

ที่นี้อีกอย่างหนึ่ง ก็อย่าเลี้ยงพระให้กลายเป็นยักษ์เป็นมาร คนเราเมื่อเอาอกเอาใจกันหนักเข้า ก็กลายเป็นคนเจ้าอารมณ์ ใครว่าอะไรก็ได้ เป็นคนขี้โมโหโทโส ชาวบ้านเอาใจสมภารมากเข้า สมภารก็กลายเป็นคนขี้โมโห นี่แหละคือเลี้ยงพระให้กลายเป็นยักษ์เป็นมาร

ตัวอย่างเท่าที่ยกมานี้ ก็มากพออยู่แล้ว ที่จะนำไปคิดไปนึกเอาเองดูบ้างว่า อย่าเลี้ยงพระให้กลายเป็นหมู เป็นม้า เป็นวัว เป็นควาย เป็นนกเขา เป็นเทวดา เป็นยักษ์เป็นมาร หรือเป็นอะไรอย่างอื่นๆ อีกมากมาย แต่จงเลี้ยงพระให้คงเป็นพระเถิด

ที่นี้เราก็จะได้พิจารณาดูกันต่อไปว่า เลี้ยงพระให้คงเป็นพระนี้เป็นอย่างไร

ความเป็นพระนี้มีชื่อเรียกอยู่หลายอย่าง คือเป็น“พระ”ก็ได้ เป็น“ภิกษุ”ก็ได้ เป็น“บรรพชิต”ก็ได้ แม้ที่สุดแต่เป็น“พระรัตนตรัย”ก็ได้ บรรดาถ้อยคำทั้งหลายที่ได้กล่าวมานั้นแหละ เป็นเครื่องบอกให้รู้ว่าความเป็นพระนั้นเป็นอย่างไร

ถ้าเราจะเอาคำว่า“พระ”มาเป็นหลัก คำว่า “พระ” หรือ “วร”นี้ แปลว่าประเสริฐ ประเสริฐที่ตรงไหน ประเสริฐตรงที่มีจิตใจสะอาด สว่าง สงบ หรือว่าอย่างน้อยที่สุดก็กำลังประพฤติ

การบำรุงพระศาสนา

พุทธศาสนิกชน

ปฏิบัติอยู่ เพื่อให้จิตใจมีความสะอาด สว่าง สงบ มีความประเสริฐ คือดีกว่าคนธรรมดาอยู่ที่ตรงนี้เอง

คนธรรมดาจิตใจสกปรกมืดมัวและเร่าร้อน มีกิเลสเกิดขึ้น มากเกินไป ไม่ประเสริฐที่ตรงไหน ส่วน“พระ”ที่ว่า“ประเสริฐ”นั้น ก็ตรงที่ว่าจิตท่านว่างจากกิเลส มีความสะอาด สว่าง สงบ อยู่ใน จิตใจจึงจัดไว้ในฐานะเป็นปูชนียบุคคล คือเป็นผู้ที่บุคคลควรบูชา เพราะว่าท่านดีกว่าคนธรรมดา คนธรรมดาจึงต้องบูชา น้อย่างหนึ่ง ถ้าจะเลี้ยงพระให้เป็นพระก็จงช่วยเลี้ยงให้เป็นผู้ที่มีจิตใจอย่างนี้ นี้แหละเรียกว่า เลี้ยงพระให้เป็นพระ

หรืออีกอย่างหนึ่ง เราจะดูกันที่คำว่า“ภิกษุ” คำว่าภิกษุนี้ ตามตัวหนังสือแปลว่า ผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสารหรือในความทุกข์ เมื่อเราต้องการจะเลี้ยงพระให้เป็นพระ เราก็ต้องเลี้ยงพระนั้น ให้เป็นผู้ที่สามารถมองเห็นว่าวัฏฏสงสารเป็นความทุกข์ เป็นความ น่าเบื่อหน่าย น่าเอือมระอา ควรจะหลุดพ้นออกไปเสีย ถ้าเรา จะช่วยกันเลี้ยงพระให้เป็นหมู เป็นม้า เป็นวัว เป็นควายกันอยู่ อย่างนี้ ก็ไม่ใช่เลี้ยงพระให้เห็นภัยในวัฏฏสงสาร ดังนี้จึงไม่เป็น ภิกษุไปได้

บางทีบางคนจะคิดว่า คำว่า “ภิกษุ” นี้แปลว่า “ผู้ขอ” แต่ ว่าไม่เหมือนกับคนขอทาน ภิกษุนี้ไม่ใช่เป็นคนขอทาน หรือเหมือนกับ คนขอทาน ภิกษุนี้เพียงแต่เข้าไปขออาหาร เพราะว่าตนมี หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติอย่างสูงสุด เพื่อตนเองและเพื่อผู้อื่น ส่วน คนขอทานถือกะลา เทียวขออาหารหรือสตางค์อยู่ตามถนนนั้น เขา

การบำรุงพระศาสนา

พุทธศาสนิกชน

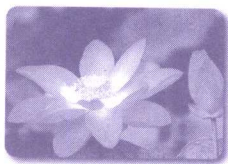
ไม่ได้มีหน้าที่อย่างเดียวกับภิกษุ เขาไม่มีหน้าที่ที่จะปฏิบัติธรรมะเพื่อช่วยตนเองและผู้อื่น ที่เขาเที่ยวขอรานเพราะว่าเขาไม่สามารถจะหาอาหารจากทางอื่นได้

ส่วน“ภิกษุ”หรือ“ผู้ขอในแบบของภิกษุ”นี้ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติเต็มมือ ไม่มีโอกาสที่จะไปทำไร่นา หาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องด้วยตนเอง ต้องทำหน้าที่ที่จะต้องชำระตน หรือชำระโลกให้บริสุทธิ์ให้สะอาด ให้หมดจดจากกิเลสและความทุกข์ ไม่มีเวลาแม้แต่จะหุงข้าวกินเองด้วยซ้ำไป ดังนั้นจึงถือบาตรไปแสดงตัวว่าต้องการอาหารเพียงเพื่อประทังชีวิตให้เป็นไป แล้วจะได้ทำหน้าที่ของตนได้ตลอดเวลา อย่างนี้เรียกว่า ภิกษุ ไม่ใช่ไปบิณฑบาตมาฉัน แล้วมานอน เปิดวิทยุฟังเพลงอยู่อย่างนี้ไม่ใช่ภิกษุ และจะกลายเป็นผู้ที่โกหกหลอกลวงยิ่งกว่าคนขอรานตามข้างถนนเสียด้วยซ้ำไป ขอให้เข้าใจคำว่า “ภิกษุ” ให้ดีๆ อย่างนี้

อีกนัยหนึ่ง “ภิกษุ” แปลว่า “ผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสาร แล้วรีบปฏิบัติเพื่อจะให้หลุดพ้นจากความทุกข์ในวัฏฏสงสาร” ไม่มีเวลาหาอาหาร ไม่มีเวลาปลูกฝังข้าวปลาอาหารด้วยตนเอง จึงได้ถือบาตรไปขอเพียงเพื่อนำมาয়াใส่ให้รอดตายไปวันหนึ่งๆ ท่านเลี้ยงพระให้เป็นภิกษุอย่างนี้ ก็จะมีประโยชน์ มีบุญ มีกุศล

คำอื่น เช่นคำว่า “ประตัตตูปะชีวี” นี้ ก็มีความหมายเบ็ดเตล็ดที่ประกอบกันเข้า เพื่อให้รู้จักความเป็นอยู่ของภิกษุ

ประตัตตะ แปลว่าของที่ผู้อื่นให้ อุปะชีวี แปลว่า มีชีวิตอยู่ ประตัตตูปะชีวี แปลว่า ผู้มีชีวิตอยู่ด้วยของที่ผู้อื่นให้

การบำรุงพระศาสนา

บุรณาสกิกถุ

คำนี้มีความหมายกว้าง คนขอทานมีชีวิตอยู่ด้วยของที่ผู้อื่นให้ เปรตก็มีชีวิตอยู่ด้วยบุญกุศลหรือของที่ผู้อื่นให้ คนขอทานก็เป็นประหัตตูปะชีวี พวกเปรตก็เป็นประหัตตูปะชีวี และพวกพระก็เป็นประหัตตูปะชีวีด้วยเหมือนกัน แต่ความหมายหรือน้ำหนักนั้นไม่เหมือนกัน หรือไม่เท่ากัน

ภิกษุประพฤติธรรม เพื่อปลดเปลื้องตัวเองและผู้อื่นจากกองทุกข์ จนไม่มีเวลาทำอาหารกินเอง จึงต้องกินอาหารที่ผู้อื่นให้ และได้ชื่อว่า ประหัตตูปะชีวี ดังนี้ เพราะฉะนั้นภิกษุจึงจำเป็นที่จะต้องประพฤติตนให้เหมาะสมกับอาหารที่ทายกทายิกาเขาได้ให้มาจริงๆ

ถ้าประพฤติตนไม่เหมาะสมกัน ไม่คุ้มกันแล้ว ก็จะต้องเป็นคนขอทานข้างถนน หรือว่าจะต้องกลายเป็นเปรต หรือว่าจะต้องตกนรกไปในที่สุด เพราะเป็นคนคดโกงหลอกลวง อ้างอาชีพอของภิกษุม่าบังหน้า แล้วไปเป็นอยู่อย่างคนหลอกลวง ไม่ประพฤติปฏิบัติในหน้าที่ของตน

ที่นี่จะได้พิจารณากันต่อไปว่า ทำไม ภิกษุจึงมีโอกาสหลอกลวงได้มากถึงอย่างนี้ นี่ก็เพราะว่า ความโง่เง่าหลืบลูหลืบลดาของทายกทายิกาผู้เลี้ยงพระนั่นเอง ไม่เลี้ยงพระให้เป็นพระ แต่เลี้ยงให้เป็นหมูบ้าง เป็นม้าบ้าง เป็นวัวเป็นควายบ้าง เป็นนกเข่าบ้าง เป็นเทวดาบ้าง เป็นยักษ์มารบ้าง

ทำไมไม่เลี้ยงให้เป็นภิกษุ เป็นพระ เป็นประหัตตูปะชีวี หรือเป็นบรรพชิตอย่างถูกต้องเล่า ทั้งนี้เพราะความที่ไม่เอาใจใส่

การบำรุงพระศาสนา

พุทธทาสภิกขุ

ว่า ตัวศาสนาเท่านั้นอยู่ที่ไหน หรือว่าตัวความเป็นพระนั้นอยู่ที่ไหน
ทำเพื่อ ๆ ไปอย่างไม่ระมัดระวัง

ตั้งใจว่าจะปลูกตะไคร้ก็กลายเป็นหน้าคาเพราะว่าไม่ดูให้
ดี ไม่เลือกพันธุ์ตะไคร้ให้ดี ไปคว้าโน่นคว้านี่เอามาปลูก คิดว่าจะปลูก
ตะไคร้ แล้วมากลายเป็นหน้าคาขึ้นมาอย่างนี้ เพราะว่าเราทำไม่
ถูกต้องตามวิธีที่แท้จริงของธรรมชาตินั่นเอง จึงเป็นทางที่จะหวัระ
เยาะได้ว่า ปลูกกล้วยก็กลายเป็นกล้วยไปเสีย ปลูกกุหลาบก็กลายเป็น
เป็นเล็บเหยี่ยวหรืออะไรไปเสีย เป็นต้น ปลูกจำปาก็ออกดอกมา
เป็นดอกอูดพิตเสีย นี่คือ ความไม่ระมัดระวังของทายกทายิกาผู้
เลี้ยงพระดังกล่าวแล้ว ที่มีหนักไปกว่านั้นอีกก็คือ เลี้ยงพระไว้จะได้
เป็นลูกเขย หรือหลานเขยของตัว อย่างนี้ก็ยังมี ได้ยินเขาว่าให้
ฟังอยู่บ่อย ๆ แล้วจะไปโทษใครที่ไหน

นี่แหละจงพิจารณาดูให้ดีเถิดว่า การบำรุงพระศาสนาก็ดี
การเลี้ยงพระก็ดี คงจะไม่ใช่เป็นของที่ง่ายดายนัก อาจจะเป็นของ
ที่จะต้องทำด้วยความไม่ประมาทอย่างยิ่งด้วยเหมือนกัน พระ
พุทธเจ้าท่านจึงตรัสสอนไว้ว่า “ท่านทั้งหลายจงยังความไม่
ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด”

เมื่อเป็นดังนี้ก็ควรจะถือว่า แม้ในการบำรุงศาสนาหรือ
เลี้ยงพระนี้ ก็ต้องทำความไม่ประมาท คือต้องมีสติสัมปชัญญะพินิจ
พิจารณาดูให้ดี จนกระทั่งมีปัญญาารู้แจ้งแทงตลอดตามที่เป็นจริง
ว่าอะไรเป็นอย่างไร แล้วจึงจะมีความขยันขันแข็งในการกระทำใน
สิ่งนั้น จนสำเร็จประโยชน์สมตามความประสงค์

การบำรุงพระศาสนา

พุทธศาสนิกชน

ที่อธิบายมาตั้งยี่สิบขวานี้ เป็นการบำรุงพระศาสนาในส่วนที่เกี่ยวกับผู้อื่น ชนิดที่ว่า ถ้าทำไปๆ ก็มีแต่การยุให้คนอื่นทำ ตัวเองไม่ทำ ตัวเองถือเสียว่าได้บุญพอแล้ว เพราะการที่ไปยุคนอื่นให้ทำ ท่านจะฟังเข้าใจหรือไม่เข้าใจ ก็ลองฟังดูใหม่ว่า ตัวเองพอใจเสียว่าได้บุญมากแล้ว ไม่ต้องทำอะไร เพราะว่าได้เลี้ยงคนอื่นหรือว่าได้ยุคนอื่น ได้ช่วยคนอื่นให้ทำ ตัวเองไม่ต้องทำ ก็ว่าได้บุญ

บุญนั้นคืออะไร “บุญ” นั้นคือความอึดใจ ความพอใจว่าตนมากไปด้วยบุญ ตายแล้วก็ไม่ต้องตกนรก จะได้ไปอยู่ในสวรรค์วิมาน ถ้าเขาต้องการเพียงเท่านั้น ก็คงจะได้บ้าง ถ้าไม่ได้อย่างแท้จริงก็ได้อย่างปลอมๆ ก็พอจะให้สบายใจได้เหมือนกัน เช่นเรามีเงินปลอมมากๆ ถ้าเราไม่รู้ว่าเป็นปลอมเราก็สบายใจได้เหมือนกัน แต่แล้วสักวันหนึ่ง ก็จะปรากฏออกมาว่า ไม่มีประโยชน์อะไรเลย

ถ้าเราจะคิดว่าได้เกิดในสวรรค์ เป็นการเพียงพอแล้วนี้ มีทางที่จะล้มละลายได้ถึง ๒ แ่ง คือถ้าเป็นเรื่องสวรรค์ของความหลอกลวง เขาหลอกให้ทำ ก็เป็นสวรรค์ปลอมเหมือนกับคนมีเงินปลอม ที่นี้ถ้าสมมติว่ามีสวรรค์จริง ก็ยังเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่นถือมั่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความมัวเมา ความโง่ ความประมาทยิ่งขึ้นไปอีก พูดกันตรง ๆ ว่า พวกเทวดานั้นมีความประมาทมากกว่าพวกมนุษย์ ในโลกเทวดานั้นเต็มไปด้วยการเล่นหัวสนุกสนาน เหมือนที่บอกเมื่อตะกี้ว่าอย่าเลี้ยงพระให้กลายเป็นเทวดาเลย คำว่า“เทวดา” หรือ“เทวโลก” นั้น หมายถึงสถานที่ที่เต็มไปด้วยบุคคลที่เอาแต่เล่นแต่หัว ก็มีกิเลสมาก มีความ

การบำรุงพระศาสนา

พุทธทาสภิกขุ

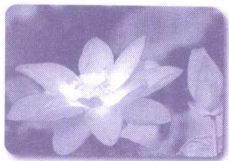
ประมาทมาก ทำให้ถ้าในโลกเทวดามีอะไรดีแล้ว พระพุทธเจ้า ก็จะต้องไปเกิด และเกิดเป็นพระพุทธเจ้าในโลกเทวดา ทำไมท่าน จะต้องมาเกิดในมนุษยโลก

เรื่องนี้ก็มีคำอธิบายชัดเจนอยู่ในคัมภีร์แล้วว่า ข้อที่พระพุทธเจ้าไม่ไปเกิดเป็นพระพุทธเจ้าในเทวโลกนั้น ก็เพราะในเทวโลกเต็มไปด้วยความหลงลง เต็มไปด้วยความเล่นหัวสนุกสนาน ไม่เอาจริงเอาจังอะไรกันเลย ไม่สนใจกับเรื่องความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตายกันเลย

ในส่วนมนุษยโลกนี้มีความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตายปรากฏ มีความเหน็ดเหนื่อยเหงื่อไหลไคลย้อยปรากฏ มีอะไรๆ ที่ทำให้เกิดความไม่ประมาท เหมาะสมที่จะบรรลुरुธรรม หรือตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงต้องมาเกิดในมนุษยโลก เพื่อความเป็นพระพุทธเจ้า

นี่แหละความสำคัญอยู่ที่ “ความประมาท” หรือ “ความไม่ประมาท” อย่างเดียวกันนั้น ในมนุษยโลกนี้มีสิ่งซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความไม่ประมาทอยู่มากมาย ในสวรรค์นั้นมีแต่สิ่งที่ยั่วให้เกิดความประมาททั้งนั้น ถ้าใครจะได้เพียงสวรรค์หรือว่าได้สวรรค์จริงๆ แล้วหยุดอยู่แค่เพียงสวรรค์นั้น ก็ลองคิดดูเถิดว่า จะดับทุกข์ได้อย่างไร จะเป็นที่สิ้นไปแห่งความทุกข์ได้อย่างไร

นี่แหละเป็นคำตอบ ที่จะช่วยอธิบายให้เข้าใจได้ว่า เรื่อง “สวรรค์” กับเรื่อง “มรรค ผล นิพพาน” นั้น ไม่ใช่เรื่องเดียวกัน เรื่องมรรค ผล นิพพานนั้น เป็นไปเพื่อดับกิเลสและความทุกข์

การบำรุงพระศาสนา

พุทธศาสนิกฯ

ส่วนเรื่องสวรรค์นั้นเป็นไปได้เพื่อให้มีวเฒาในกิเลสหรือในกองทุกข์ เป็นคนละเรื่องอย่างตรงกันข้ามดังนี้ ถ้าทนายทนายาคคนใดจะเลี้ยง พระบำรุงศาสนาเพื่อเอาสวรรค์แล้ว ก็จงคิดดูให้ถี่เถิด ถ้าได้สวรรค์ จริงก็มีอย่างนี้ ถ้าได้สวรรค์ปลอมก็ยิ่งร้ายไปกว่านี้ มีอะไรที่น่า ไวใจ หรือน่าเห็นนอกเห็นใจที่ตรงไหน

การบำรุงพระศาสนา หรือการเลี้ยงพระ บำรุงพระศาสนา ด้วยการบำรุงพระ มีสิ่งที่จะต้องระมัดระวังอย่างนี้ ถึงแม้การที่ จะบำรุงวัดวาอารามโดยส่วนรวม ก็มีอาการอย่างนี้

ปัญหาสำคัญอยู่ที่ว่า จะทำให้ความไม่ประมาทเกิดขึ้นมา ได้อย่างไร แล้วทำให้เกิดการปฏิบัติในศีล สมาธิ ปัญญาได้อย่างไร แล้วจะให้บรรลุมรรค ผล นิพพาน กันได้อย่างไรต่างหาก นั้น แหละคือปัญหาที่เกี่ยวกับ การบำรุงพระศาสนา หรือการบำรุงภิกษุ สามเณร วัดวาอารามไว้ เพื่อให้มีผลเกิดขึ้นมา เป็นบุคคลที่ดีบ กิเลสและดับทุกข์ได้จริง

หวังว่าท่านทั้งหลายจะได้มีความสนใจ ในเรื่องนี้ให้มาก ยิ่งขึ้นกว่าที่แล่วมา มีการบำเพ็ญบุญทุกอย่างให้ก้าวหน้า ให้เป็น ไปในลักษณะที่เรียกว่า“ดีขึ้น” ที่นี้เราจะบำรุงพระศาสนา เลี้ยง พระบำรุงวัดวาอารามกันให้ดีขึ้นได้อย่างไร ก็จงเอาไปคิดดูเถิด คำอธิบายก็มีมากแล้ว เท่าที่ได้กล่าวไปนั้น ซึ่งถ้าจะสรุปความก็อาจ จะสรุปความได้ว่า “ในการบำรุงพระศาสนานั้น จะบำรุงให้ถูกตัว ศาสนาจริง ๆ แล้ว ก็คือตัวเองรีบปฏิบัติธรรมะให้ถูกให้ตรงเสีย โดยเร็ว นั่นคือการบำรุงพระศาสนาที่ถูกต้องและรวดเร็ว”

การบำรุงพระศาสนา

พุทธทาสภิกขุ

ส่วนที่จะไปเลี้ยงคนอื่น ไปบำรุงคนอื่น ไปยุคนอื่น ไปส่งเสริมคนอื่นนั้นยังไม่แน่ อาจจะมีข้อแก้ตัวว่า เราทำไม่ได้ ให้คนอื่นที่เขาทำได้ ทำอย่างนั้นก็ถูก แต่ว่าถ้าเราดกอยู่ในความมมงายโง่เขลาแล้ว ก็จะกลายเป็นเหยื่อของคนหลอกลวงโดยไม่ต้องสงสัยเลย เพราะว่าปู่ตายายพูดไว้เสมอว่า “คนโง่ย่อมเป็นเหยื่อของคนโกงหรือคนฉลาดแกมโกง” ถ้าคนเขามีปัญญาจริง เขาไม่หลอกลวงใคร แต่ว่าคนฉลาดแกมโกงนั้น เขาพร้อมที่จะหลอกลวงคนอื่นทุกเมื่อ

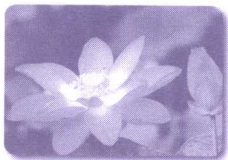
ในการบำรุงพระศาสนานี้ก็เหมือนกัน ระวังให้เป็นการบำรุงบุคคลผู้มีความซื่อสัตย์ มีสติปัญญา มีความบริสุทธิ์สะอาด มีความเคารพนับถือตัวเอง ดังนี้ เป็นต้น จึงจะเรียกว่าเป็น “ผู้ที่ควรบำรุง”

พระสงฆ์มีลักษณะที่ควรบำรุง ก็เพราะว่า เป็นผู้ปฏิบัติดี เป็นผู้ปฏิบัติตรง เป็นผู้ปฏิบัติชอบ เป็นผู้ปฏิบัติสมควรแก่ธรรม เหมือนกับที่เราสวดกันอยู่ทุกวันนี้ว่า

“สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ” สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าปฏิบัติดี

“อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ” สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าปฏิบัติตรง

“ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ” สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าปฏิบัติเป็นธรรม คือปฏิบัติถูกต้องสมควรแก่ธรรม

การบำรุงพระศาสนา

พุทธทาสภิกขุ

“สามจีปะฏิปันโน ภาคะวะโต สาวะกะสังโฆ” สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าปฏิบัติสมควรแก่หน้าที่การงานของตน และปฏิบัติสมควรแก่การกราบไหว้ของมหาชน ดังนี้ แล้วยังมีต่อไปว่า “อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเนยโย อัญชลิกะระณียะ” ซึ่งแสดงความสวดยสดงดงามอย่างอื่นอีกเป็นอันมาก แต่สำคัญอยู่ที่ ๔ อย่างข้างต้นเท่านั้น คือจะต้องมีการปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม และปฏิบัติสมควร

เราจึงเลือกดูให้มีการปฏิบัติอย่างนี้ และช่วยบำรุงส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติอย่างนี้ แล้วพระสงฆ์นั้นไม่ต้องอยู่ที่วัดเสมอไป อยู่ที่บ้านก็ได้ ถ้าใครปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติสมควรแก่ธรรมแล้ว ก็จะช่วยบำรุงส่งเสริมเกิด ก็จะได้ชื่อว่าเป็นการบำรุงพระสงฆ์ในพระศาสนานี้ได้ด้วยเหมือนกัน

มรรค ผล นิพพานนั้น ไม่จำกัดสำหรับภิกษุสามเณรอย่างเดียว แม้อุบาสกอุบาสิกาก็มีได้ เป็นได้ เข้าถึงได้ อยู่ในวิสัยที่จะเข้าถึงได้ ดังนั้นท่านจึงกล่าว “การบรรลุคุณธรรม เป็นหลักสำคัญตัดสินว่าใครเป็นพระสงฆ์” ไม่ได้ถือหลักว่าภิกษุสามเณร เป็นพระสงฆ์แต่อย่างเดียว แต่ถือหลักว่า ใครที่ปฏิบัติเพื่อบรรลุมรรค ผล นิพพานแล้ว ก็เรียกว่าเป็นพระสงฆ์ด้วยเหมือนกันทั้งนั้น จึงมีพระสงฆ์อยู่ในเพศฆราวาส เป็นพระโสดาบัน เป็นพระสกิทาคามี พระอนาคามี กระทั่งเป็นพระอรหันต์ในที่สุด

เมื่อเราจะให้ความเป็นธรรมแก่พระธรรมแล้ว ก็จงส่งเสริมในการปฏิบัติเถิด อย่าส่งเสริมความต้องการของบุคคล แต่จงส่ง

การบำรุงพระศาสนา

พุทธทาสภิกขุ

เสริมการประพฤติปฏิบัติที่เป็นธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งธรรม เมื่อเกิดสิ่งที่เรียกว่า “ธรรม” ขึ้นมาแล้ว ศาสนาก็จะเจริญงอกงามก้าวหน้า ตั้งอยู่อย่างเป็นปึกแผ่นมั่นคง เป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายได้จริง และนั่นแหละเราจะมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ครบถ้วนอยู่ในตัวเรา

พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต ผู้ใดไม่เห็นธรรม ผู้นั้นไม่เห็นตถาคต” คำว่า “ธรรม” ในที่นี้ก็เป็นคำๆ เดียวกันกับคำว่า “ศาสนาที่แท้จริง” ไม่ใช่เปลือกของศาสนา” เพราะคำว่า “ธรรม” หรือ “ศาสนา” นี้ หมายถึง สิ่งที่กำลังจัดทุกข์ และกำลังกำจัดทุกข์อยู่ที่เดียว ไม่ใช่เป็นเพียงพิธีรีตอง ไม่ใช่เป็นเพียงตัวหนังสือ แต่ต้องเป็นตัวความดับทุกข์ ที่กาย วาจา ใจของเขา มีอยู่แต่เรื่องความดับทุกข์

ความดับทุกข์มีอยู่ที่ไหน ที่นั่นก็มีศาสนา ที่บ้านก็ได้ ที่วัดก็ได้ ในเมืองก็ได้ ในป่าก็ได้ มีได้ทั่วไป ดังที่ได้กล่าวมา

หวังว่าท่านทั้งหลาย จะได้ระลึกนึกถึงพระพุทธภาษิตที่ตรัสว่า “ท่านทั้งหลาย เราเตือนพวกเธอว่า สังฆารทั้งหลายทั้งปวงมีความเสื่อมไปสิ้นไปเป็นธรรมดา จงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเกิด” ท่านมีแต่ตรัสไว้อย่างนี้ ไม่เคยตรัสว่า จงบำรุงพระศาสนา จงเลี้ยงพระเลี้ยงเณร แต่พระองค์ตรัสว่า “จงปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่ธรรม จงพยายามช่วยตัวเอง ให้หลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งปวงเกิด” มีแต่ทรงกำชับอยู่อย่างนี้ และถือนี่แหละ คือการบำรุงพระศาสนา

การบำรุงพระศาสนา

พุทธศาสนิก

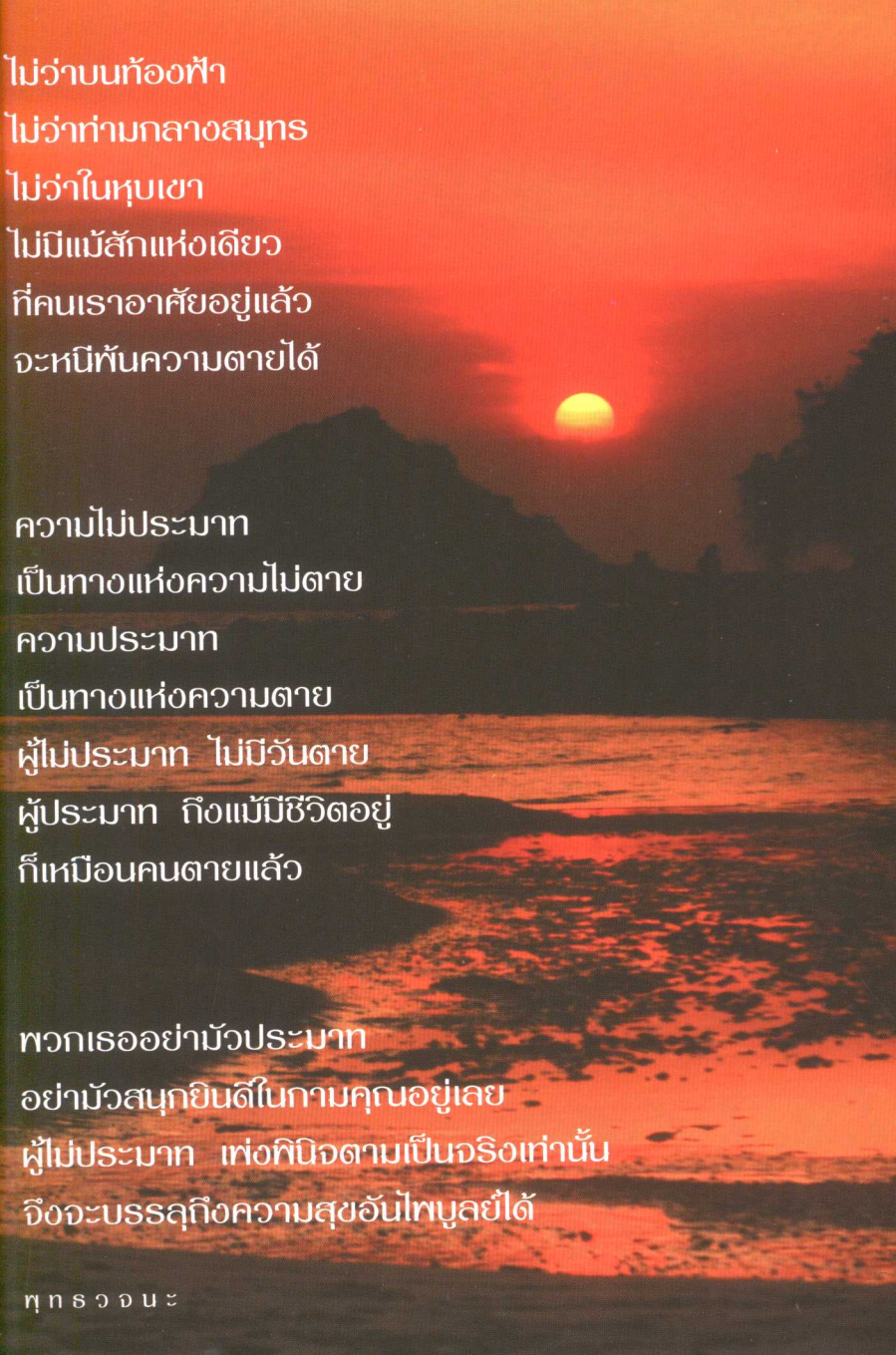
เพราะว่าถ้าบุคคลชนิดนี้มีอยู่แล้ว เชื่อว่าพระธรรมมีอยู่ พระธรรมมีอยู่แล้ว ก็เชื่อว่า พระพุทธเจ้ามีอยู่ และทั้งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ก็มีอยู่ได้ด้วยเหตุนี้ ดังนั้นการบำรุงพระศาสนาของบุคคลชนิดนี้ จึงไม่เป็นหมันเลย

ไม่มีทางที่ใครจะมาด่าว่า มัวแต่เลี้ยงไก่ไว้ให้สุนัขกิน หรือมัวแต่จะเลี้ยงพระให้กลายเป็นหมู ให้กลายเป็นม้า ให้กลายเป็นวัว เป็นควาย เป็นนกเขา เป็นเทวดา เป็นยักษ์เป็นมาร กระทั่งกลายเป็นลูกเขยหลานเขยของคนไป ดังนี้เลย

นี่เรียกว่า เป็นสัตบุรุษ เป็นพุทธบริษัท เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าผู้รู้เรื่องอยู่ด้วยปัญญา ดังบาลีว่า “อะติโรจะติ ปัญญาเย สัมมาสัมพุทธะสาวะโก” สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ย่อมรู้เรื่องอยู่ด้วยปัญญา ดังนี้

(แสดง ณ สวนโมกขพลาราม ไชยา เมื่อ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๓)

ไม่ว่าบนท้องฟ้า
ไม่ว่าท่ามกลางสมุทร
ไม่ว่าในหุบเขา
ไม่มีแม่สักแห่งเดียว
ที่คนเราอาศัยอยู่แล้ว
จะหนีพ้นความตายได้

ความไม่ประมาท
เป็นทางแห่งความไม่ตาย
ความประมาท
เป็นทางแห่งความตาย
ผู้ไม่ประมาท ไม่มีวันตาย
ผู้ประมาท ถึงแม้มีชีวิตอยู่
ก็เหมือนคนตายแล้ว

พวกเธออย่ามัวประมาท
อย่ามัวสนุกยินดีในกามคุณอยู่เลย
ผู้ไม่ประมาท เพื่อพิณิจตามเป็นจริงเท่านั้น
จึงจะบรรลุถึงความสุขอันใหญ่ล้นได้

ความชั่ว ไม่ทำลายเลยเป็นดี
ทำแล้วยอมเดือดร้อนภายหลัง
มาทำความดีกันดีกว่า
ทำแล้วไม่เดือดร้อน

พุทธวจนะ

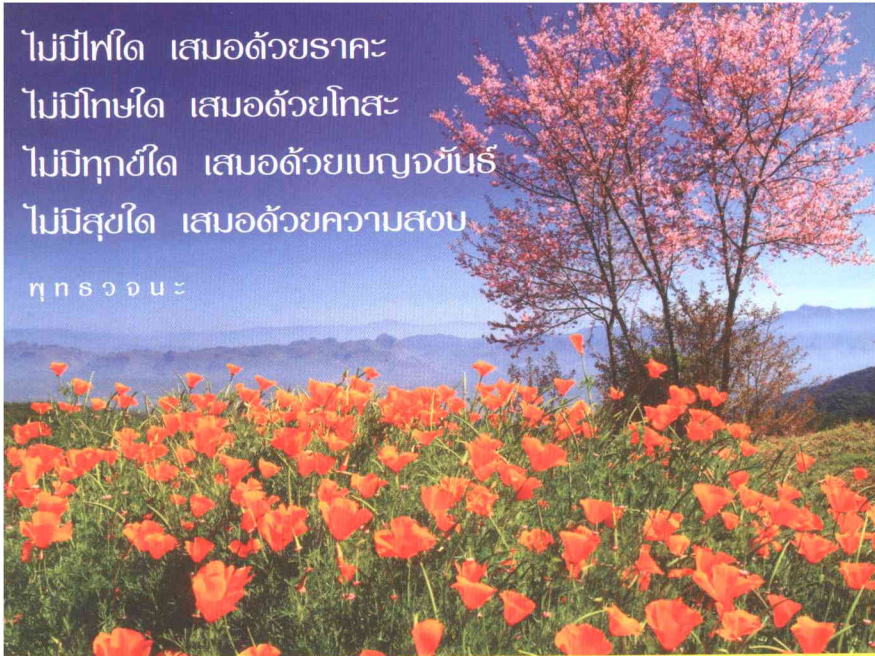
พึงรีบเร่งกระทำความดี
และป้องกันจิตจากความชั่ว
เพราะเมื่อทำความดีเข้าไป
ใจจะกลับยินดีในความชั่ว

พุทธวจนะ

ภาพโดย จามิกร สุขธรรมาร

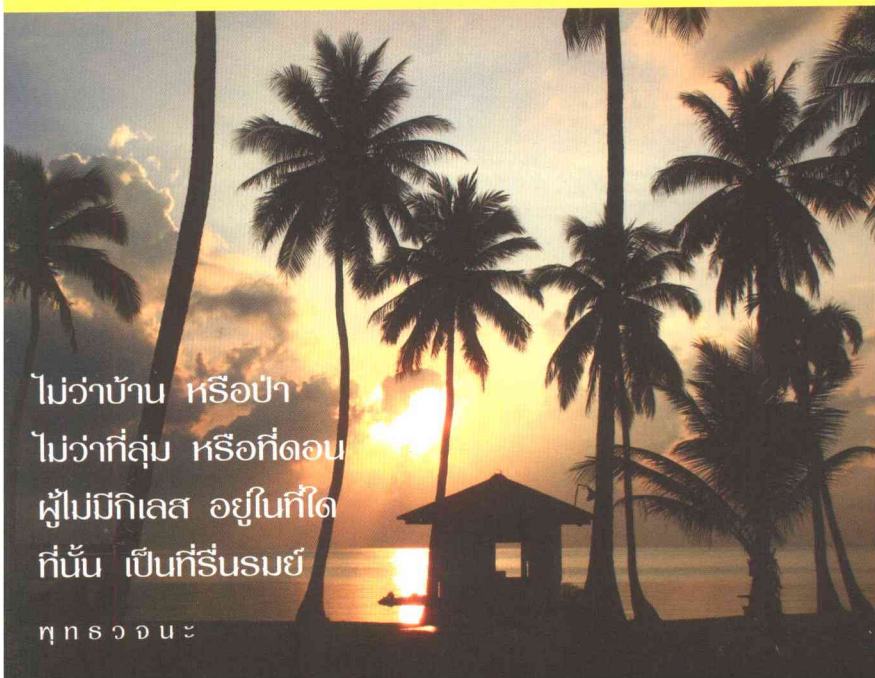
ไม่มีไฟใด เสมอด้วยธาคะ
ไม่มีโทษใด เสมอด้วยโทษะ
ไม่มีทุกข์ใด เสมอด้วยเบญจขันธ์
ไม่มีสุขใด เสมอด้วยความสงบ

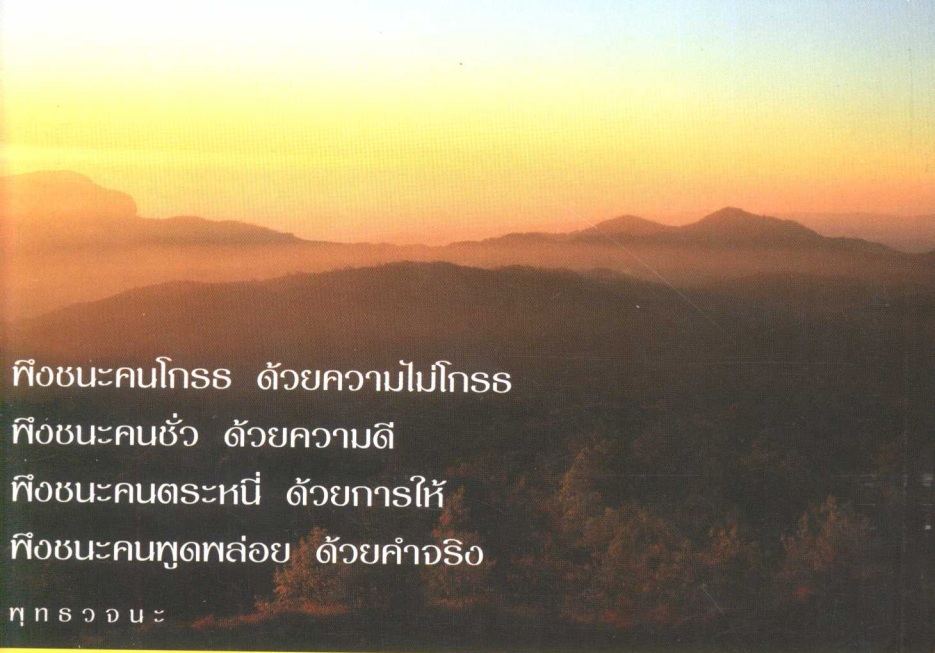
พุทธวจนะ

ไม่ว่าบ้าน หรือป่า
ไม่ว่าที่ลุ่ม หรือที่ดอน
ผู้ไม่มีกิเลส อยู่ในที่ใด
ที่นั่น เป็นที่รื่นรมย์

พุทธวจนะ

ทึ่งชนะคนโกรธ ด้วยความไม่โกรธ
ทึ่งชนะคนชั่ว ด้วยความดี
ทึ่งชนะคนตระหนี่ ด้วยการให้
ทึ่งชนะคนพูดพล่อย ด้วยคำจริง

พุทธวจนะ

การให้ธรรมะ ชนะการให้ทั้งปวง
รสแห่งธรรมะ ชนะรสทั้งปวง
ความยินดีในธรรมะ ชนะความยินดีทั้งปวง
ความสันตึกหา ชนะทุกข์ทั้งปวง

พุทธวจนะ